

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Diplomová práce

Volný čas žáků druhého stupně základní školy

Leisure Time of Students of second Grade of Elementary school

Vedoucí práce:

PaeDr. Nataša Mazáčová, Ph.D.

Autor:

Bc. Jitka Vernerová

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto práci na téma Volný čas žáků druhého stupně základní školy vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury, která tvoří přílohu této práce. Zároveň souhlasím s tím, aby byla má diplomová práce prezenčně zpřístupněna v Univerzitní knihovně.

V Praze dne 1. 6. 2014

Bc. Jitka Vernerová

Poděkování:

Děkuji vedoucí mé diplomové práce, paní PaedDr. Nataše Mazáčové, Ph.D., za cenné rady a připomínky a účinnou pomoc při zpracování.

V Praze dne 1. 6. 2014

Bc. Jitka Vernerová

Anotace:

Diplomová práce pojednává o způsobech trávení volného času dětmi druhého stupně základní školy a klade si za cíl zkoumat, jak významný vliv má v této oblasti vhodné působení ze strany jednotlivých výchovných činitelů. Práce je rozvržena do dvou částí, teoretické a praktické. První část objasňuje pojem „volný čas“ a zdůrazňuje vliv správné výchovy v tomto čase. Teoretickou část pak uzavírají kapitoly o osobnosti, vývoji a momentálních dispozicích dětí ve středním školním věku. V praktické části jsou uvedeny výsledky empirického výzkumu, v němž byla převážně použita kombinace metody dotazníkového šetření a analýzy dat. Výzkum je rozdělen do dvou tematických celků. Nejprve jsou uvedeny výsledky analýzy toho, jak na svůj volný čas pohlíží žáci 8. ročníků základní školy. Ve druhé části jsou výsledky šetření, které se zabývalo pohledem učitelů na problematiku důležitosti smysluplného trávení volného času jejich žáků.

Annotation:

The master thesis discusses ways of spending free time by children of secondary school and aims to examine the significant impact of appropriate action by the various educational agents. The work is divided into two parts. Theoretical and practical. The first part explains the concept of „free time“ and emphasizes the impact of right influence at this time. Theoretical part concludes with chapters dedicated to the personality, development and availability of children in middle school age. The practical part contains the results of an empiric research, which was mainly used a combination of a questionnaire survey and data analysis. The research is divided into two thematic units. First, there are the results of data analysis that focus on question how kids of 8th grade see their leisure time. The second part of the survey results, which dealt with the issue of teacher's view on the importance of meaningful leisure activities of their students.

Klíčová slova: výchova, volný čas, pedagogika, dítě, mládež, žáci, vychovatelé, organizace, sdružení, rodiče, rodina, škola, zájmy, volno-časové aktivity, zájmový kroužek

Keywords: education, leisure time, pedagogy, child, teenagers, pupils, educators, organization, association, parents, family, school, interests, leisure activities, hobby group

Obsah

Úvod.....	7
Cíle diplomové práce	8
I. Teoretická část.....	10
I. 1 Volný čas	10
I. 1. 1 Pojem volný čas	10
I. 1. 2 Různé pohledy na volný čas.....	11
I. 2 Výchova ve volném čase dětí	13
I. 2. 1 Pedagogika volného času	13
I. 2. 2 Činitelé ovlivňující volný čas dětí	15
I. 2. 3 Funkce výchovy ve volném čase	20
I. 2. 4 Cíle výchovy ve volném čase.....	23
I. 3 Možnosti dětí, jak trávit volný čas.....	26
I. 3. 1 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání	28
I. 3. 2 Školská výchovná a ubytovací zařízení	30
I. 3. 3 Výchovná zařízení pro ústavní výchovu	30
I. 3. 4 Sdružení dětí a mládeže ve volném čase.....	31
I. 3. 5 Další výchovná zájmová zařízení	33
I. 4 Výsledky plynoucí ze správného způsobu trávení volného času dětí a možné problémy vycházející ze špatného způsobu trávení volného času dětí a prevence těchto negativních jevů	34
I. 4. 1 Výsledky plynoucí ze správného způsobu trávení volného času dětí	34
I. 4. 2 Možné problémy vycházející ze špatného způsobu trávení volného času dětí a prevence těchto negativních jevů.....	35
I. 5 Osobnost dítěte středního školního věku (pubescence 11 – 15 let).....	36
I. 5. 1 Tělesný vývoj	37
I. 5. 2 Duševní vývoj	38
I. 5. 3 Sociální vývoj	40
I. 6 Závěr teoretické části	41
II. Praktická část	42
II.1 Metodika výzkumu	42
II. 2 Výzkumný vzorek.....	42
II.3 Výzkumný nástroj.....	44
II. 4 Analýza dat	44
II. 5 Hypotézy.....	44

II. 5. 1 Hypotéza č. 1	45
II. 5. 2 Hypotéza č. 2	45
II. 5. 3 Hypotéza č. 3	45
II. 5. 4 Hypotéza č. 4	45
II. 5. 5 Hypotéza č. 5	45
II. 6 Analýza výzkumného šetření.....	45
II. 7 Diskuse	77
II. 7. 1 Hypotéza č. 1 - hodnocení	77
II. 7. 2 Hypotéza č. 2 - hodnocení	78
II. 7. 3 Hypotéza č. 3 - hodnocení	78
II. 7. 4 Hypotéza č. 4 - hodnocení	79
II. 7. 5. Hypotéza č. 5 - hodnocení	79
Závěr	80
Seznam použité literatury:	81
Seznam příloh	83

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si zvolila řešení problematiky trávení volného času žáky 8. ročníku základní školy. Zaměřila jsme se především na možnosti a způsoby využití volného času, dále na vliv způsobu trávení volného času na utváření osobnosti jedince a konečně na vliv výchovných činitelů, převážně školy, na výběr volnočasových aktivit předmětných žáků.

Uvedené téma jsem si vybrala proto, že jej považuji za zajímavé a aktuální a rovněž z důvodu, že jsem se aktivitám žáků 8. ročníku základní školy věnovala již ve své bakalářské práci, která byla zaměřena na jejich čtenářství.

O zpracovávané problematice existuje řada pojednání v odborné literatuře a bylo pro mě zajímavé ověřit závěry z nich plynoucí v praxi, k čemuž mi sloužily dotazníky předložené respondentům na vybraných základních školách a gymnáziu.

Obzvláště jsem chtěla ověřit, zda mají žáci 8. ročníku základní školy dostatek volného času, zda jej tráví převážně aktivně a kdo, resp. co nejvíce ovlivňuje, jakým způsobem žáci svůj volný čas tráví. Souběžně jsem zkoumala rozdíly ve vztahu k volnému času mezi chlapci a dívkami a mezi žáky z města a z vesnice.

Teoretická a empirická zjištění jsou dále rozvedena a vyhodnocena v následujících částech mé diplomové práce.

Cíle diplomové práce

1) Cíle v rovině teoretické

- a) Objasnit stěžejní pojem „volný čas“ a pojmenovat způsoby jeho využití. Seznámit se s vlivem výchovných činitelů na způsob využívání volného času dítěte středního školního věku.
- b) Seznámit se s osobností dětí ve středním školním věku a popsat vliv způsobu využití volného času na její rozvoj.

Zaměřila jsem se zde především na objasnění pojmu „volný čas“ a na to, jak je důležité, aby děti v tomto svém volném čase byly dobře vedeny a trávily jej smysluplně a aktivně. K tomuto je zapotřebí cíleného počínání výchovných činitelů - rodičů, učitelů či vychovatelů, ze kterých si děti mohou vzít dobrý příklad, nebo mají díky nim rozmanité a zajímavé možnosti, jak se svým volným časem naložit.

Dále jsem považovala za nutné poukázat na osobnost, vývoj a momentální dispozice dětí ve středním školním věku, tedy na druhém stupni základní školy, kterým se budu věnovat ve svém výzkumném šetření v empirické části této práce.

2) Cíle v rovině empirické

- a) Hlavním cílem praktické části bylo zjistit, zda děti ve středním školním věku mají k dispozici dostatečnou dobu pro svůj volný čas a zda jej tráví smysluplně a dále jaké možnosti smysluplného využití volného času nabízí svým žákům konkrétní školy a jak se na jejich využití podílí učitelé. Sledované ukazatele jsou následující:
 - zjistit, jak žáci 8. ročníků základní školy tráví svůj volný čas
 - zjistit, co vůbec považují za volný čas a zda ho mají dostatek
 - zjistit, co je prioritní činností v jejich volném čase
 - zjistit, zda svůj volný čas tráví aktivně či pasivně
 - zjistit, s kým nejraději svůj volný čas tráví

- zjistit možné rozdíly v možnostech a způsobu trávení volného času dívek a chlapců
 - zjistit, jak trávení volného času žáků 8. ročníků ovlivňují jejich učitelé v rámci působení školy.
- b) Porovnat svá zjištění s teoretickými předpoklady uváděnými v odborné literatuře a se mnou stanovenými hypotézami.

V této, empirické rovině budu vycházet ze dvou výzkumů. V prvním dotazníkovém šetření se zaměřím na analýzu toho, jak na svůj volný čas pohlíží žáci 8. ročníků základní školy. Tento výzkum provedu na třech různých školách, přičemž první se nachází v našem hlavním městě Praze, druhá je ve městě Mladá Boleslav a třetí je v malém městě Bělá pod Bezdězem.

Dále se v druhém výzkumu formou polostrukturovaného rozhovoru s učiteli těchto žáků zaměřím na zjištění, zda školy poskytují svým žákům dostatek možností, jak trávit smysluplně volný čas a jakou váhu přikládají učitelé vlivu trávení volného času na utváření osobnosti žáků.

I. Teoretická část

1. Volný čas
2. Výchova ve volném čase dětí
3. Možnosti dětí, jak trávit volný čas
4. Výsledky plynoucí ze správného způsobu trávení volného času dětí a možné problémy vycházející ze špatného způsobu trávení volného času a prevence těchto negativních jevů
5. Osobnost dítěte středního školního věku (pubescence 11 – 15 let)

I. 1 Volný čas

I. 1. 1 Pojem volný čas

O pojmu volný čas může mít každý z nás zcela odlišnou představu, což je zajisté také dáno tím, že každý člověk je individuální osobností a má tedy i jinou představu o trávení svého volného času. Je nutné rozlišovat mezi volným časem dětí a dospělých. Člověk se v každé etapě života mění, ať už tělesně či psychicky a s tím se mění i jeho zájmy a záliby.

Někdo si jako svou volno-časovou aktivitu představí četbu oblíbené knihy, zahrádkaření, relaxaci, sledování televizoru, vycházku či posezení s přáteli, péči o děti, o sebe sama nebo nějaký sport. Jsou to tedy příjemné chvíle, které zažíváme dobrovolně, které nás nějakým způsobem obohacují a formují náš život a životní styl. Na tyto činnosti se těšíme, když jsme v práci, nebo ve škole. Ve chvíli našeho volného času jsme to totiž opravdu my, bez předem určených sociálních rolí například podřízeného v práci, nebo žáka ve škole.

Avšak co je pro někoho příjemnou činností, pro jiného může znamenat povinnost. Pro někoho volný čas dokonce může představovat nudu a promarněný čas, kdy neví co dělat a tehdy se může uchýlovat ke špatným činnostem, nebo pasivnímu trávení času například u televizní obrazovky.

Je tedy velice důležité umět si rozvrhnout čas pro práci, odpočinek a čas, kdy děláme něco, co nás opravdu baví, co nás naplňuje, na co se můžeme těšit a co může rozvíjet naše vědomosti a zkušenosti. Rozvržení času pro zábavu a pro práci se učíme v rodině a ve školním či jiném zařízení již od dětství. To, jak trávíme náš čas, kdy nemáme žádné povinnosti a je tedy jen v našem zájmu, co budeme dělat, nás formuje po celý život, formuje

mezilidské vztahy, naši osobnost a naše představy a touhy. Je však jen na nás, jak s naším časem a životem naložíme. Zda smysluplně a aktivně či nikoli.

Nyní vyvstává otázka: Lze tedy přesně definovat pojem volný čas? Tímto tématem se zabývá mnoho publikací a já na tomto místě uvedu jen některé z možných definic.

Břetislav Hofbauer popisuje volný čas jako „*činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení. Hlavní funkce volného času jsou: odpočinek (regenerace pracovní síly, zábava (regenerace duševních sil) a rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury)*“¹

Jiřina Pávková a kolektiv jsou toho názoru, že „*volný čas je částí lidského života mimo čas pracovní (návštěva školy a pracovní proces) a tzv. čas vázaný, který zahrnuje biofyzilogické potřeby člověka (spánek, jídlo, osobní hygienu), chod rodiny, provoz domácnosti, péči o děti, dojíždění za prací a další nutné mimopracovní povinnosti. Volný čas je dobou, kterou má po splnění těchto potřeb a povinností člověk k dispozici pro činnost sebeurčující a sebevytvářející: odpočinek a zábavu, rozvoj zájmové sféry, zlepšení kvalifikace, účast na veřejném životě. Někdy se uplatňuje také pojem čas povolný, kam se řadí hraniční činnosti na pomezí času povinného a vázaného, jsou to aktivity přinášející radost a současně i případný praktický užitek (ruční práce, kutilství, zahrádkaření).*“²

Jednotlivé definice volného času se mohou v tom či onom mírně lišit, avšak pro mou práci považuji za relevantní poukázat na to, že volný čas, je tedy čas, kdy děláme, co sami chceme, co nás baví a děláme to rádi a dobrovolně s tím, že je oddělován od jakékoli povinnosti.

I. 1. 2 Různé pohledy na volný čas

Existuje, jak jsem již výše uvedla, mnoho rozlišných definic volného času, protože na tento pojem můžeme nahlížet z různých oborů, jako je například: psychologie, pedagogika, ekonomie, sociologie či filozofie atd.

Z jakých hledisek lze nahlížet na volný čas, blíže specifikuje J. Pávková a kolektiv takto:

¹ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, 1. vyd. Praha: Portál, 2004

² HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času současné trendy*, Vyd. 1. Praha: Portál, 2008

a) hledisko pedagogické a psychologické

Pedagogické a psychologické hledisko přihlíží k věkovým a individuálním zvláštnostem dětí a zohledňuje je ve volném čase s tím, že dbá na to, aby volno-časové aktivity uspokojovaly jejich biologické a psychické potřeby.

Z pedagogického hlediska dělíme péči o volný čas dětí a mládeže na dvě části, z čehož první je výchova ve volném čase, což zahrnuje veškerou náplň volného času, a to smysluplnými činnostmi, které mají působit výchovně i rekreačně. Druhou částí je výchova k volnému času, ve které je dětem poskytováno seznámení s nabídkou možností volno-časových aktivit a pomáhá jim najít ty aktivity, které je budou uspokojovat a přispějí k všestrannému rozvoji jejich osobnosti.

b) hledisko zdravotně-hygienické

Zdravotně-hygienické hledisko dbá na to, aby děti procházely zdravým vývojem po stránce tělesné i duševní.

Toto hledisko se zajímá například o křivku výkonnosti jedince. Každý z nás totiž může mít tuto křivku nastavenou jinak, a proto by k ní také mělo být přihlíženo v celkovém režimu dne, kvůli možnému znevýhodňování.

c) hledisko politické

Politické hledisko nahlíží na to, jak stát zasahuje do volného času dětí a mládeže. Stát z pravidla do této sféry zasahuje financováním či zakládáním různých státních organizací sloužících pro volný čas a rovněž se stará o profesní vzdělávání pedagogů pracujících v tomto oboru.

d) hledisko sociologické a sociálně-psychologické

Z hlediska sociologického je volný čas zprostředkovatelem utváření mezilidských vztahů. Dále se tato sféra zabývá vlivy, které na děti a mladistvé ve výchově k volnému času, nebo ve volném čase působí. Stále nejdůležitějším vlivem zůstává vliv rodiny a rodinného prostředí, ve kterém vyrůstáme.

Rodina je prvním vlivným prostředím, se kterým se setkáváme a učíme se v něm, jak zacházet s naším volným časem. Dalšími vlivnými činiteli jsou škola, vrstevníci a média. Sociologické a sociálně-psychologické hledisko věnuje svou pozornost možné náhradě některého z činitelů jiným. Například, pokud je nějak narušeno rodinné zázemí, může tento nedostatek do určité míry kompenzovat škola skrze kvalifikované pedagogické vedení.

e) hledisko ekonomické

V ekonomickém hledisku jde především o to, kolik společnost do průmyslu volného času bude investovat a kolik se z těchto nákladů zpět zase navrátí.³

I. 2 Výchova ve volném čase dětí

Je nutné vychovávat děti k tomu, aby uměly zacházet s časem v jejich volných chvílích. Tato schopnost je důležitá pro celý jejich život, pro rozvoj jejich osobnosti, životní styl, socializaci, sebeaktualizaci či sebevzdělávání.

V zájmu jejich i celé naší společnosti je, aby ho dokázaly trávit aktivně a konstruktivně, aby nepodléhaly možným negativním vlivům prostředí či vrstevníků.

Výchovou ve volném čase se zabývá vědní obor, který se nazývá pedagogika volného času.

I. 2. 1 Pedagogika volného času

Pedagogika volného času, jinak také výchova mimo vyučování, je poměrně mladá pedagogická disciplína, která v druhé polovině 20. století zaznamenala vskutku rychlý vývoj. Jejím úkolem je cílené a záměrné působení na děti a mládež v jejich volném čase.

Výchovu mimo vyučování můžeme v současné době charakterizovat jako výchovu, která probíhá ve volném čase dětí a mládeže, v době mimo vyučování, dále je zde zcela

³ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLÍČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času*, Vyd. 4. Praha: Portál, 2008

omezen bezprostřední vliv rodiny a uskutečňuje se v různých volno-časových institucích za příslušného pedagogického dozoru.⁴

Dle J. Pávkové a kolektivu jsou na výchovu mimo vyučování kladeny tyto požadavky:

- a) požadavek dodržování zásad poslušnosti, aktivity, přiměřenosti, soustavnosti, cílevědomosti a vyzdvihování kladných rysů osobnosti,
- b) požadavek dobrovolnosti, aktivity a seberealizace,
- c) požadavek pestrosti, zajímavosti, přitažlivosti a zájmovosti,
- d) požadavek efektivnosti, citlivosti a citovosti,
- e) požadavek orientování se na sociální kontakt, kvalitu a evaluaci,
- f) požadavek jednoty, výchovy mimo vyučování a pedagogického ovlivňování.⁵

Podle Mojžíra Vážanského „*je pro pedagogiku volného času charakteristické, že v zásadě představuje dvojí úkol: je určena jako pedagogika ve volném čase a pro volný čas.*“⁶

Taktéž pedagogika volného času dle Horsta Opaschowského pracuje pro volný čas, skrze volný čas a ve volném čase. Předpokladem, obsahem i cílem je pro pedagogiku volného času volný čas sám.

Pedagogika volného času může být tedy charakterizována jako obor dotýkající a překrývající se s dalšími vědními disciplínami jako je například psychologie, ekonomie, sociologie, nebo politika. Rovněž jako společensko vědní obor reflektující práci a volný čas podmíněný společenskými podmínkami. Pedagogika volného času je rovněž praktický obor vytvářející strategické způsoby jednání, které vedou ke zlepšení ekonomických a společenských podmínek, které ovlivňují volný čas. A v neposlední řadě na pedagogiku

⁴ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času, 2., přeprac. vyd.* Praha: Univerzita Karlova, 2010. ISBN 978-80-7290-471-6.

⁵ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času, 2., přeprac. vyd.* Praha: Univerzita Karlova, 2010. ISBN 978-80-7290-471-6.

⁶ VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času, 2. vyd. dopl.* Brno: Print-Typia, 2001

volného času pohlížíme jako na pedagogický obor rozvíjející společenské a individuální možnosti volného času za pomoci didaktiky a metodiky.⁷

I. 2. 2 Činitelé ovlivňující volný čas dětí

Jak jsem již výše zmínila, je velice důležité umět zacházet se svým volným časem, umět si rozvrhnout čas pro práci, povinnosti a čas volný, kdy by hlavním kritériem, při výběru činností mělo být to, co opravdu z vlastní vůle dělat chci. Schopnost správně zacházet s naším časem je nám již od dětství předávána výchovou. Hlavními činiteli ovlivňujícími děti jsou: rodina, učitelé, vrstevníci a v neposlední řadě i média.

a) Vliv rodiny:

Rodina je primární a také nejvlivnější sociální skupinou, se kterou se v našem životě setkáváme a taktéž je prvním prostředím našeho volno-časového života, tedy právě zde získáváme naše první zkušenosti o možnostech využití volného času.

Rodina má dále v našem životě nezastupitelnou úlohu v těchto oblastech:

- formuje naši osobnost
- utváří hmotné podmínky
- poskytuje nám sociální ochranu a lásku
- je prvořadým výchovným činitelem
- pomáhá v rozvíjení mezilidských vztahů
- rozvíjí a pomáhá upevňovat hodnotové zájmy.

Pokud některá z těchto oblastí absentuje, může zde docházet k různým deprivacím a tak také k nesprávnému vývoji dětí, což může dále přispět ke vzniku problémového chování a sociálně patologických jevů.

Rodiče mají odpovědnost za výchovu svých dětí a nesou také následky svého výchovného počínání. Rodina by pro volný čas u svých dětí měla vytvářet příznivé podmínky,

⁷OPASCHOWSKI, H. *Pädagogik der Freizeit*. Grundlegung für Wissenschaft und Praxis. Bad Heilbrunn : Klinkhardt 1976, 125

jako jsou hodnotová východiska, motivace, dostatek volného času, společné plánování a prožívání volno-časových aktivit a také zajistit příznivé finanční podmínky. Ve funkční rodině mají být rodiče pro dítě oporou a vést je ke smysluplnému trávení volného času tím, že ho tráví společně s ním a jsou mu dobrým příkladem. Dále rodiče děti ovlivňují celým svým životním stylem, vztahem ke vzdělávání, k práci, k volnému času, ale také socio-ekonomickým zázemím.

Nejsložitějším obdobím, jak pro rodiče, tak i pro děti, je období dospívání, ve kterém se do značné míry projeví dosavadní výchova a funkčnost celé rodiny. Dospívající si nyní utváří vlastní identitu a nechce, aby s ním již bylo jakýmkoli způsobem manipulováno, také nechce, aby rodiče určovali, co a jak má dělat a jaký by měl být.

Všechny tyto aspekty ve značné míře přispívají k tomu, jak děti tráví svůj volný čas a jak a zda ho budou trávit se svými dětmi ony samy v budoucnu.

Působení rodiny se dle B. Hofbauera uskutečňuje v těchto třech rovinách:

1) Napodobování a reprodukce (modelování a sociální učení)

Děti napodobují pozitivní volno-časové chování rodičů, které spatřují při účasti na společných rodinných aktivitách, jako je například domácí zábava, společné hry, rodinné oslavy, setkávání s příbuznými, návštěvy kulturních a zábavních zařízení, společné výlety, poznávací zájezdy a rodinné dovolené. Nápodoba je v těchto případech velice žádaná a prospěšná. Pokud je však volno-časovými aktivitami rodičů nuda a nicnedělání, nebo konzumní způsob života a protispolečenské aktivity, je velice nežádoucí, aby je děti svým chováním jakkoli napodobovaly.

2) Uskutečňování zájmových činností dětí v rodině a to individuálně, společně a pravidelně

Tyto zájmové činnosti mohou být například turistické, umělecké, sportovní, technické, přírodovědné, ale také zábavné atd. Děti v těchto případech mohou pouze navázat na aktivity svých rodičů a pokračovat v nich, nebo se dají svým směrem a pokračují v jiné oblasti, avšak v obou případech dochází k vytváření žádoucí kontinuity výchovného působení.

3) Citlivé sledování a reagování na potřeby, zájmy a nadání dětí

Děti se samy k oné aktivitě přihlásí, nebo je rodiče k určité činnosti vybídnou a podporují její realizaci i mimo prostředí rodiny. S rostoucím věkem se již děti osamostatňují a vstupují se svými vrstevníky do dalších aktivit, kroužků, zařízení či institucí v tom oboru, ve kterém mohou dále rozvíjet své zájmy a nadání na náročné a odborné úrovni.⁸

Rodiče by měli být dostatečně informováni, měli by mít aktivní zájem o své děti a o to, jakým způsobem a s kým svůj volný čas tráví, přičemž by dítě mělo mít svobodnou volbu aktivit, které ho zajímají a baví, nemělo by být rodiči do zájmových aktivit nuceno. Rodič by v tomto ohledu měl zastávat roli spíše podporovatele, inspirátora a realizátora, ale také citlivého vůdce a poradce. Rodiče by svým dětem měli věnovat dostatek času, brát je na výlety, zažívat s nimi nové zážitky, trávit příjemně společné chvíle. To, zda a jakým způsobem rodiče tráví se svými dětmi volný čas, má velký vliv na jejich zdravý vývoj a také se tak upevňují jejich návyky, dle kterých volí volno-časové aktivity.

b) Vliv školy:

Škola je jedním z nejvýznamnějších prostředí, které doplňuje výchovné působení rodiny. Děti zde tráví velkou část dne a jsou tak tímto sociálním prostředím do značné míry ovlivňovány a vychovávány.

Výchovně zde působí učitelé, kteří své žáky mají vést prostřednictvím školních výletů a exkurzí a být jim dobrým příkladem, který mohou následovat a napodobovat ve způsobu využívání volného času, o čemž by učitelé měli se svými žáky také hovořit. Do volného času dětí také velice zasahuje množství látky, kterou se musí doma učit a také psaní domácích úkolů. Dále zde hraje velice důležitou roli třídní prostředí a celé školní klima. Škola by pro děti měla být přátelským a bezpečným prostředím, kde také mohou najít rozmanité způsoby trávení svého volného času v podobě různých kroužků, které škola pro své žáky organizuje.

Také ve škole se však děti mohou setkat s nežádoucími vlivy, a to v podobě šikany, nebo zapojením se do špatných vrstevnických skupin a setkání se tak například s drogami atd. V dnešní době jsou těmito negativními faktory ohrožovány čím dál tím mladší děti, což by mělo být v každé škole odbouráváno pomocí prevence, kterou vykonávají školní vychovatelé.

V každé škole je výchovný-kariérový poradce, školní metodik prevence a školní psycholog, nebo školní speciální pedagog. Tito mají za úkol plnit stanovené cíle: vytvořit

⁸ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, 1. vyd. Praha: Portál, 2004

základnu primární prevence sociálně nežádoucích jevů a neúspěšnosti ve škole, sledovat účinky tohoto preventivního působení, pomáhat žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, žákům nadaným a žákům s kulturní odlišností v jejich integraci, zlepšovat komunikaci a spolupráci rodičů a školy, pečovat o žáky s neprospěchem a vytvářet podmínky pro jejich zlepšování a prohlubovat včasnou intervenci při aktuálních problémech u jednotlivců i celých třídních kolektivů, také dodávat metodické materiály učitelům pro aplikaci psychologických a speciálně pedagogických aspektů vzdělávání a propojit poradenství ve škole se specializovanými poradenskými zařízeními jako jsou například pedagogicko-psychologické poradny a další.⁹

c) Vliv vrstevnické skupiny:

Vrstevnické skupiny jsou v období dospívání velmi vlivným výchovným prostředím, které do značné míry ovlivňuje zdravý vývoj jejich členů a také způsob naplňování jejich volného času. Tyto vrstevnické skupiny mohou vznikat uvnitř nějaké instituce, ale také spontánně a často jsou jedinou formou dobrovolného sdružování lidí.

Dobrovolně se mohou sdružovat děti přibližně stejného věku a mnohdy i pohlaví, dále ti, kteří mají podobné zájmy a záliby. Ve většině případů tyto skupiny vznikají nejprve v místě bydliště, nebo nejbližšího okolí. Tyto skupiny nemívají žádné vzdálené cíle nebo úkoly a nejsou ve většině případů nijak organizovány.

Vrstevnické působení spočívá v několika faktorech, kdy poskytují jakési zázemí, bezpečí a kompenzují sociální či citovou deprivaci. Děti zde navazují sociální vztahy a zažívají příjemné a zábavné chvíle při společných hrách, sportování, soutěžení atd.

Vrstevnické skupiny ale mají i své stinné stránky a mohou na své členy působit negativně. V takových případech je důsledkem delikventní a antisociální chování jako například účast v gangu.¹⁰

Je tedy potřebné dbát na to, s kým se děti stýkají a předcházet tak možným nežádoucím vlivům.

⁹ JANÍKOVÁ, B., DANĚČKOVÁ, T. *Učební texty ke specializačnímu studiu pro školní metodiky prevence*, centrum aditologie psychiatrická klinika 1. Lékařské fakulty a VFN Univerzita Karlova v Praze, 2007. ISBN: 978-80-254-0525-3

¹⁰ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, 1. vyd. Praha: Portál, 2004

V dnešní české společnosti lze vrstevnické skupiny rozlišovat podle vyznávané ideologie, podle zájmů a podle hudby, kterou poslouchají.

1) dle ideologie

- náboženské skupiny – existuje řada různých církví a společenství, typická je vysoká míra sounáležitosti, také pevná pravidla a hierarchie, u dospívajících, kteří patří do těchto náboženských skupin, jsou možné projevy uzavřenosti
- skinheads – mají oholené hlavy, tetování, cvočky, nosí vysoké boty tzv. „kanady“, členství v této skupině má určitá pravidla, jsou národnostně orientovaní
- ekologové a antiglobalisté – často na sobě nosí volné oblečení, šátky, kalhoty „kapsáče“, khaki bundy, mají piercingy a hodnotou, kterou uznávají, je pro ně vzdělání.

2) dle zájmů

- umění – výtvarné umění, hudební umění, taneční umění...
- sport – fotbal, bojové umění, tenis, florbal, plavání, atletika...
- věda – Mensa, kroužky...
- výpočetní technika a počítačové hry - seznamovací servery, virtuální společenství, herní servery, sebe-prezentační servery, chaty...
- fantasy hry – osobní i virtuální formy hraní...

3) dle hudby

- emo – jejich znaky jsou černé oblečení, butony, stříbrné cvočky, patky, spíše delší vlasy a černé líčení (ne jen u dívek), zaměřují se především na vlastní prožitky a často melancholickou hudbu, příležitostně se může objevit užívání drog
- skejtři a hiphopeři – většinou na sobě nosí sepraná trika, tříčtvrteční kalhoty se s níženým pasem a často také kšiltovky, tito se dále dělí dle hudby, kterou poslouchají, svůj volný čas tráví na ulicích a skate-parcích, typické je pro ně užívání látky THC

- metal – poznávacím znakem mohou být dlouhé vlasy, upnuté kalhoty (džíny) a trika s logy oblíbených hudebních skupin, i tato skupina se dále dělí na další odnože dle poslouchané hudby
- punk – punkeři se vyznačují výraznými účesy, roztrhaným oblečením, spínacími špendlíky všude možně v oblečení, piercingy a tetováním, chovají se rebelsky a nihilisticky.¹¹

d) Vliv médií:

Významnost médií se v dnešním světě stále zvyšuje a je tak velmi vlivným faktorem v oblasti volného času dětí a mladistvých. S médii se setkáváme na každém kroku a jsou tak nedílnou součástí našeho každodenního života. Děti příliš často sledují televizi, nebo surfují na internetu či hrají virtuální hry na počítači, tato skutečnost má nepříznivý vliv na jejich zdravý fyzický i psychický vývoj. Děti dávají přednost komunikaci s kamarády a jinými lidmi přes internet na různých chatech či online seznamkách před osobním kontaktem. Státá se tak, že před počítačovou obrazovkou stráví celý den a nemají potřebu nic jiného dělat.

Média v dnešní době plní pozitivní i negativní funkci. Pozitivnost médií tkví v rychlém a snadném získávání informací. Negativní projevy médií jsou ztráta osobních kontaktů, pasivita pozorovatelů televize či počítače, negativní působení na psychiku dětí a mladistvých a možné zdravotní problémy plynoucí z neustálého sledování televizních či počítačových obrazovek a posedávání, či polehávání u filmů, počítačů a počítačových her.

I. 2. 3 Funkce výchovy ve volném čase

Správná a efektivní výchova dětí ve volném čase by měla dle Jiřiny Pávkové a kolektivu zahrnovat čtyři základní funkce, přičemž různá zařízení pro volný čas dětí a mládeže tyto funkce plní dle legislativního vymezení a specifického zaměření v různé míře.

a) Výchovně - vzdělávací funkce

¹¹ JANÍKOVÁ, B., DANĚČKOVÁ, T. *Učební texty ke specializačnímu studiu pro školní metodiky prevence*, centrum aditologie psychiatrická klinika 1. Lékařské fakulty a VFN Univerzita Karlova v Praze, 2007. ISBN: 978-80-254-0525-3

Na výchovně - vzdělávací funkci bývá kladen zvlášť velký důraz. Jak jsem již zmínila, míra plnění této funkce záleží také na specifickém zaměření toho daného zařízení, dle legislativních pokynů a možností.

Tato funkce se zaměřuje na cílené působení a formování osobnosti jedince v těchto oblastech:

- kultivuje a usměrňuje potřeby jedince
- prohlubuje a rozšiřuje zájmy jedince
- formuje morální vlastnosti a postoje jedince
- jedinec získává nové návyky a dovednosti
- jedinec je motivován zajímavou a pestrá nabídkou činností k správnému výběru činností ve volném čase
- jedinec získává nové vědomosti a dovednosti
- jedinec si utváří názor na svět kolem něj a život.

b) Zdravotní funkce

Další významnou funkcí je funkce zdravotní, která se zaměřuje na tyto důležité body:

- Usměrnování režimu dne, pro utváření zdravého životního stylu, k čemuž přispívá střídání činností duševních a tělesných, organizovaných a spontánních a práce a odpočinku. Dále je velice prospěšný dostatečný pohyb na čerstvém vzduchu v podobě různých her, procházek či sportu, kterým je vyrovnávána doba vyučování, kdy děti dlouze sedí v uzavřeném prostředí.
- Velký důraz je kladen na dodržování hygienických zásad, jak v prostředí, kde se uskutečňují mimoškolní volno-časové aktivity, tak například v zařízeních poskytujících stravování. Jsou tak dětem předávány zdravé hygienické návyky.
- Dalším důležitým bodem je péče o zdravý duševní vývoj dětí. Zařízení se ho snaží docílit tím, že jsou děti v příjemném prostředí, mezi příjemnými lidmi, kde mohou dělat to, co je baví a co jim přináší pocity radosti.

- Zařízení, která dětem a mládeži poskytují stravování, musí dbát na hygienu prostředí, ale také na to, aby děti byly stravovány zdravě a ve správný čas. Stravovací zařízení pomáhají dětem k upevňování zásad zdravého stravování v klidném a čistém prostředí, kde na ně nikdo nespěchá.
- Dalším bodem, který by měl platit ve všech typech zařízení, je dodržování zásad bezpečnosti.

c) Sociální funkce

Sociální funkce je rovněž velice důležitá, a to hlavně v zařízeních, která pracují s žáky mladšího školního věku, jako je například školní družina, nebo v ubytovacích zařízeních pro děti a mladistvé a rovněž v zařízeních s ústavní a ochrannou výchovou (dětský domov, domov mládeže, internát...).

Školní družiny jsou školská zařízení, která pracují s žáky mladšího školního věku a velice tak pomáhají zaměstnaným rodičům v jejich pracovní vytíženosti, kdy se nemohou věnovat svým dětem, kterým ještě nezačalo vyučování.

Uvedená zařízení dočasně nebo zcela nahrazují důležitou rodinnou výchovu a pomáhají tak v případě potřeby kompenzovat materiální nebo psychologické podmínky v rodinách, kde selhávají. Tato skutečnost je pro děti velice prospěšná.

Sociální funkce přispívá k socializaci člověka a zajišťuje péči, bezpečí a dohled nad dětmi a mladistvými.

Dále:

- žáci mladšího školního věku a mladiství cvičí komunikativní dovednosti a navazují vztahy
- dochází u nich k rozvoji sociálních kompetencí
- seznamují se s pravidly společenského života.¹²

¹² PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLÍČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času*, Vyd. 4. Praha: Portál, 2008

d) Preventivní funkce

Neopomenutelnou funkcí, která by v té či oné míře měla fungovat ve všech výchovných zařízeních, je funkce preventivní. Mezi žáky mladšího školního věku a mladistvými se bohužel ukazují nežádoucí sociálně patologické jevy, které je třeba odstraňovat. Vlivem špatného rodinného zázemí, či připojením se ke špatné vrstevnické skupině může docházet k tomu, že dítě a mladistvý neumí správně a smysluplně zacházet se svým volným časem. Tehdy nastává čas, kdy se mohou projevit sociálně patologické jevy, jako například xenofobie, rasismus, intolerance, šikanování, vandalismus, záškoláctví, patologické hráčství, virtuální drogy (televize, počítač), kriminalita, delikvence, kouření, alkoholismus, nebo drogová závislost.

Preventivní funkce je zajišťována ve třech rovinách:

- primární prevence – určena celé populaci
- sekundární prevence – směřuje k rizikovým jedincům a skupinám, u kterých je pravděpodobné, že propadnou sociálně patologickým jevům a také k jedincům a skupinám, které se mohou stát oběťmi negativních jevů.
- terciární prevence – usiluje o bránění recidivy a léčí ty, u kterých jsou již negativní jevy přítomny.¹³

I. 2. 4 Cíle výchovy ve volném čase

Každý výchovný proces by měl mířit k nějakým určitým cílům, které si stanoví pedagog, vychovatel či jiný výchovný činitel. Tito výchovní činitelé se snaží svých předem vytýčených cílů svým působením dosáhnout. Tyto cíle mohou být stanoveny: a) podle kompetencí zařízení, ve kterém výchovný činitel působí, b) podle věku vychovávaných jedinců, c) podle druhu činnosti, nebo za d) podle složek výchovy.

J. Pávková a kolektiv uvádí, že výchova ve volném čase má výchovné cíle obecné a dílčí.

¹³ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLÍČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času*, Vyd. 4. Praha: Portál, 2008

Obecné výchovné cíle:

- naučit jedince hospodařit s volným časem
- naučit jedince rozumně využívat volný čas
- naučit jedince, aby reálně oceňoval volný čas jako významnou hodnotu.

Dílčí výchovné cíle:

- kultivovat, uspokojovat a rozvíjet zájmy a potřeby vychovávaných jedinců
- rozvíjet schopnosti jedinců
- naučit jedince uspořádat si režim svého dne a tím jej učit i správnému životnímu stylu.¹⁴

Dalším možným způsobem, jak lze určit podrobněji výchovné cíle, ve své knize uvádí B. Hájek a kolektiv. Tyto cíle jsou odvozené z výchovných funkcí viz kapitola I.2.3.:

- a) Výchovné cíle vyplývající z funkce výchovně-vzdělávací. Dle materiálu UNESCO (Organizace OSN pro vzdělávání, vědu a kulturu) jsou určeny čtyři typy učení:

Učení se znát:

Získávání vědomostí z různých předmětů, přizpůsobování se situacím, které jsou nové a učit se je vytvářet, objevovat, a dále je analyzovat, učit se řešení nových problémů.

Učení se, jak na to:

Získávání osobních dovedností, které potřebujeme pro život, například.: komunikativnost s druhými lidmi, umění spolupráce v týmu a učení se praktickým dovednostem.

¹⁴ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času současné trendy*, Vyd. I. Praha: Portál, 2008

Učení se žít společně:

Osvojování si dovednosti porozumění druhým lidem, poznávání našich práv a povinností, učení se chování k druhým tak, jak chceme, aby se oni chovali k nám, učení se společně pracovat a problémy řešit konstruktivně.

Učení se být:

Osvojování si schopnosti žít podle toho, co opravdu považujeme za správné a pravdivé a rozvíjení našich vnitřních kvalit.

b) Výchovné cíle vyplývající z funkce výchovné:

- kultivování a uspokojování potřeb
- poznávání s možnostmi různých zájmových aktivit
- rozvíjení, uspokojování, usměrňování a formulování zájmů
- pomoc při objevování dispozic
- rozvíjení specifických schopností v souladu s objevenými dispozicemi
- podporování sebevýchovy
- podporování utváření pozitivních rysů osobnosti.

c) Výchovné cíle vyplývající z funkce zdravotní:

- upevňování a vedení k osvojování správných hygienických návyků
- naučení se dodržování pitného režimu a zdravým stravovacím návykům
- vedení k vyhýbání se zdravotně škodlivým látkám
- naučení se dodržování pravidel zdravotní prevence
- upevňování a rozvíjení pohybových aktivit při pohybu venku.

d) Výchovné cíle vyplývající z funkce sociální a preventivní:

- učení k odpovědnosti za své zdraví a svou osobu
- posilování komunikačních dovedností a citových vazeb
- učení se komunikovat ve skupině a různých sociálních prostředích

- rozvíjení sociálních kompetencí – sociálních orientací
- učení se odpovědnosti za své chování a vedení k vlastní životní cestě
- osvojování si schopnosti objektivně hodnotit své jednání a učení se přijímat všechny jeho důsledky
- osvojování si společenského chování dle jeho pravidel a učení se je užívat v každodenním životě
- učení se psychické regulaci v chování a rozvíjení auto-regulačních systémů
- naučení se hledání bezpečné sociální skupiny a svého místa v ní a společnosti
- učení se objektivního hodnocení činnosti sociální skupiny i jejích členů
- osvojování si žádoucích společenských hodnotových orientací
- učení se toleranci, porozumění a základům právního vědomí
- učení se dovednosti nepodléhat cizím negativním vlivům
- učení se vytváření a upevňování vlastního sebevědomí.¹⁵

I. 3 Možnosti dětí, jak trávit volný čas

Důležitým faktorem, jak děti tráví volný čas, je kromě cíleného výchovného působení také dostupnost, finanční prostředky, informovanost a dostatečná nabídka možností volnočasových aktivit, kterou určuje celá naše společnost.

Způsob trávení volného času můžeme např. z pohledu přístupu rozdělit:

- a) aktivní způsob využívání volného času
 - b) pasivní způsob využívání volného času
- a) Aktivní využití volného času - zahrnuje čas trávený s rodinou na různých společných výletech či akcích, navštěvování zájmových činností, sportovních hal, klubů, tělocvičen a hřišť, navštěvování institucí a organizací pro volný čas dětí a mládeže jako je například: školní družina, školní klub, domy dětí a mládeže, stanice zájmových činností, sdružení dětí a mládeže, umělecké a jazykové školy.

¹⁵ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času, 2., přeprac. vyd.* Praha: Univerzita Karlova, 2010. ISBN 978-80-7290-471-6.

- b) Pasivní využívání volného času - je v dnešní době ve značné míře spjato s médii. Je to sledování televize, filmů, hraní videoher, surfování na internetu, dále také toulání se po ulicích, nicnedělání, scházení se v partách, navštěvování restauračních zařízení, požívání alkoholu a jiných omamných látek.

Rozlišné podmínky v zacházení s volným časem mají dále děti žijící ve městech a děti z vesnic. Ve městech mohou děti pro svůj volný čas využívat různá hřiště, ulice, parky, ale hlavně organizace pro volný čas dětí a mládeže, školská zařízení pro volný čas dětí, sportovní haly, knihovny, muzea, kina, divadla, bazény, kluby atd. Děti ve městech mají lepší dostupnost a tím i větší nabídku možností, jak trávit volný čas ve svém bezprostředním okolí.

Děti z vesnic mají mnohdy těžší podmínky pro to navštěvovat různé kroužky nebo zájmové organizace či kina, divadla atd. Ve svém blízkém okolí mají méně možností na výběr, proto pokud jejich rodiče nemají například dostatečné finanční prostředky nebo nastane problém s dojížděním, tráví děti svůj volný čas většinou v přírodě se svými kamarády nebo hrou na hřištích, které snad v každé vesnici najdeme. Tyto aktivity pro děti zajisté nejsou promarněným časem, ovšem pokud mají nějaké koníčky a zájmy, které by měly a chtěly rozvíjet, často nemají možnost.

V České republice se výchovou a volným časem dětí a mládeže zabývají tato zařízení s celostátní působností:

1. Institut dětí a mládeže MŠMT ČR (IDM) v Praze – mezi základní činnosti tohoto institutu patří úsek oddělení vzdělávání, volného času a výzkumu, provádí výzkumy, zabezpečuje vzdělávání pracovníků volného času, poskytuje informace, pořádá soutěže a přehlídky a poskytuje a vytváří metodické materiály.
2. Institut zájmového vzdělávání MŠMT ČR (IZV) v Hořicích – v náplni práce tohoto institutu je působení na vzdělávání pracovníků volného času, pořádání táborů, prázdninových aktivit a přímá spontánní, příležitostná, nebo pravidelná práce s dětmi a mladistvými. Tento institut poskytuje i konzultační a poradenskou činnost.
3. Středisko vzdělávání, informací a služeb MŠMT ČR (SVIS) v Prachaticích – toto středisko se zabývá vzděláváním pedagogů působících ve volném čase dětí a mladistvých, dále se věnuje také ekologické výchově a pořádá aktivity pro děti i jejich rodiče.

Dále existuje celá řada organizací, institucí či zařízení, která rovněž působí v oblasti volného času dětí a mládeže, kde mohou děti aktivně trávit svůj volný čas a kde jsou odpovídajícím způsobem vedeny a vychovávány. K nejvýznamnějším zařízením tohoto typu patří:

I. 3. 1 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání

a) Školní družiny

Školní družina je školské zařízení, do kterého v době mimo vyučování v případě potřeby pravidelně docházejí děti mladšího školního věku, tedy od 1. do 5. třídy základní školy. Tato zařízení mohou být soukromá, tehdy jsou vedena ředitelem družin, ale ve většině případů jsou součástí základních škol a potom jsou spravována ředitelem příslušné základní školy, který jejich vedením pověří hlavního vychovatele. Školní družiny jsou v provozu celoročně s tím, že ředitel v případě potřeby může jejich provoz o letních prázdninách přerušit. Družina je rozdělena na oddělení, přičemž v každém z nich by počet dětí neměl přesahovat počet 25. Tato zařízení jsou hojně využívána zaměstnanými rodiči pro jejich dobrou finanční dostupnost a časovou užitečnost. Toto školské zařízení plní zdravotní, sociální a bezpečnostní funkci.

Hlavní vychovatel a další zaměstnaní vychovatelé svým individuálním přístupem a respektující osobnostní zvláštnosti, zájmy, potřeby a schopnosti dětí dbají na to, aby děti byly aktivní, samostatnější, tvořivé a iniciativní.

V každodenním režimu družin by neměly chybět tyto činnosti:

Odpočinek - klidné hry, četba, vyprávění

Rekreační činnosti - pohybové hry na čerstvém vzduchu, rekreační sportování

Zájmové činnosti - k dispozici je pestrá struktura zájmových činností, které uspokojují zájmy, potřeby a věkové zvláštnosti dětí

Sebe-obslužné činnosti - slouží k upevňování hygienických a kulturních návyků

Veřejně prospěšné činnosti - zahrnují dobrovolnou práci ve prospěch druhých lidí a dále jsou děti vedeny k ochraně životního prostředí

b) Školní kluby

Školní kluby, rovněž jako školní družiny patří mezi školská zařízení, avšak na rozdíl od školních družin jsou školní kluby především pro žáky druhého stupně základní školy, nebo pro žáky ve věku od 5. do 9. třídy ZŠ navštěvující víceletá gymnázia. Od školních družin se liší také tím, že dětem poskytují více samostatnosti, volnosti a docházení do klubu je dobrovolné. Školní klub může být organizován zároveň se školní družinou a může být pro jednu nebo více škol společný.

Tato zařízení fungují po celý školní rok, každý vyučovací den, popřípadě i o prázdninách.

Školní kluby zaměřují svou činnost na zájmové aktivity v podobě různých kroužků, akcí, nebo spontánních aktivit, které jsou přizpůsobovány potřebám a zájmům žáků, kteří se mohou zúčastnit pouze těch aktivit, které si sami vyberou.¹⁷

c) Střediska pro volný čas dětí a mládeže – domy dětí a mládeže, stanice zájmových činností

Střediska volného času jsou zpravidla právními subjekty. Tato střediska jsou zřízena pro podporu a motivaci všech věkových kategorií (děti, mladiství, studenti, dospělí, senioři) a v provozu jsou každý den v roce.

Všechny účastníky prostřednictvím velké nabídky činností vedou k získávání a rozvoji klíčových a odborných kompetencí, taktéž přispívají k rozvoji jejich osobnosti.

Jejich činnost je dělena dle rozmanitosti zájmových činností. Pokud se zabývají více oblastmi zájmového vzdělávání, jedná se o Domy dětí a mládeže a střediska, která se zaměřují na jednu konkrétní zájmovou oblast zájmového vzdělávání, jsou pojmenovány Stanice zájmových činností.

Střediska volného času organizují: a) zájmové činnosti příležitostné – místní soutěže, přehlídky, výlety, turnaje, exkurze, divadelní představení, b) zájmové činnosti pravidelné,

¹⁶ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLÍČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času*, Vyd. 4. Praha: Portál, 2008

¹⁷ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času současné trendy*, Vyd. 1. Praha: Portál, 2008

které se uskutečňují v kroužcích, souborech, klubech, oddílech a kurzech. Dále nabízejí táborové, nebo osvětové činnosti a rovněž různé spontánní aktivity.¹⁸

I. 3. 2 Školská výchovná a ubytovací zařízení

Domovy mládeže

Domovy mládeže jsou školská zařízení, která mohou být součástí příslušných středních škol, nebo samostatná zařízení, která mohou sloužit více středním školám. Nabízejí ubytování, stravování a výchovnou péči žákům středních, nebo středních odborných škol, kteří kvůli velké vzdálenosti bydliště, nebo špatným dopravním podmínkám nemohou do školy každý den dojíždět.

V těchto zařízeních jsou zaměstnáni pedagogičtí pracovníci – vychovatelé, kteří na ubytované žáky výchovně a motivačně působí. Dbají na to, aby žáci smysluplně a účelně trávili svůj volný čas a nabízejí jim širokou škálu zájmových aktivit, které mohou uskutečňovat v době svého osobního volna. Dále dohlíží na celý režim dne žáků v domově mládeže tak, aby byl dodržován denní rozvrh, který je pevně nastaven. Denní rozvrh zpravidla zahrnuje: budíček, úklid ložnic, stravování, studijní klid, osobní volno a večerku. Žák musí striktně dodržovat také řád domova mládeže, který obsahuje jeho práva a povinnosti.

I. 3. 3 Výchovná zařízení pro ústavní výchovu

Dětské domovy

Dětské domovy jsou zařízení pro ústavní výchovu. Svou výchovnou péči věnují dětem ve věku od 3 do 18 let, které nemají rodinu, nebo byly své rodině soudem odebrány. Tato zařízení dětem poskytují výchovnou, hmotnou i sociální péči.

Dětské domovy se dětem snaží poskytnout péči a zázemí, jako mají jiné děti žijící ve fungujících rodinách. Jejich úkolem je dbát na to, aby děti hodnotně trávily svůj volný čas.

¹⁸ <http://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>

Dále se snaží rozvíjet a kultivovat jejich zájmy a podporují jejich zapojení do zájmových činností v různých zařízeních pro volný čas.¹⁹

I. 3. 4 Sdružení dětí a mládeže ve volném čase

Sdružení dětí a mládeže v České Republice jsou podporovány (právně, hospodářsky, společensky i kulturně) a organizovány Českou radou dětí a mládeže, která byla založena v roce 1998 osmi sdruženími dětí a mládeže. Česká rada dětí a mládeže dnes sdružuje 99 členských organizací skládající se z cca 200 000 individuálních členů.²⁰

Vzhledem k velkému množství členských organizací jsem se rozhodla, že zde ve stručnosti představím pouze některé z těch nejznámějších.

Junák

Sdružení Junák je svaz skautů a skautek v České Republice. Se svými více než 50 000 členy je největší výchovnou organizací, která tvoří oddíly vedené dobrovolníky a činovníky ve více než 1000 větších městech a vesnicích po celé České Republice.

Junák sdružuje a vychovává děvčata i chlapce ve čtyřech věkových kategoriích:

- a. předškoláci (5 – 7 let)
- b. světlušky a vlčata (8 – 10 let)
- c. skauti a skautky (11 – 14 let)
- d. rangers a roveři (15 + let)

Sdružení Junák vede jedince k osobnímu růstu, učí jej týmové práci, mravním hodnotám, odpovědnosti za sebe, k druhým lidem i životnímu prostředí a schopnosti postarat se o sebe a druhé v přírodě, například při letních táborech, které pořádá.²¹

¹⁹ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLÍČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času*, Vyd. 4. Praha: Portál, 2008

²⁰ <http://crdm.cz/>

²¹ <http://www.skaut.cz/>

Pionýr

Pionýr je nezávislé, demokratické a dobrovolné sdružení dětí, mládeže a dospělých s působností po celé České Republice přibližně na 600 různých místech. Sdružuje děvčata i chlapce každého věku i národnosti v jednotlivých oddílech a klubech. Své členy vede k dobrým hodnotám evropské civilizace a k osobnímu rozvoji. Toto sdružení pořádá letní tábory, klubové činnosti, víkendové výpravy, oddílové schůzky a řadu různých akcí a činností jako například projekt Klíčení, který se zabývá zkvalitnění práce s dětmi se zvláštními vzdělávacími potřebami.

Ideálem pro každého pionýra je sedm P: Pravda, Poznání, Překonání, Příroda, Přátelství, Paměť a Pomoc.²²

Česká tábornická unie

Česká tábornická unie působí ve 12 oblastech České Republiky a je nezávislým, nepolitickým, zájmovým sdružením pro všechny věkové kategorie. Její členové se sdružují v tábornických klubech a tramských osadách.

Náplň tohoto sdružení vychází z tradic tramského Československého hnutí a lesní moudrosti a týká se pobytu, ochrany a poznávání přírody, dále své členy učí chování v přírodě a poskytnutí první pomoci.

Další činností tohoto sdružení je pořádání: tábornických škol (vodácké, jezdecké, horolezecké, lyžařské...), dětských táborů, setkání v lesích, sportovních turnajů, potlachů – zpívání tramských písní, hry na kytaru, foukací harmoniku..., hudebních festivalů Porta a Brána a zahraničních expedic.²³

Duha

Duha je sdružení dětí a mládeže pracující na principu zážitkové pedagogiky, které vzniklo v roce 1989 a nyní má 4 500 členů sdružujících se ve 100 družinách nacházejících se po celém území České Republiky.

²² <http://www.dobrodruzstvi.info/>

²³ <http://www.tabornici.cz/>

Sdružení Duha nabízí dětem a mladistvým širokou nabídku akcí jako jsou letní tábory, kursy, akce zaměřené na turistiku, amatérské umění, deskové hry, sporty a ekologické programy.

Duha je dále velice úspěšná ve svých projektech, které pořádá pro děti a mládež z dětských domovů a také pro neorganizované děti a mládež.²⁴

Hnutí Brontosaurus

Hnutí Brontosaurus je nezisková organizace tvořena skupinou mladých lidí přibližně do 26 let. Toto hnutí má více než 1000 členů, kteří se sdružují v základních jednotkách nazvaných články, ve kterém bývá kolem 30ti členů.

Tito lidé dělají vše, co je v jejich silách, aby vytvořily podmínky pro lepší životní prostředí prostřednictvím různých akcí pro děti a mládež k ochraně přírody a památkám, k environmentální výchově a rozvoji jejich osobnosti.²⁵

YMCA

YMCA (Young Men's Christian Association) je křesťanské sdružení, které má širokou působnost v 119 zemích z celého světa a sdružuje všechny lidi různého pohlaví, náboženského či politického vyznání, rasy, nebo sociálního postavení. V České Republice má nyní přibližně 3 405 členů, jejichž činnost je zaměřena na celkový rozvoj lidského těla, ducha i duše.

Sdružení YMCA nabízí velké množství různorodých programů: kluby mladých, manželská setkání, psychologické poradny, tábory, informační centra, vzdělávací semináře, přednášky a zájmové kroužky.²⁶

I. 3. 5 Další výchovná zájmová zařízení

Základní umělecké školy

²⁴ <http://www.duha.cz/>

²⁵ <http://www.brontosaurus.cz/>

²⁶ <http://www.ymca.cz/>

Tato umělecká zařízení poskytují vzdělání v různých uměleckých oborech. Umělecké školy se zaměřují na tyto oblasti vzdělávání: hudební, hudebně-pohybové, výtvarné, literárně-dramatické a taneční.

Základní umělecké školy se významně podílejí na rozvíjení talentu, estetického citění a formování osobností dětí, které je navštěvují. Rovněž slouží, jako příprava na střední či vysoké školy s uměleckým zaměřením.

Jazykové školy

Jazykové školy jsou v této době velmi užitečná zařízení. Tato zařízení poskytují zájmové vzdělávání v oblasti cizích jazyků a z hlediska budoucnosti jsou pro děti velice přínosná.²⁷

Všechna tato jmenovaná zařízení a instituce jsou významnou a bezpochyby velmi důležitou složkou v naplňování volného času dětí a mládeže. Pomáhají formovat a kultivovat jejich osobnost, rozvíjet talent, upevňovat, prohlubovat a hledat zájmy a záliby. Zaměření všech těchto organizací a zařízení je velice rozmanité a různorodé a každé dítě či mladistvý si mezi nimi může vybrat to, co mu vyhovuje, co ho zajímá a co ho skutečně baví a naplňuje jeho očekávání. Trávení volného času se tak pro děti a mládež stává aktivní a smysluplné. Je tedy v zájmu celé naší společnosti, aby tato zařízení fungovala tak, jak mají a byla všem co nejnáze dostupná a byl jich stále dostatek.

I. 4 Výsledky plynoucí ze správného způsobu trávení volného času dětí a možné problémy vycházející ze špatného způsobu trávení volného času dětí a prevence těchto negativních jevů

I. 4. 1 Výsledky plynoucí ze správného způsobu trávení volného času dětí.

²⁷ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLÍČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času*, Vyd. 4. Praha: Portál, 2008

To, zda děti svůj volný čas tráví smysluplným a aktivním způsobem se dle M. Vážanského projeví v těchto následujících bodech, které správná a cílená výchova ve volném čase musí zabezpečovat:

- a) pocitování identity, jistoty, sebedůvěry a solidarity se světem okolo nás
- b) pocitování radosti ze sdílení a poskytování
- c) schopnost prožívat lásku a úctu k životu ve veškerých jeho projevech
- d) umění redukovat nenávisť, iluze a chtivost
- e) dovednost myslet kritickým a nesentimentálním způsobem
- f) schopnost překonávat egoismus a dovednost omezení vlastní existence
- g) dovednost uvědomovat si nutnost respektování skutečnosti a schopnost být ukázněný pro dosažení cíle
- h) poznávání a uvědomování si sebe sama
- i) schopnost chápání svobody jako seberealizační možnosti
- j) pěstování schopnosti prožívat život harmonicky.²⁸

I. 4. 2 Možné problémy vycházející ze špatného způsobu trávení volného času dětí a prevence těchto negativních jevů

V případech, kdy děti a mladiství svůj volný čas tráví pasivním, špatným způsobem, nebo podlehnou negativním vlivům, které na ně působí, mohou se u nich v některých případech projevit sociálně nežádoucí a rizikové chování. Takovéto chování lze charakterizovat tím, že v jeho důsledku dochází k sociálnímu, zdravotnímu či výchovnému riziku u jedinců nebo společnosti. Sociálně nežádoucí a rizikové chování je například agrese, zneužívání, záškoláctví, extrémně rizikové sporty, rizikové chování v dopravě, xenofobie, sexuálně-rizikové chování, závislostní chování, negativní působení sekt, poruchy příjmu potravy, užívání návykových látek, užívání anabolik a steroidů, kriminální jednání, vandalismus, intolerance, bezdomovectví, šikana, slovní agrese, rasismus, fyzické násilí, prostituce, kriminalita mládeže, nebo gamblerství.

Takovým dopadům na jednotlivce a společnost lze předcházet pomocí účinné prevence sociálně nežádoucího a rizikového chování. Prevence je uskutečňována ve třech rovinách: primární prevence, sekundární prevence a terciární prevence rizikového chování.

²⁸ VÁŽANSKÝ, M. *Volný čas a pedagogika zážitku*, Dot. 1. vyd., Brno: Masarykova univerzita 1993

Za prevenci rizikového chování lze považovat jakékoli sociální, výchovné či zdravotní intervence, které:

- a) směřují k předcházení rizikového chování
- b) snaží se, aby nedocházelo k progresi rizikového chování
- c) zmírňují rizikového chování, které se již projevuje
- d) pomáhají řešit vzniklé důsledky nežádoucího a rizikového chování.

Zaměříme-li se na primární prevenci směřující na děti ve věkovém období pubescence, můžeme spatřovat tyto aspekty působení:

- a) učení schopnosti čelit sociálním tlakům
- b) učení dovednosti asertivního chování a komunikace
- c) umění zvládat konflikty a strategie odmítání návykových látek
- d) získání dovednosti zvládat stresové situace
- e) pomoc při získávání zdravého sebevědomí.

Prevenci nežádoucího a rizikového chování ve školách poskytují výchovní-kariéroví poradci, školní metodici prevence a školní psychologové, nebo školní speciální pedagogové, dále se této oblasti věnují pedagogicko-psychologické poradny, linka důvěry.....²⁹

I. 5 Osobnost dítěte středního školního věku (pubescence 11 – 15 let)

Vzhledem k tomu, že v empirické části své práce budu vycházet z výzkumu, který provedu mezi žáky osmých tříd základní školy, považuji na tomto místě za nutné seznámit se, se změnami, které postihují jejich tělesný, duševní a sociální vývoj.

Žák osmé třídy je ve věku, ve kterém začíná proces dospívání. Toto počáteční období se nazývá pubescence (odvozeno od latinského slova pubes = ochlupení). Toto období začíná mezi 11 – 13 rokem a končí mezi 14 – 15 rokem. Věkové rozmezí je pouze přibližné, záleží

²⁹ JANÍKOVÁ, B., DANĚČKOVÁ, T. *Učební texty ke specializačnímu studiu pro školní metodiky prevence*, centrum aditologie psychiatrická klinika 1. Lékařské fakulty a VFN Univerzita Karlova v Praze, 2007. ISBN: 978-80-254-0525-3

také na individuálním vývoji jedince, například dívky dozrávají dříve než chlapci až o cca 2 roky.

Dospívání je složitá životní etapa, která je také nazývána obdobím druhého vzdoru, které se projevuje kritičností k dospělým, k autoritám. Avšak ne každý pubescent si tímto musí projít v plné míře. Osobnost pubescenta je určována jeho potřebami, postoji, vzory, životními plány, schopnostmi, sebeuvědoměním, sebehodnocením, charakterovými vlastnostmi, temperamentem. Tyto aspekty jsou ovlivňovány vrozenými předpoklady, začleněním osobnosti do sociálního prostředí a výchovou. Rovněž prostředí, ve kterém pubescent vyrůstá a žije, jej velice ovlivňuje a formuje také jeho osobnost.

Dospívání je fáze, ve které člověk prochází velkými změnami ať už tělesnými, duševními či sociálními. Toto období je proto složité nejen pro pubescenta samotného, ale také pro celé jeho okolí. Děti jsou na druhém stupni základní školy a ocitají se tak na tak zvaných křižovatkách, kdy se musí naučit rozhodovat se a nést také následky svých rozhodnutí. Musí se například rozhodnout, na jakou školu dále půjdou, rozhodují tak o svém možném budoucím povolání a tak i o svém budoucím životě. Mění se jejich role ve společnosti, z dítěte se stává dospělý. Vytvářejí si své plány, názory a postoje, vybírají si také vzory pro svůj život, například někoho z jejich okolí koho obdivují, ale také populární či literární hrdiny. Je tedy velice důležité, aby si dospělí uvědomili, že svým chováním a činy ovlivňují životy dospívajících a měli by se tedy snažit působit na ně a pomáhat jim najít správný směr.

Vývoj v období pubescence je příliš rychlý a nerovnoměrný, oproti předešlému období, proto může u dětí docházet ke smíšeným pocitům, člověk se v sobě samém nevyzná a hledá si, i když trochu neohrabaně své místo ve světě.³⁰

I. 5. 1 Tělesný vývoj

V pubescenci je tělesný vývoj především pohlavní dozrávání, z čehož plyne zájem o druhé pohlaví, nové zájmy, potřeby a nové sebe-pojetí. Dívky pohlavně dozrávají přibližně až o dva roky dříve než chlapci, avšak záleží i na vrozených dispozicích. Vývoj pubescenta je velice nerovnoměrný a rychlý. Rostou mu dlouhé kosti, kostra a končetiny, ale hrudní koš zaostává. Dochází tak k dočasnému zhoršení nervosvalové koordinace, proto mohou působit poněkud neohrabaně. Roste jejich fyzická výkonnost, avšak velice snadno se unaví. Zvětšuje

³⁰ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času současné trendy*, Vyd.

I. Praha: Portál, 2008

se objem jejich srdce a roste jejich výkon, ale průměr krevních cév zaostává, z čehož vzniká disharmonie ve vývoji kardiovaskulárního systému; kvůli této skutečnosti mohou nastat přechodné poruchy krevního oběhu, zvyšování krevního tlaku, bolestem hlavy, přechodným slabostem či rychlé unavitelnosti. V tomto věkovém období, vlivem nerovnoměrného vývoje celého organismu dochází k snadnému vyčerpání energie. Jejich nervová soustava ještě nesnese silné nebo monotónní podněty. Zvyšuje se vzrušivost, vznětlivost, bouřlivé a afektivní reakce. V některých případech mohou být opačné projevy, dospívající jsou apatičtí, malátní, nesoustředění nebo zasnění.

I. 5. 2 Duševní vývoj

Duševní vývoj pubescentů lze dělit:

1. Rozumový vývoj, který zahrnuje vnímání, pozornost, paměť, fantazii, myšlení a řeč

Vnímání

Vnímání je přesnější, dokonalejší a uvědomělejší. Zpřesňuje se vnímání času a prostoru. Analýza, syntéza a diferenciací je přesnější a jemnější.

Pozornost

Pubescent už dokáže svou pozornost udržet déle a také úmyslně. Dokáže se lépe soustředit a svou pozornost pohotově přenášet a rozdělovat. Může však ještě přechodně kolísat, což je zapříčiněno zaujetím vlastními myšlenkami, proto může působit poněkud roztěkaně.

Paměť

Paměť je záměrná, logická, pohotovější, rozsáhlejší, přesnější a trvalejší např.: (lépe a déle si pamatují kladné či záporné zážitky. Na vrcholu je nyní paměť mechanická, která je často využívána při učení do školy. Ovšem k snazšímu učení je především zapotřebí, aby byl pubescent dostatečně motivován.

Fantazie

Vzhledem k tomu, že v tomto období dochází k pohlavnímu dozrávání, zdokonaluje se i reprodukční fantazie. Vzroste i fantazie tvůrčí, kterou mohou využívat při technických činnostech a různých hrách, ale také v umění. V tomto věkovém období je jedním z typických znaků tzv. denní snění, které by mělo sloužit k odreagování. Při denním snění mají dospívající představy, do kterých promítají například svá přání, nebo erotické scénáře. Problém nastává tehdy, pokud se dospívající k těmto představám upíná moc často, může tak dojít ke zkreslování reality.

Myšlení

Myšlení dospívajících je již na vysoké úrovni, přibližuje se již dospělým. Dospívající jsou schopni abstraktního i logického myšlení, také mají schopnost zobecnění a kritičnosti. Dovedou vytvářet hypotézy a jsou schopni složitějších úsudků, i když často ještě docházejí k unáhleným nebo neadekvátním závěrům.

Řeč

V řeči dospívajících roste slovní zásoba a obohacen je aktivní i pasivní slovník. Jejich slovní zásoba je ovlivňována okolím, ve kterém se dospívající pohybují. Používají slangové, archaické výrazy a neobvyklá slova. Dospívající na sebe chtějí upozornit a tak jejich projev bývá velmi hlasitý a nápadný. Dokáží se nyní vyjadřovat v dlouhých větách a složitých souvětích.

2. Citový vývoj

V dospívání se setkáme s častým střídáním nálad, se sklony k sentimentalitě, či k romantice a rozmanitostí citů jako jsou například city mravní, intelektuální (např.: zvědavost v zájmových činnostech) či estetické (pochopení krásy). Pubescent silně prožívá konflikty s dospělými a vrstevníky, i když už by se měl dokázat ovládat. Dokáže prožívat soucit, lásku, přátelství, něžnost, nebo také záporné city jako je vzdor, hněv, nenávisť a žárlivost. V tomto věkovém období se také můžeme setkat s afektivním a výbušným chováním. Dospívající si vytváří vlastní hodnocení dobra versus zla a systém hodnot. Mravní hodnoty přebírají od

svých vzorů, to je od lidí, které nějakým způsobem obdivují, nebo je mají rádi. Pubescent se však do značné míry nechává ovlivnit skupinou, do které patří nebo by do ní chtěl zapadnout.

3. Volní vývoj

Ve volním vývoji dochází k velkým kvalitativním změnám. Pubescenti jsou nyní cílevědomí, rozhodní, uvědomělí, dovedou se lépe ovládat a jsou vytrvalí v překonávání překážek. Ve volním vývoji je třeba, aby dospívající byl dostatečně motivován.

I. 5. 3 Sociální vývoj

Typickým znakem dospívání je kritičnost k dospělým a k autoritám. Dospívající se sdružují s vrstevníky a pocítují také konformitu k vrstevnickým skupinám. Mají smysl pro kolektiv a pocítují sounáležitost a kolektivní odpovědnost. Snaží se o samostatnost, kvůli které si připadají dospěle, což je v tomto věku jejich velkým přáním. Chtějí být jako dospělí a s dospělými tak jednat, jako rovný s rovným. Chtějí mít také stejná práva a možnosti. Mezi chlapci a dívkami se vlivem pohlavního dozrávání mění i jejich vztahy. I když jsou chlapci a dívky odlišní, přičemž chlapci bývají hlučnější, divočejší a demonstrují svou sílu a dívky jsou zpravidla tišší a klidnější, na opačné pohlavní pohlížejí jinak než doposud a začínají se objevovat i erotické náznaky či první lásky. Začleňují se do nových zájmových skupin, kde mohou navazovat nová přátelství a kamarádství. Jsou postaveni před volbu střední školy či povolání. Začínají kladně i záporně hodnotit sebe i své okolí. Mezi vlastnosti, které dospívající hodnotí kladně, řadí spravedlnost a sebeovládání, naopak nespravedlnost, ješitnost, ironický postoj či pedantství odsuzují. Mají potřebu navazovat společenské kontakty, avšak v dospívání může dojít i k poruše sociálních vztahů a dospívající se společnosti straní, obtížně navazují vztahy s vrstevníky a mohou se cítit osaměle.³¹

³¹ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLÍČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času*, Vyd. 4. Praha: Portál, 2008

I. 6 Závěr teoretické části

Je zřejmé, že pro dnešní žáky 8. ročníku základní školy existuje obecně dostatečný výběr smysluplných volnočasových aktivit. Žáci mají velmi rozsáhlou možnost výběru trávení volného času, kdy za tímto účelem navíc existuje celá řada institucí, která se zaměřuje právě na volnočasové aktivity dětí, potažmo mládeže. Trávit volný čas však mohou žáci i samostatně bez zapojení se do institucionalizovaných zájmových aktivit, a to rovněž mnoha způsoby. Prostředí a společnost v České republice neklade žádné výrazné překážky jejich volnočasovému vyžití. Způsob trávení volného času má nesporný vliv na utváření osobnosti dětí středního školního věku. Výchovní činitelé, převážně rodina a škola mají dostatek možností jak ovlivňovat trávení volného času správným směrem.

II. Praktická část

1. Metodika výzkumu
2. Výzkumný vzorek
3. Výzkumný nástroj
4. Analýza dat
5. Hypotézy
6. Analýza výzkumného šetření
 - a) dotazník žákům 8. ročníku
 - b) polostrukturovaný rozhovor s učiteli
7. Diskuse

II.1 Metodika výzkumu

Cílem výzkumné části mé diplomové práce bylo zjistit, jakým způsobem tráví děti středního školního věku, tedy děti v období puberty svůj volný čas, zda ho tráví aktivně, či pasivně. Dále mě zajímalo, zda respondenti navštěvují nějaké zájmové kroužky a s kým svůj volný čas nejraději tráví. Rovněž jsem ve svém výzkumu sledovala možné rozdíly v aktivitách ve volném čase mezi dívkami a chlapci a respondenty žijícími na vesnici a ve městě. Dále jsem formou polostrukturovaného rozhovoru s učiteli těchto testovaných žáků zjišťovala, zda a jaké možnosti smysluplného využití volného času poskytují svým žákům vybrané školy.

II. 2 Výzkumný vzorek

- Respondentů celkem – 130 x (2x 8. ročník v ZŠ Bělá pod Bezdězem, 2x 8. ročník v ZŠ Kunratice a 2x 8. ročník na gymnáziu Mladá Boleslav).

Z celkového počtu respondentů bylo testováno:

- Dívek celkem – 62 x
- Chlapců celkem – 68 x
- Respondenti žijící na vesnicích – 31 x

- Respondenti žijící ve městech – 99 x.

Pilotáž svého výzkumného šetření jsem provedla na ZŠ ve městě Bělá pod Bezdězem, kde jsem vykonávala souvislou pedagogickou praxi. Se souhlasem mé vedoucí Mgr. Zdeny Polákové jsem rozdala svůj dotazník žákům 8. ročníků v druhé polovině vyučovací hodiny, kterou jsem sama vedla. Žáci byli seznámeni s účelem dotazníkového šetření a seznámeni s výzkumnými otázkami, dále jsem jim sdělila, že dotazníky jsou zcela anonymní a že nijak neovlivní jejich školní prospěch. Rovněž jsem žákům sdělila, že na vyplnění 12ti otázek dotazníku mají 20 minut a pokud nebudou něčemu rozumět, mohou se mne kdykoli zeptat a já jim vše ráda znovu vysvětlím.

Žáci dotazníky vyplňovali se zaujetím a samostatně. Nenastal jediný případ, že by kdokoli nějaké otázce nerozuměl, nebo nevěděl, jakým způsobem otázky vyplnit a z toho důvodu jsem se s povolením ředitele školy, rozhodla použít tento dotazník pro výzkum v mé diplomové práci. Rozdala jsem tedy dotazníky i v dalším 8. ročníku na této jmenované základní škole a následně i v dalších dvou základních školách, z čehož jedna se nachází v hlavním městě Praze – ZŠ Kunratice a druhá škola je v Mladé Boleslavi – osmileté gymnázium.

Oslovila jsem tedy MgA. Olgu Královou ze ZŠ Kunratice a Mgr. Martina Herrmanna z Gymnázia Mladá Boleslav a požádala je o pomoc při mém výzkumném šetření, aby mnou připravené dotazníky předložili svým žákům k vyplnění. Oba vyučující tak učinili a vyplněné dotazníky mi během jednoho týdne osobně předali. Dotazníky byly na každé ze třech jmenovaných škol rozdány do dvou 8. ročníků s tím, že respondenti byli řádně seznámeni s účelem tohoto výzkumu a s časovým limitem 20 minut. Dále byli poučeni o způsobu vyplňování jednotlivých otázek v dotazníku a ujištění o anonymitě a absencí možnosti ovlivnění jejich školního prospěchu. Domnívám se tedy, že byly vytvořeny všechny potřebné podmínky pro to, aby tyto dotazníky vypovídaly pravdu o respondentech a jejich pohledu na volný čas a mohly tak být relevantním podkladem pro empirickou část mé diplomové práce.

Tímto chci jmenovitě poděkovat paní Mgr. Zdeně Polákové ze ZŠ Bělá pod Bezdězem, paní MgA. Olze Králové ze ZŠ Kunratice a panu Mgr. Martinu Herrmannovi z Gymnázia Mladá Boleslav za ochotnou a vstřícnou pomoc při mém výzkumu.

II.3 Výzkumný nástroj

Pro svůj výzkum jsem si vzhledem k počtu respondentů zvolila kvantitativní metodu dotazníku. Tento mnou sestavený dotazník byl, jak jsem již uvedla, zcela anonymní a skládal se z 12 otázek. 6 otázek bylo polouzavřených, respondenti zde své odpovědi vybírali z předem připravených možností s možností samostatně vymyšlené odpovědi. Dalších 6 otázek bylo zcela uzavřených, respondenti vybírali odpovědi z předem připravených možností, nebo jen ano nebo ne. V otázkách č. 7. a č. 8 mohli respondenti zaškrtnout více než jednu odpověď.

Otázky tohoto výzkumného dotazníku jsem zaměřila na zmapování toho, jakým způsobem a s kým respondenti (žáci 8. ročníků z 3 typově odlišných ZŠ) tráví nejčastěji svůj volný čas.

V tomto dotazníku jsem se konkrétně zaměřila na tyto oblasti: nejčastější způsob, jakým respondenti tráví svůj volný čas, jak na svůj volný čas pohlíží z hlediska rozvrhu dne, zda jsou aktivity ve volném čase respondentů aktivní či pasivní, v jaké společnosti svůj volný čas nejčastěji a nejraději tráví, zda a z jakého důvodu respondenti využívají široké nabídky kroužků a zájmových aktivit a jaké zájmové aktivity jsou pro respondenty nejlákavější. V opačném případě mě zajímaly důvody, proč žádné zájmové kroužky nenavštěvují.

II. 4 Analýza dat

Dotazník, jak jsem již uvedla, obsahoval uzavřené a polouzavřené otázky. Pro znázornění výsledků všech otázek v dotaznících jsem zvolila grafy sloupcového typu a slovní hodnocení. Celkový počet rozdaných dotazníků činí 130 a jejich návratnost byla 100%. Analýzu dat jsem provedla v programech Microsoft Excel a Microsoft Word.

II. 5 Hypotézy

Pro toto výzkumné šetření jsem si stanovila tyto hypotézy.

II. 5. 1 Hypotéza č. 1

Žáci 8. ročníku základních škol tráví nejčastěji svůj volný čas pasivním způsobem a to surfováním na internetu, sledováním televize, či hraním videoher.

II. 5. 2 Hypotéza č. 2

Domnívám se, že zájmové kroužky navštěvují více respondenti žijící ve městech než respondenti žijící na vesnicích.

II. 5. 3 Hypotéza č. 3

Chlapci preferují jiné zájmové kroužky než dívky.

II. 5. 4 Hypotéza č. 4

Zájmové kroužky navštěvují respondenti podle svých vlastních preferencí a zájmů, nikoli pouze na pokyn rodičů.

II. 5. 5 Hypotéza č. 5

Vybrané školy poskytují dostatečný prostor pro výběr smysluplného využívání volného času pro své žáky

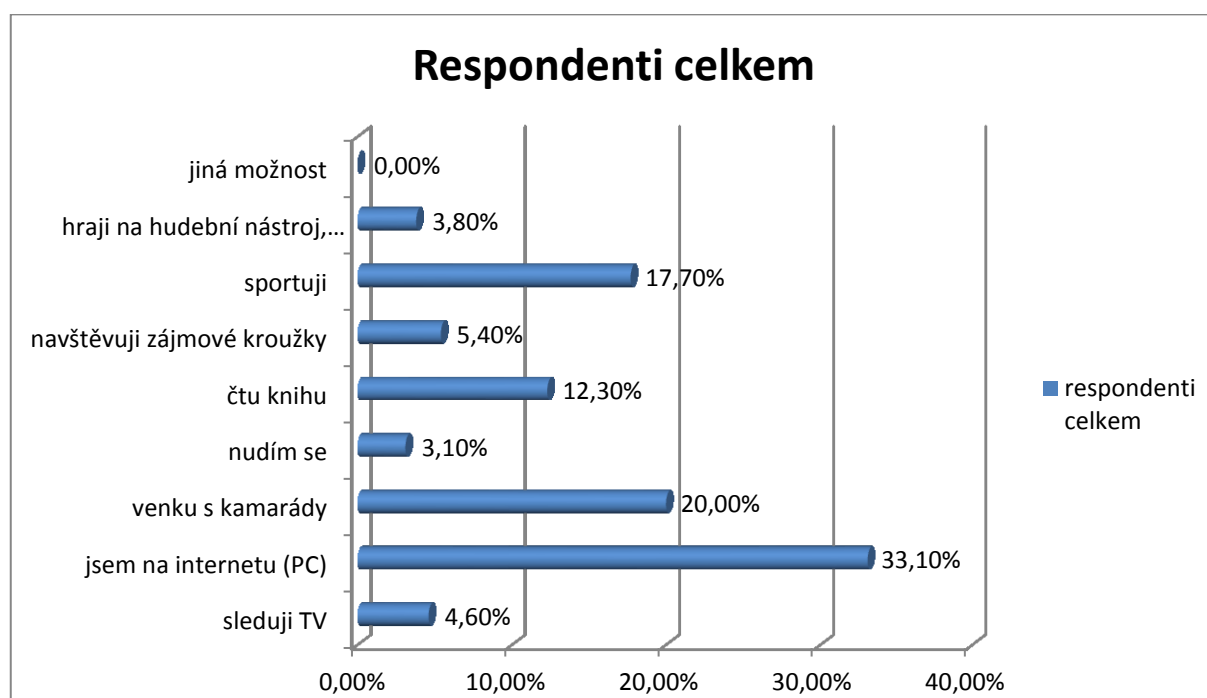
II. 6 Analýza výzkumného šetření

a) Dotazník žákům 8. ročníků

Otázka č. 1 – Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas?

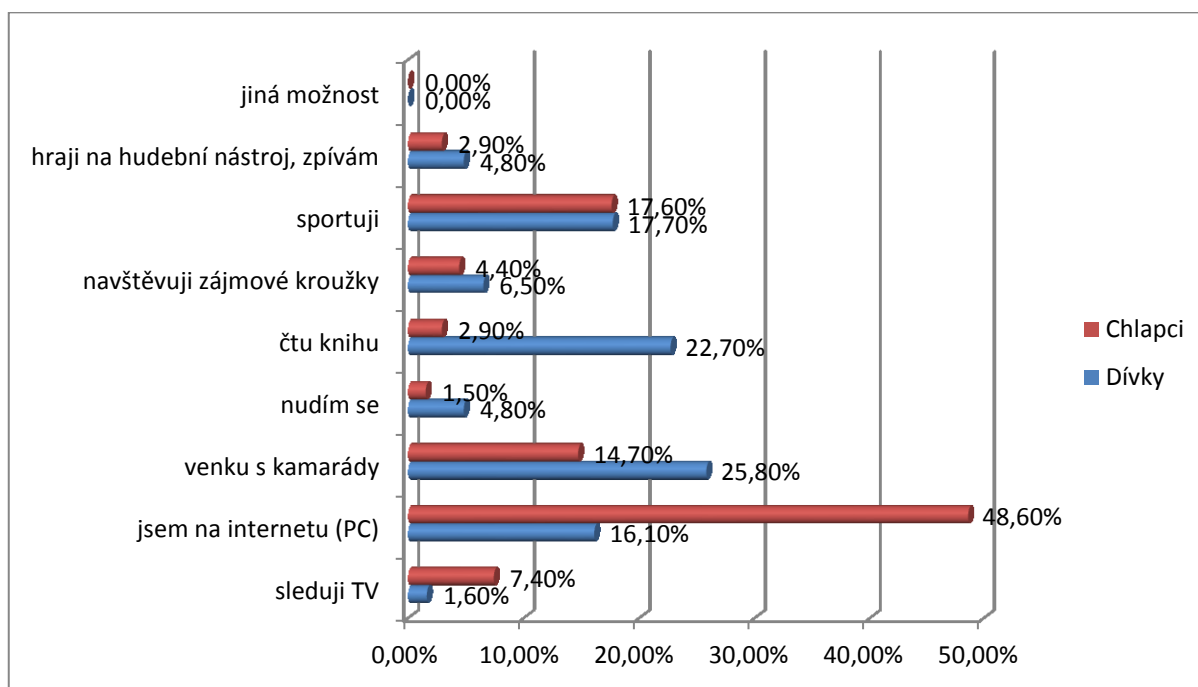
Touto otázkou jsem chtěla zjistit, jakými aktivitami respondenti nejčastěji zaplňují svůj volný čas.

Graf č. 1 – znázornění otázky č. 1 – (respondenti celkem)

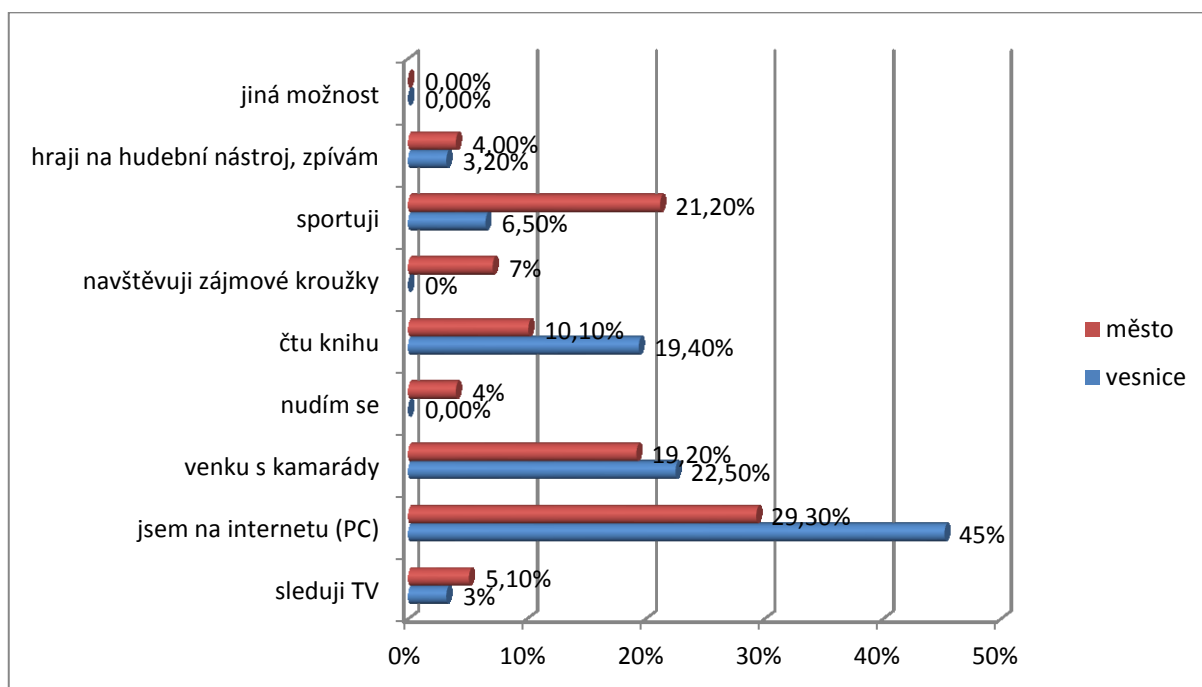
Ukázalo se, že nejvíce respondentů 33,10% nejčastěji tráví svůj volný čas na PC a internetu. Další nejčastější aktivitou se ukázalo být trávení času venku s kamarády, což vyplnilo 20% respondentů. 17,70% respondentů se ve volném čase nejčastěji věnuje sportovním aktivitám, 12,30% si nejčastěji ve svém volném čase čte knihu, 5,40% respondentů navštěvuje zájmové kroužky. Sledování TV se ukázalo být poměrně málo časté, tuto možnost vyplnilo 4,60%. 3,80% respondentů tráví svůj čas hraním na hudební nástroj či zpívá a 3,10% se ve svém volném čase nejčastěji nudí.

Graf č. 2 – znázornění otázky č. 1 (srovnání chlapců a dívek)

Při porovnání nejčastějších aktivit chlapců a dívek lze shledat značné rozdíly, a to především v četnosti aktivity trávení času na PC a internetu, kdy chlapci tuto aktivitu vyplnili z celých 48,60ti% a dívky oproti nim pouhými 16,10ti%. Chlapci oproti dívkám na druhé straně zaostávají v aktivitě čtení knih, kdy dívky tuto možnost vyplnily 22,70ti% a chlapci jen 2,90ti%. Vzácná shoda nastala ve výběru možnosti sportu, kdy tuto možnost vyplnilo 17,60% chlapců a 17,70% dívek. Další hojně zastoupenou možností se stala aktivita být venku s kamarády, kdy tuto možnost vyplnilo 25,80% dívek a 14,70% chlapců. Sledování TV se ukázalo být oblíbenější aktivitou chlapců 7,40% než dívek 1,60%. Dále se ukázalo, že zájmové kroužky navštěvuje nepatrně více dívek 6,50% než chlapců 4,40%. Méně častá je hra na hudební nástroj a zpěv, kdy dívky tuto odpověď vyplnily jen v 4,80% se stejným procentuálním zastoupením jako má možnost nudy ve volném čase. U chlapců jsou tyto aktivity také málo časté, možnost hra na hudební nástroj a zpěv vyplnilo pouhých 2,90% a nejčastěji se ve svém volném čase nudí jen 1,50% chlapců.

Graf č. 3 – znázornění otázky č. 1 (srovnání respondentů z vesnic a měst)

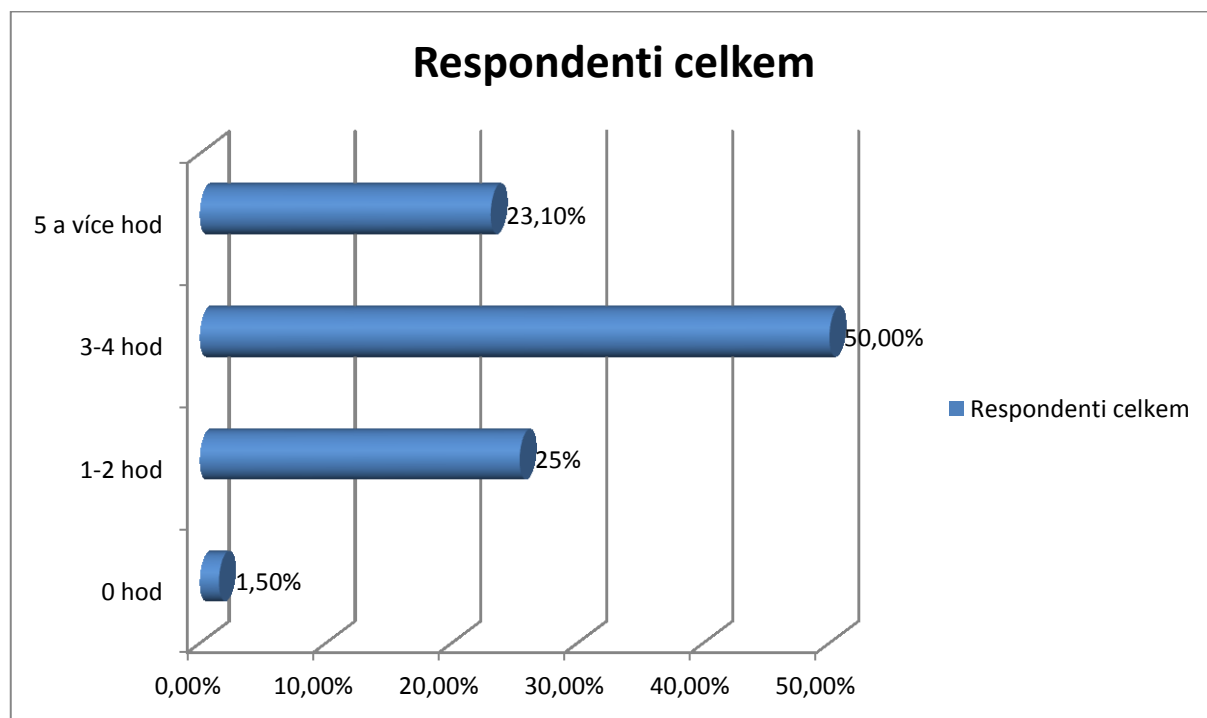

Z výsledků se ukázalo, že respondenti žijící na vesnicích nejčastěji tráví svůj volný čas na PC a internetu, tuto možnost vyplnilo celých 45% z nich, tato možnost je nejčastější aktivitou i respondentů žijících ve městech, kdy tuto odpověď zvolilo 29,30%. Další nejčastěji zastoupenou odpovědí se stala možnost být venku s kamarády, kdy tuto možnost vyplnilo 22,50% respondentů z vesnic a 19,20% respondentů z měst. Pro respondenty z měst je další nejčastější volnočasovou aktivitou sport 21,20%, přičemž respondenti z vesnic tuto možnost vyplnili jen v 6,50ti%. Naopak na vesnicích je častější aktivitou čtení knih 19,40% než ve městech 10,10%. Sledování TV je naopak nepatrně čtenější u respondentů žijících ve městech 5,10% než už respondentů žijících na vesnicích 3%. Pro 7% je nejčastější aktivitou respondentů z měst navštěvování zájmových kroužků, přičemž tuto možnost nevyplnil jediný respondent z vesnic. Taktéž má pro respondenty z vesnic nulové zastoupení i možnost nazvaná „nudím se“, kdy u respondentů z měst má tato možnost 4% zastoupení. Poslední možnost hru na hudební nástroj a zpěv vyplnilo pouhá 4% respondentů z měst a 3,20% respondentů z vesnic.

Otázka č. 2 – Kolik máš denně volného času?

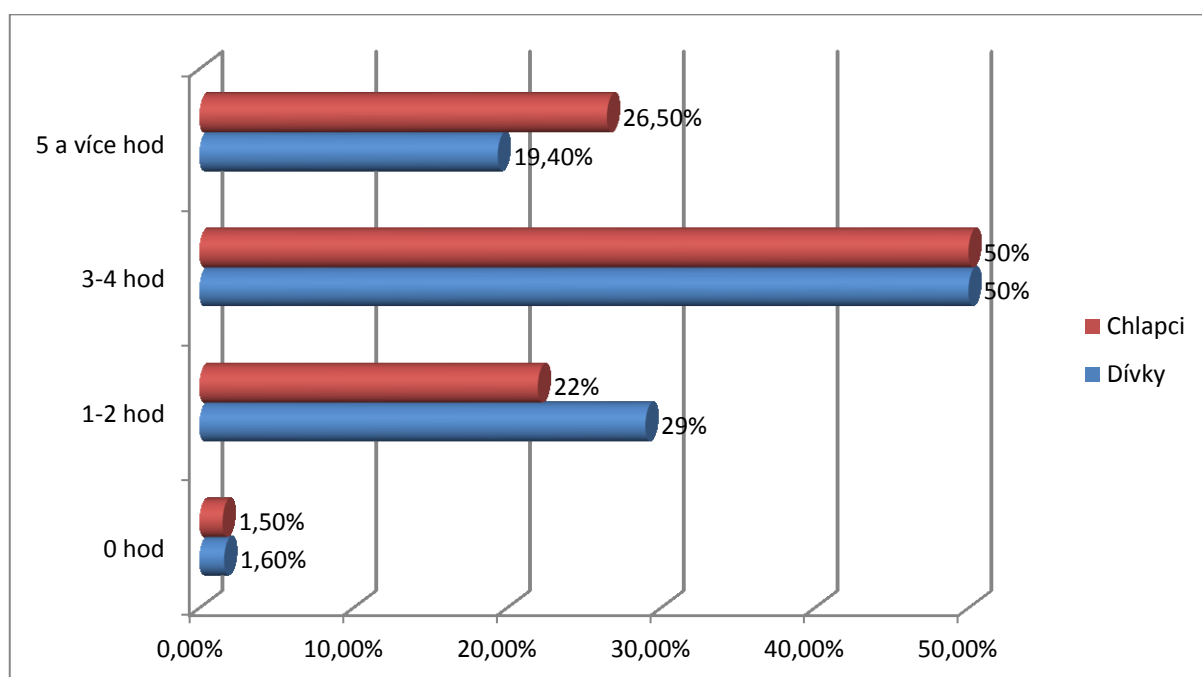
Touto otázkou jsem chtěla zjistit, jak respondenti pohlíží na svůj volný čas z hlediska celkového režimu dne.

Graf č. 4 – znázornění otázky č. 2 (respondenti celkem)

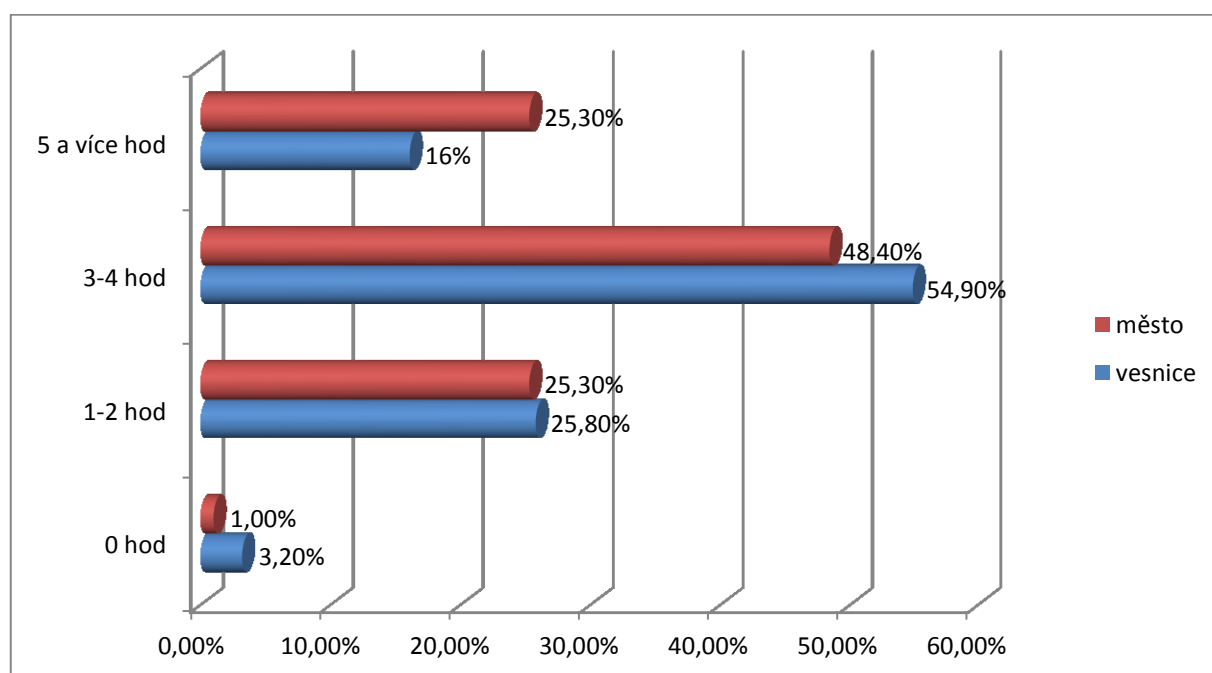
Z celkového počtu respondentů 50% odpovědělo, že má denně 3-4 hodin volného času. 1-2 hodiny volného času má, dle odpovědí, 25% respondentů a 23,10% uvádí, že má denně 5 a více hodin volného času. 1,50% tvrdí, že nemá žádný volný čas.

Graf č. 5 – znázornění otázky č. 2 (srovnání chlapců a dívek)

Ve volbě nejčastější odpovědi na tuto otázku se shodují chlapci i dívky, kdy obě skupiny v zastoupení 50% uvádí, že mají 3-4 hodiny volného času denně. Další nejčastěji zastávanou odpovědí byla možnost 1-2 hodiny volného času denně, přičemž u chlapců je tato odpověď zastoupena 22% a u dívek 29%. 5 a více hodin volného času denně má 26,50% chlapců a 19,40% dívek. U možnosti 0 hodin denně volného času je 1,60% dívek a 1,50% chlapců.

Graf č. 6 – znázornění otázky č. 2 (srovnání respondentů z vesnic a měst)

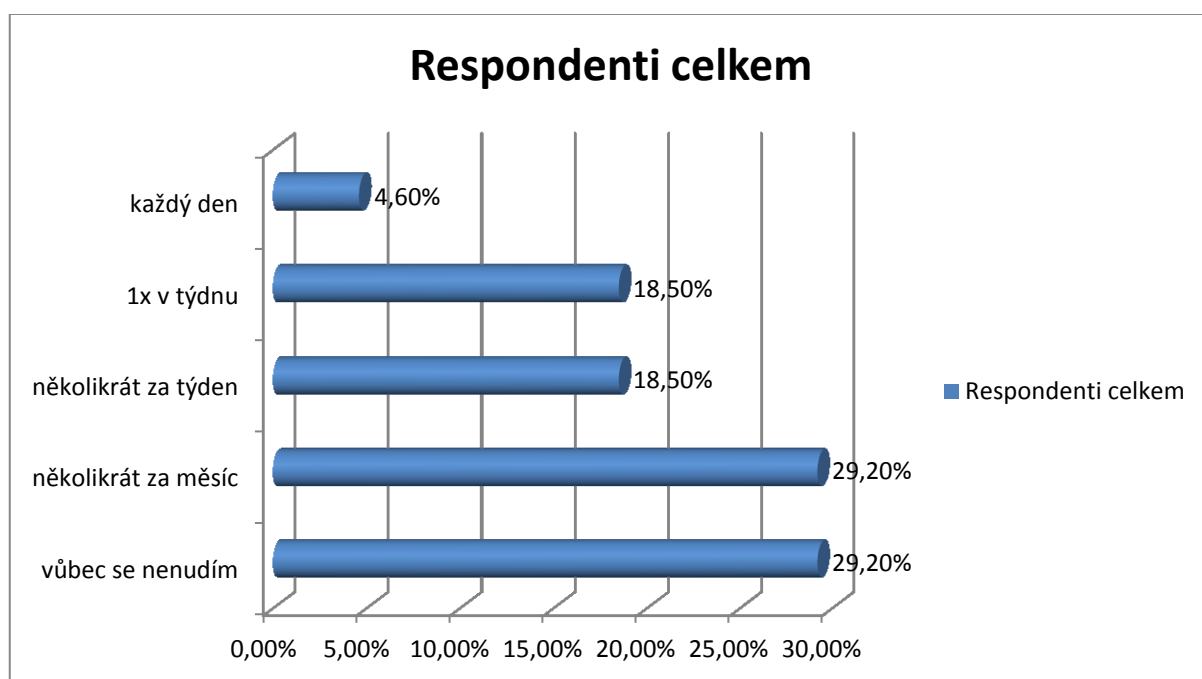

Ukázalo se, že respondenti z měst i vesnic mají přiměřeně stejné množství volného času a to 3-4 hodiny denně, kdy respondenti z vesnic tuto odpověď vyplnili 54,90% z nich a tutéž odpověď vyplnilo 48,40% respondentů žijících ve městech. Další nejčastěji zastoupenou odpovědí u obou porovnávaných skupin se stala možnost 1-2 hodiny volného času denně. Tuto odpověď zvolilo 25,80% respondentů z vesnic a 25,30% z měst. Dále lze z výsledků vyčíst, že 5 a více hodin volného času denně má 25,30% respondentů z měst, oproti tomu tuto možnost zvolilo jen 16% respondentů z vesnic. Žádný volný čas dle výsledků nemá 3,20% respondentů z vesnic a jen 1% respondentů z měst.

Otázka č. 3 – Jak často se ti stává, že se ve volném času nudíš?

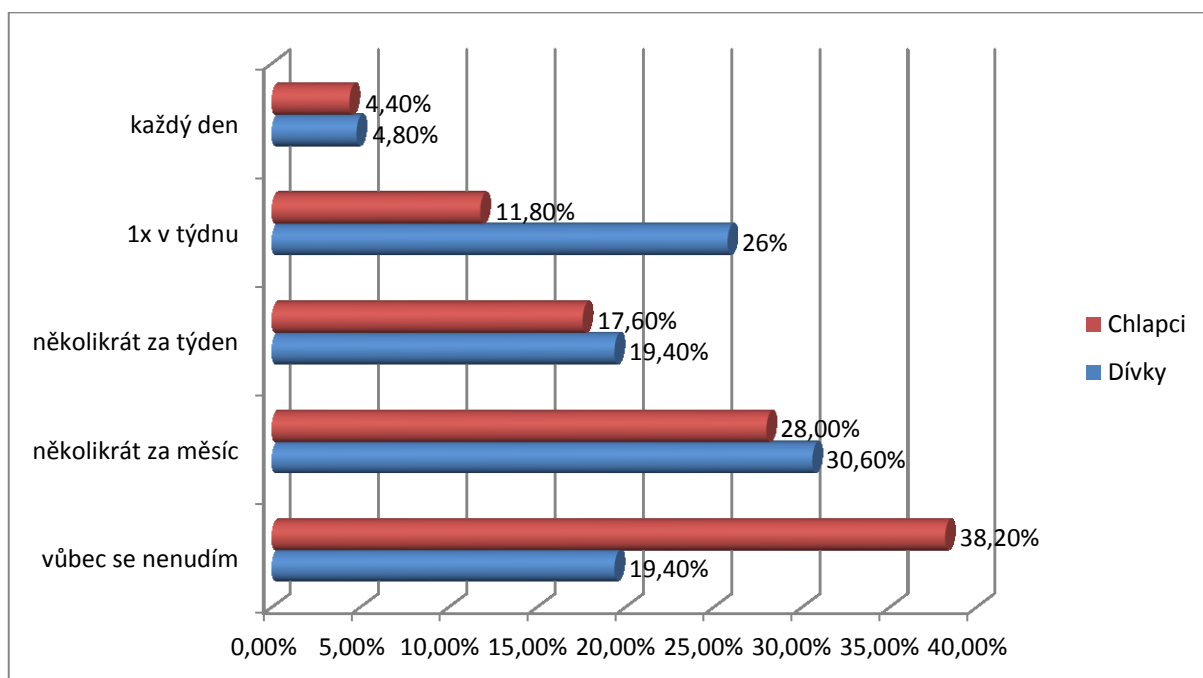
Pomocí této otázky jsem chtěla zjistit, zda a jak často ve svém volném čase respondenti zažívají nudu.

Graf č. 7 – znázornění otázky č. 3 (respondenti celkem)

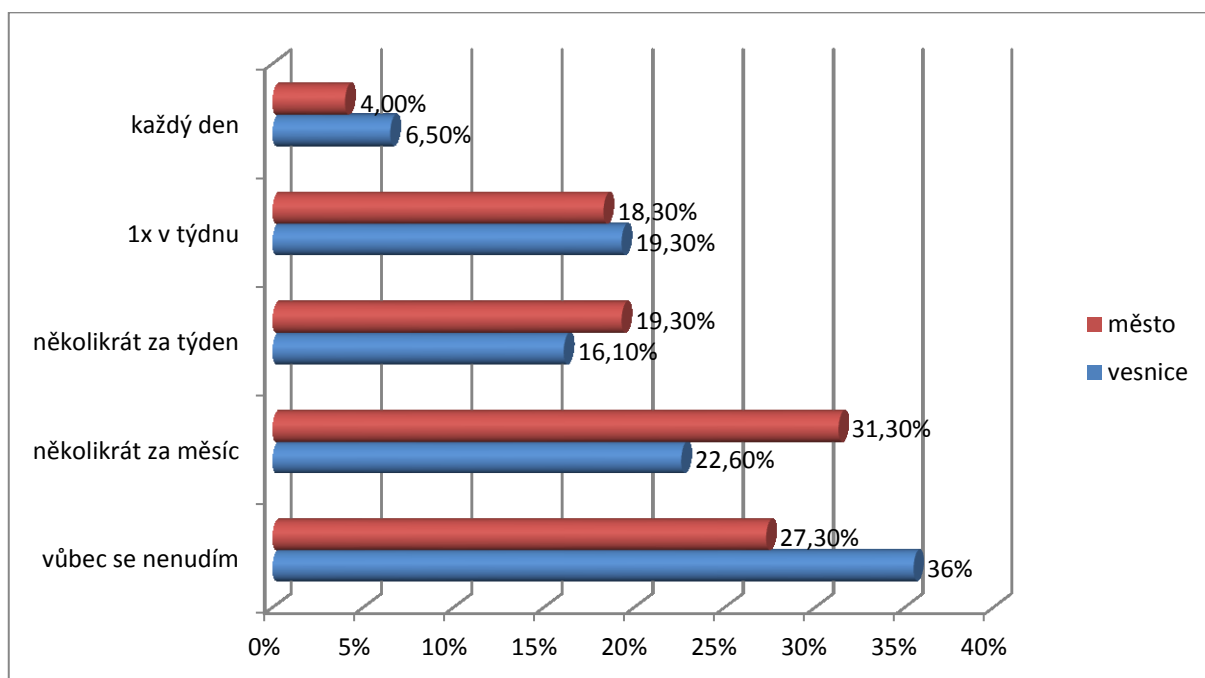
Respondenti se nejčastěji nenudí vůbec 29,20%, nebo jen několikrát za měsíc 29,20%. 18,50% respondentů zažívá nudu několikrát za týden, nebo 1x v týdnu a 4,60% respondentů uvádí, že se nudí každý den.

Graf č. 8 – znázornění otázky č. 3 (srovnání chlapců a dívek)

Z výsledků lze vyčíst, že častěji se ve svém volném čase nudí dívky, než chlapci. 4,80% dívek zažívá nudu každý den, 26% se nudí 1x v týdnu, 19,40% se nudí několikrát za týden, několikrát za měsíc se nudí 30,60% dívek a 19,40% dívek se ve svém volném čase nenudí vůbec. Oproti tomu 4,40% chlapců se nudí každý den, 1x v týdnu zažívá nudu 11,80%, několikrát za týden se nudí 17,60% chlapců. Několikrát za měsíc zažívá nudu 28% chlapců a 38,20% chlapců ve svém volném čase nezažívá nudu vůbec.

Graf č. 9 – znázornění otázky č. 3 (srovnání respondentů z vesnic a měst)

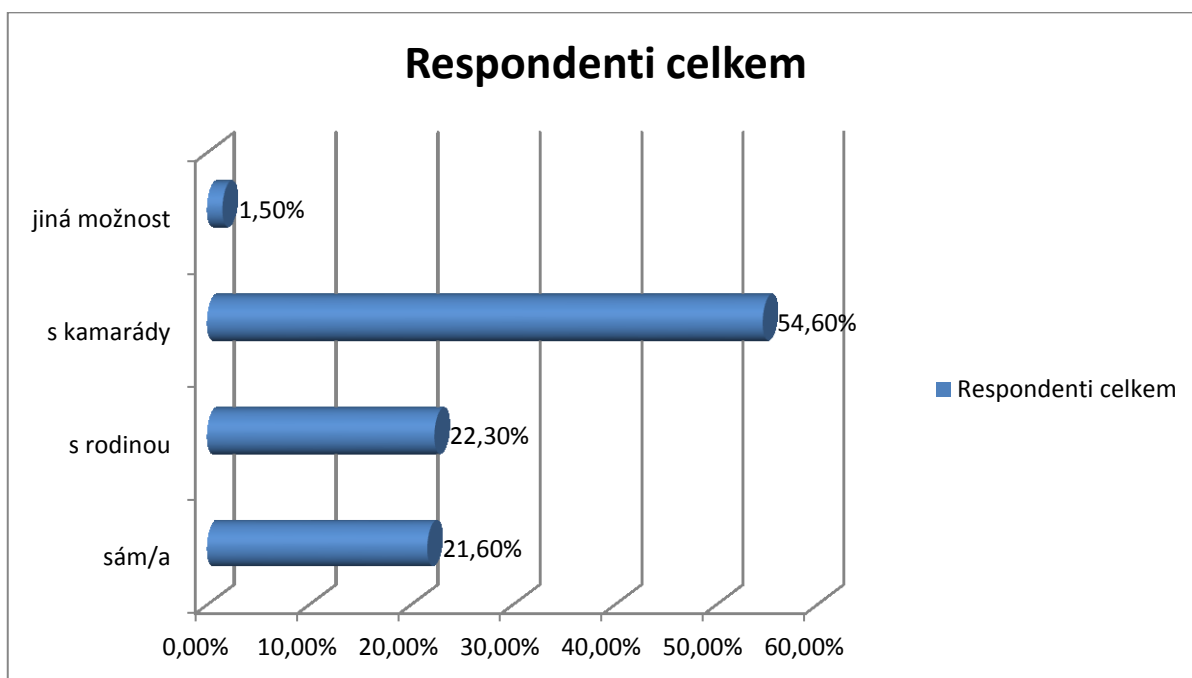

Při srovnání respondentů z měst a vesnic lze sledovat rozdíly především v četnosti odpovědí vůbec se nenuším, kdy tuto možnost zvolilo 36% respondentů z vesnic a jen 27,30% respondentů z měst. Další rozdíly se ukázaly u možnosti, kdy se respondenti tvrdí, že se nudí jen několikrát za měsíc, přičemž tuto možnost zvolilo 31,30% respondentů z měst a 22,60% respondentů z vesnic. Další nejčastěji volenou odpovědí se stala možnost, že se respondenti nudí 1x v týdnu a to 19,30% respondentů z vesnic a 18,30% respondentů z měst. Několikrát za týden se nudí 19,30% respondentů z měst a 16,10% respondentů žijících na vesnicích. Nejméně volenou odpovědí se stala odpověď „každý den“, kdy tuto odpověď zvolilo 6,50% respondentů z vesnic a jen 4% respondentů žijících ve městech.

Otázka č. 4 – S kým nejčastěji trávíš svůj volný čas?

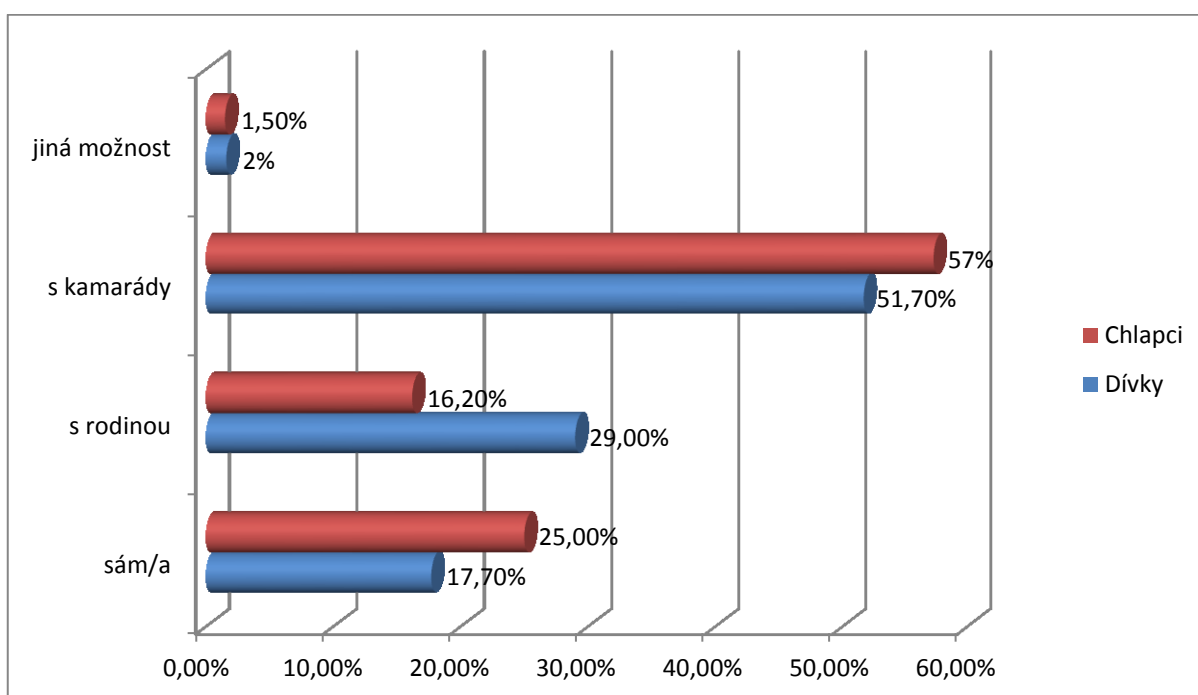
Z odpovědí na tuto otázku jsem chtěla zjistit, v jaké společnosti nejčastěji tráví respondenti svůj volný čas.

Graf č. 10 – znázornění otázky č. 4 (respondenti celkem)

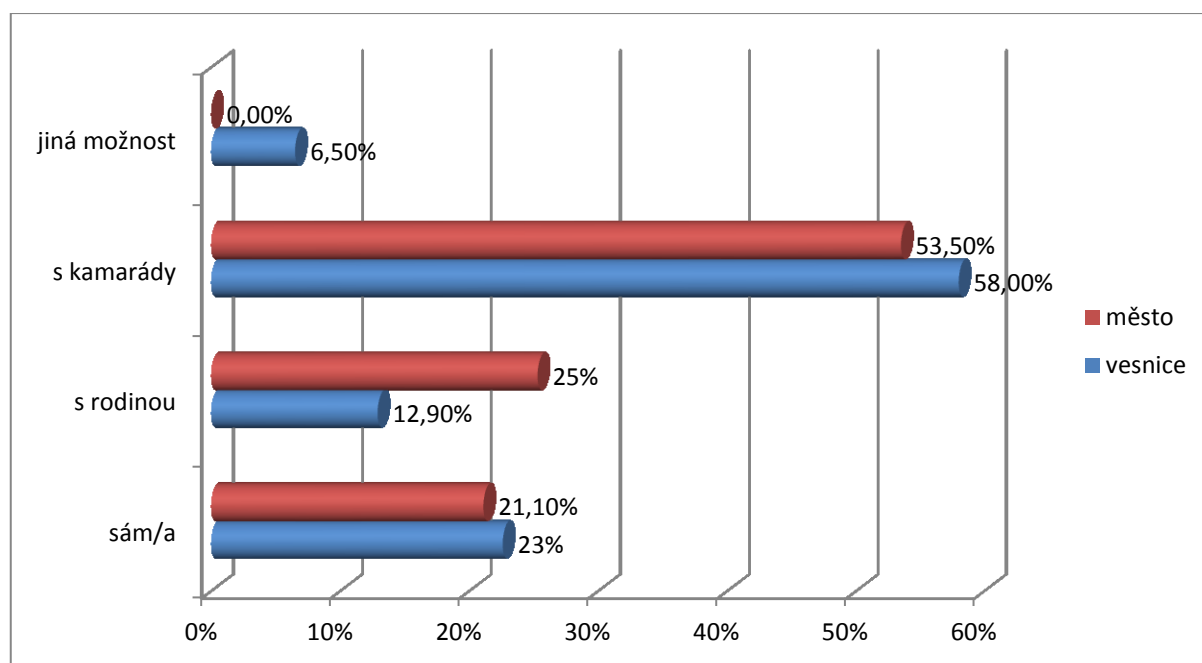
54,60% z celkového počtu respondentů se shodlo na tom, že svůj volný čas nejčastěji tráví se svými kamarády, což je pro věk respondentů typické. S nepatrným předstihem před variantou, kdy respondent nejčastěji tráví svůj volný čas sám 21,60% má možnost trávení volného času s rodinou, kterou zvolilo 22,30%. 1,50% respondentů využilo nabídky volby jiné možnosti, kdy jinou možností bylo, že svůj volný čas nejčastěji tráví se svým psem.

Graf č. 11 – znázornění otázky č. 4 (srovnání chlapců a dívek)

Při srovnání chlapců a dívek jsou neznatelnější rozdíly v tom, že dívky svůj volný čas tráví s rodinou častěji 29% než chlapci 16,70%. Chlapci tráví svůj volný čas raději sami 25% než dívky, které tuto možnost zvolili jen v 17,70ti%. Nejčastější odpovědí u obou sledovaných skupin se stala ta možnost, že svůj volný čas tráví nejčastěji se svými kamarády, kdy tuto možnost zvolilo 57% chlapců a 51,70% dívek. Poslední variantu, kterou je jiná možnost si zvolilo 1,5% chlapců a 2% dívek. U obou skupin jiná možnost znamenala, že svůj volný čas tráví nejčastěji se svým psem.

Graf č. 12 – znázornění otázky č. 4 (srovnání respondentů z vesnic a měst)

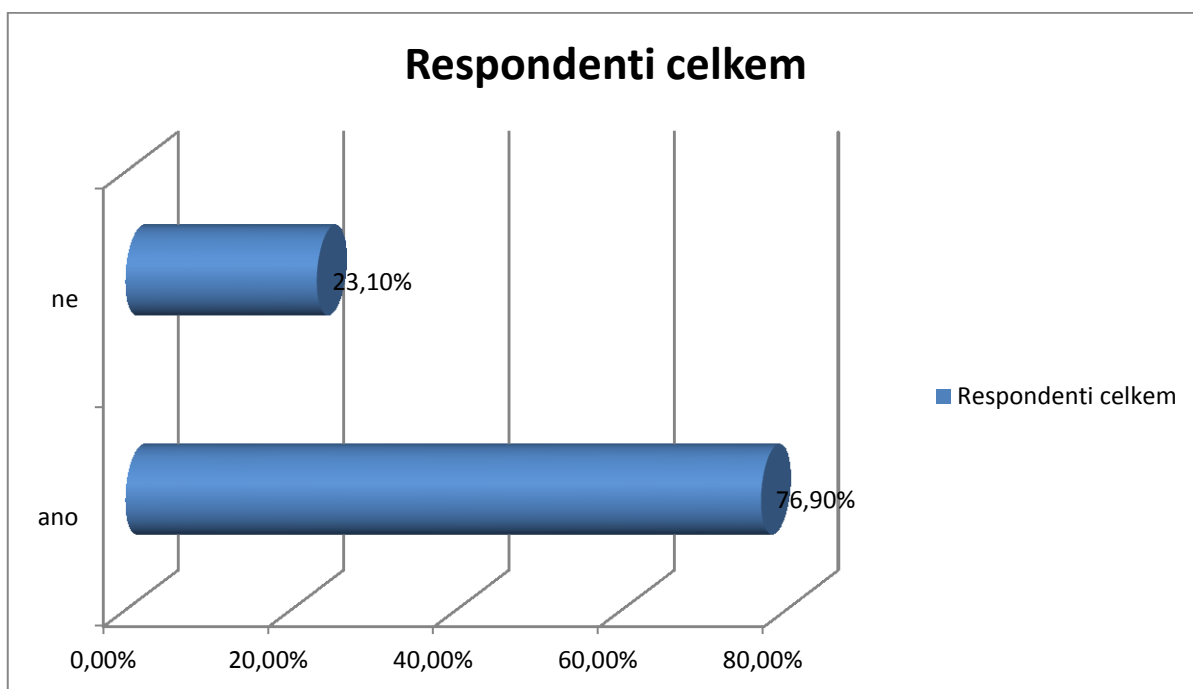

Při srovnávání respondentů z vesnic a měst lze shledat tyto následující rozdíly. Respondenti žijící na vesnicích svůj volný čas tráví častěji sami 23% než respondenti z měst 21,10%, stejně tak respondenti z vesnic ve svém volném čase častěji vyhledávají společnost svých kamarádů 58% než respondenti z měst 53,50%. Pouze respondenti žijící na vesnicích si zvolili variantu „jiná možnost“, a to že svůj volný čas tráví nejčastěji se svým psem; tuto možnost zvolilo 6,50% z nich, přičemž žádný respondent žijící ve městě si tuto variantu nezvolil. Nejčastěji svůj volný čas tráví s rodinou 25% respondentů z měst a jen 12,90% respondentů z vesnic.

Otázka č. 5 – Navštěvuješ nějaké zájmové kroužky?

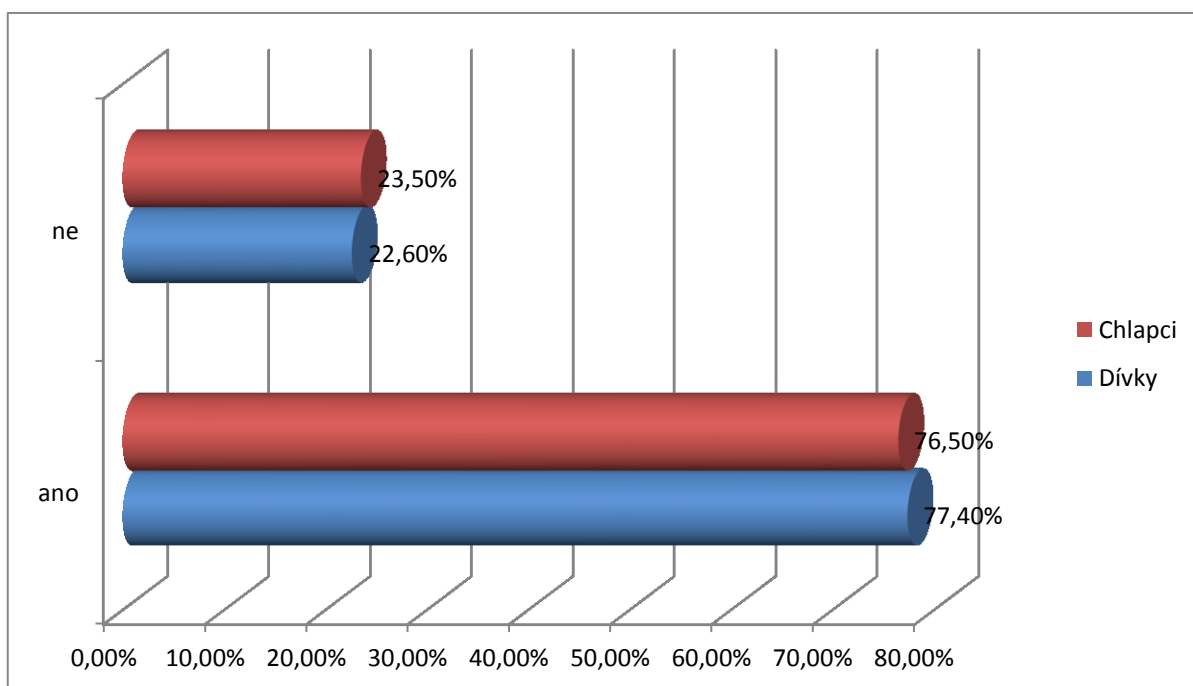
Touto otázkou jsem chtěla zjistit, kolik respondentů navštěvuje nějaké zájmové kroužky.

Graf č. 13 – znázornění otázky č. 5 (respondenti celkem)

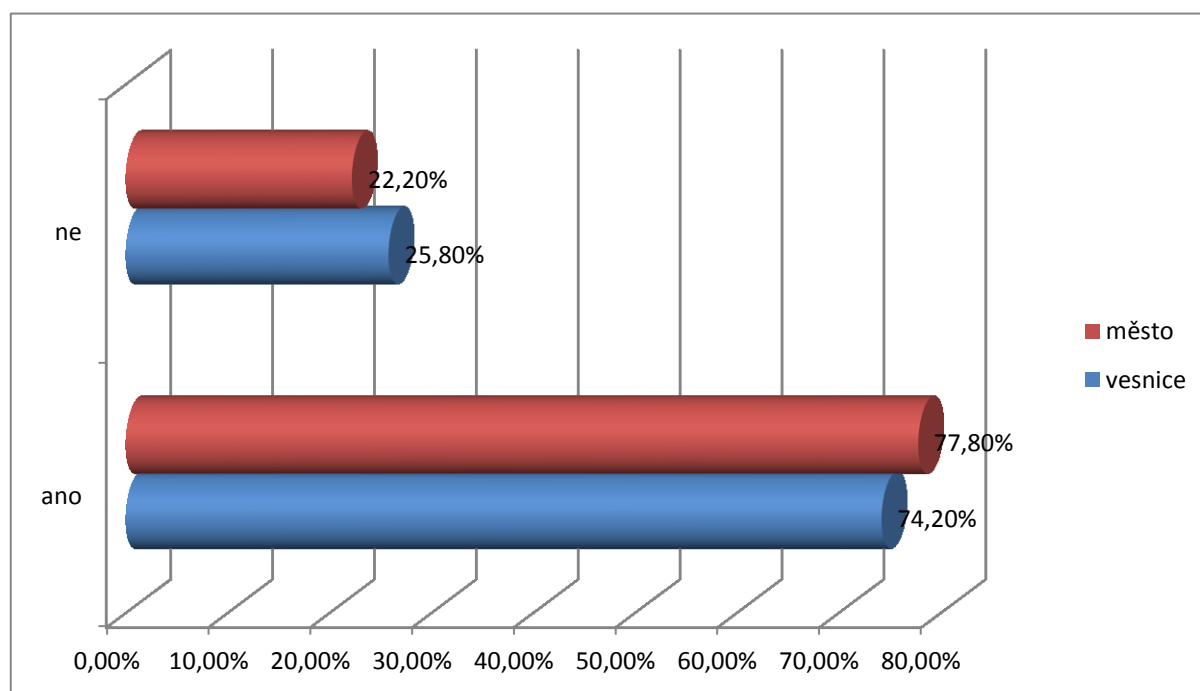
V této otázce 76,90% respondentů odpovědělo, že navštěvuje zájmové kroužky. 23,10% respondentů odpovědělo, že žádný zájmový kroužek nenavštěvuje.

Graf č. 14 – znázornění otázky č. 5 (srovnání chlapců a dívek)

V této otázce se odpovědi chlapců a dívek liší jen minimálně. 77,40% dívek a 76,50% chlapců zaškrtnulo odpověď ano, tedy že navštěvuje nějaký zájmový kroužek. Naopak 23,50% chlapců a 22,60% dívek žádný zájmový kroužek nenavštěvuje.

Graf č. 15 – znázornění otázky č. 5 (srovnání respondentů z vesnic a měst)

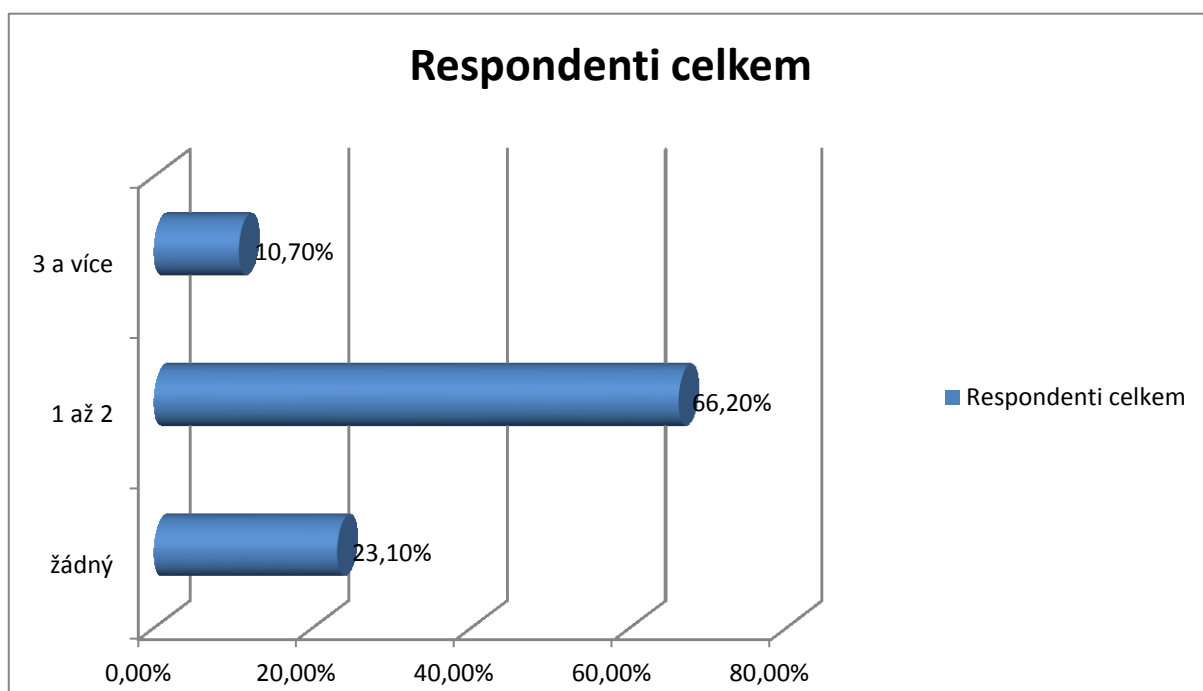

Respondenti žijící ve městech navštěvují zájmové kroužky více 77,80% než respondenti z vesnic 74,20%. 25,80% respondentů z vesnic a 22,20% respondentů z měst nenavštěvují žádné zájmové kroužky.

Otázka č. 6 – Kolik zájmových kroužků navštěvuješ?

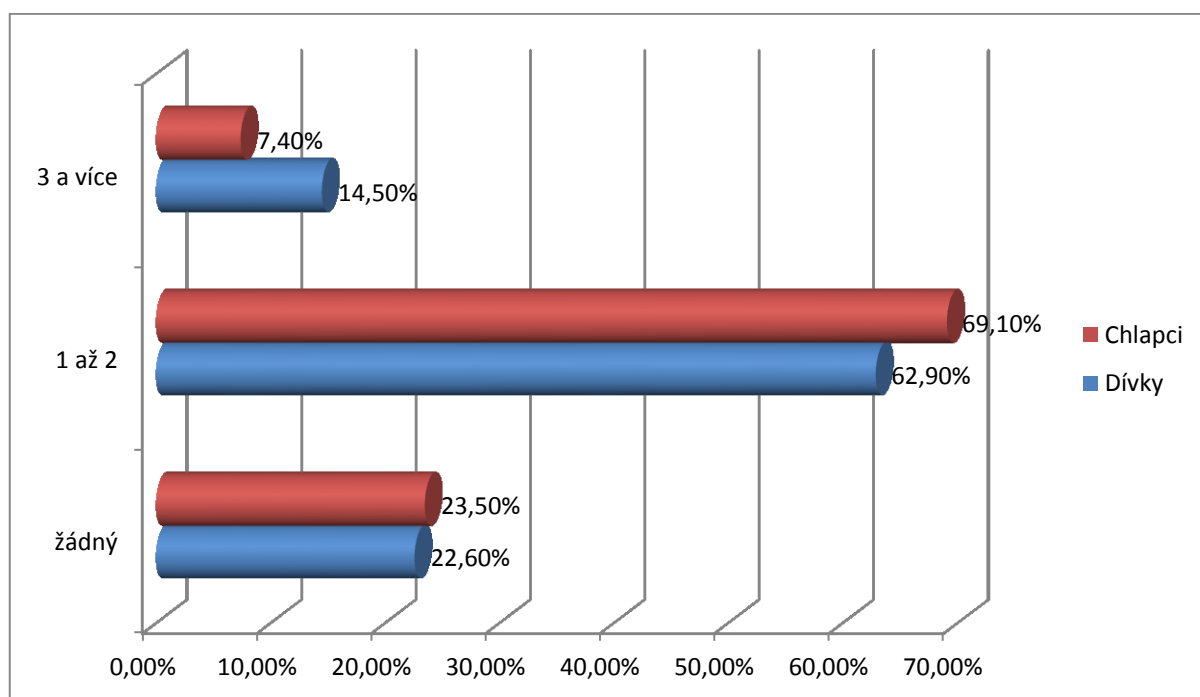
Prostřednictvím této otázky jsem chtěla zjistit, kolik zájmových kroužků oslovení respondenti navštěvují.

Graf č. 16 – znázornění otázky č. 6 (respondenti celkem)

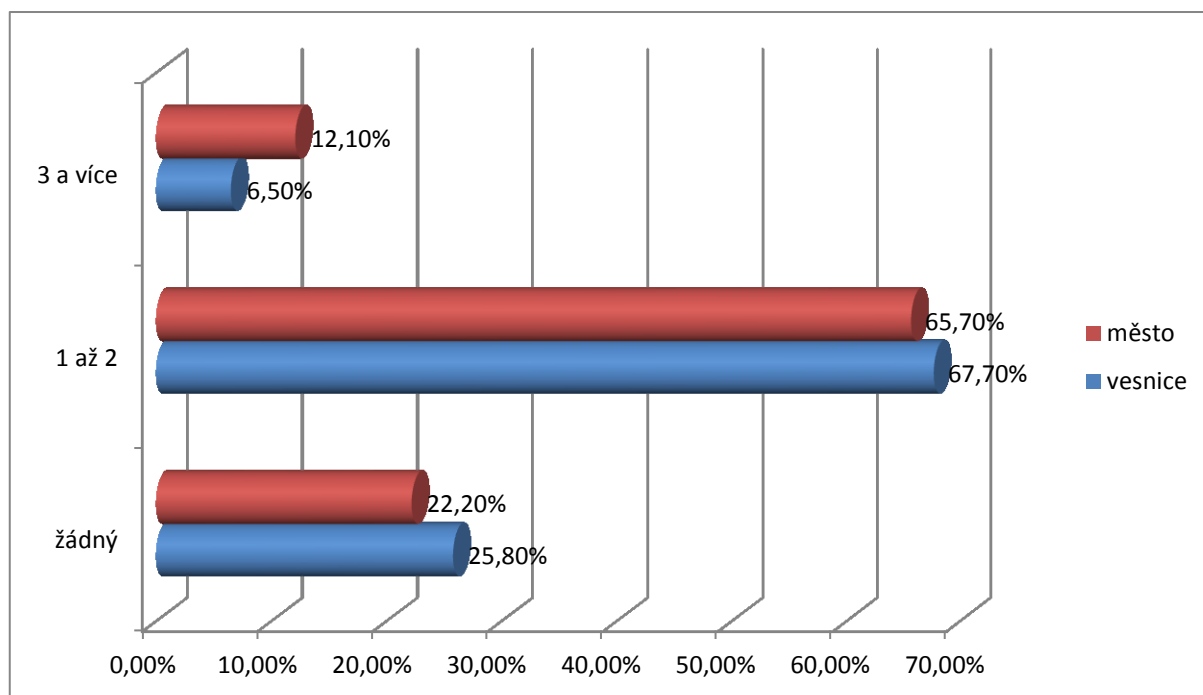
Respondenti se v celých 66,20ti% shodli na tom, že navštěvují 1 až 2 zájmové kroužky. 23,10% respondentů nenavštěvuje vůbec žádný zájmový kroužek. Jen 10,70% respondentů dochází na 3 a více zájmových kroužků.

Graf č. 17 – znázornění otázky č. 6 (srovnání chlapců a dívek)

Mezi chlapci a dívkami se objevili jen menší rozdíly, a to ve všech nabízených odpovědích. Žádný zájmový kroužek nenavštěvuje 23,50% chlapců a 22,60% dívek. 3 a více zájmových kroužků navštěvuje více dívek (14,50%) než chlapců (7,40%). Nejčteněji zastoupenou mezi chlapci i dívkami se stala varianta, že navštěvují 1 až 2 zájmové kroužky, tuto odpověď zvolilo více chlapců (69,10%) než dívek (62,90%).

Graf č. 18 – znázornění otázky č. 6 (srovnání respondentů z vesnic a měst)

Respondenti z vesnic ve 25,80% nenavštěvují žádný kroužek oproti 22,20% respondentům z měst. Toto zjištění koresponduje se snazší dostupností kroužků ve městech. Rozdíl však není výrazný. Dále ovšem více kroužků navštěvuje o 2 – 4% více respondentů z vesnic.

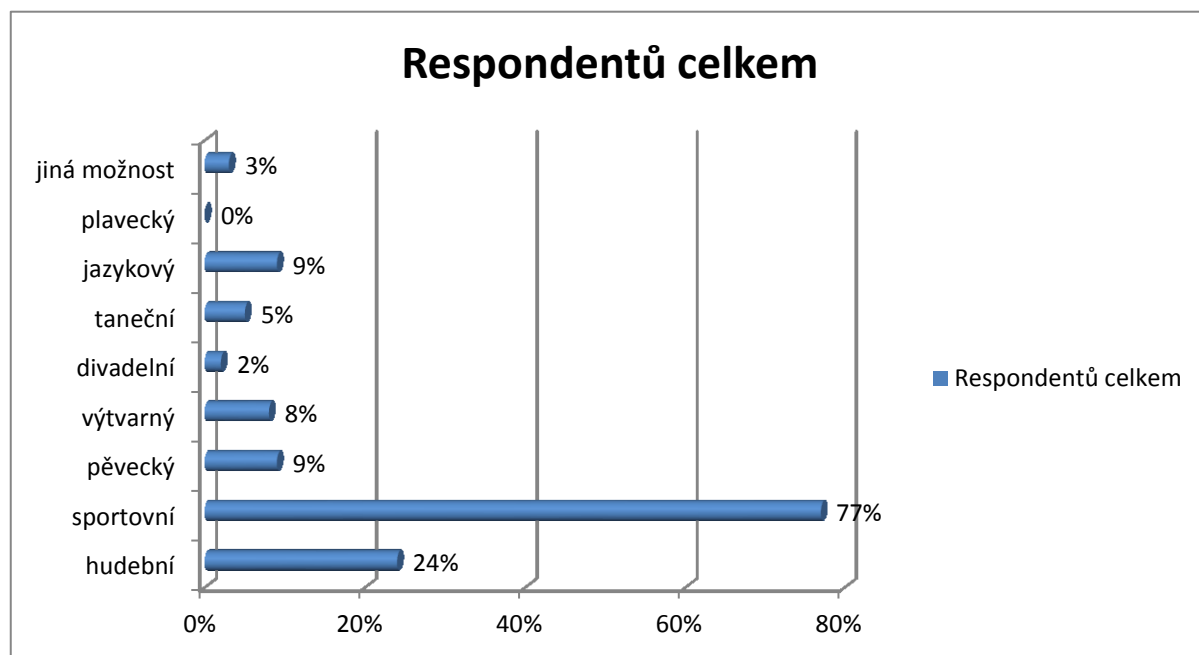
Otázka č. 7 – Jaké kroužky navštěvuješ? (zde můžeš vybrat více možností)

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, jaké jsou mezi respondenty nejnavštěvovanější zájmové kroužky.

Zde jsem respondentům dala možnost výběru více možností.

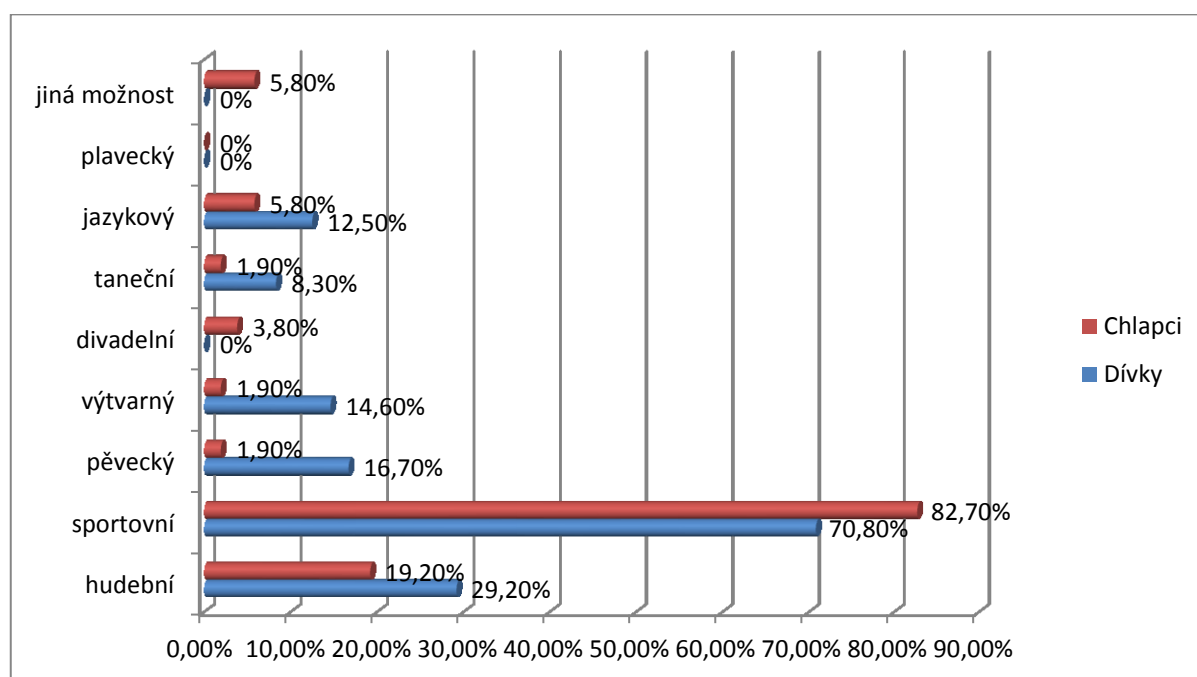
Na tuto otázku odpovídalo z celkového počtu 130ti jen 100 respondentů. Ze 100 respondentů odpovídalo 48 dívek a 52 chlapců. Respondenti z vesnic jsou zastoupeni 23x a respondenti žijící ve městech 77x.

Graf č. 19 – znázornění otázky č. 7 (respondenti celkem)

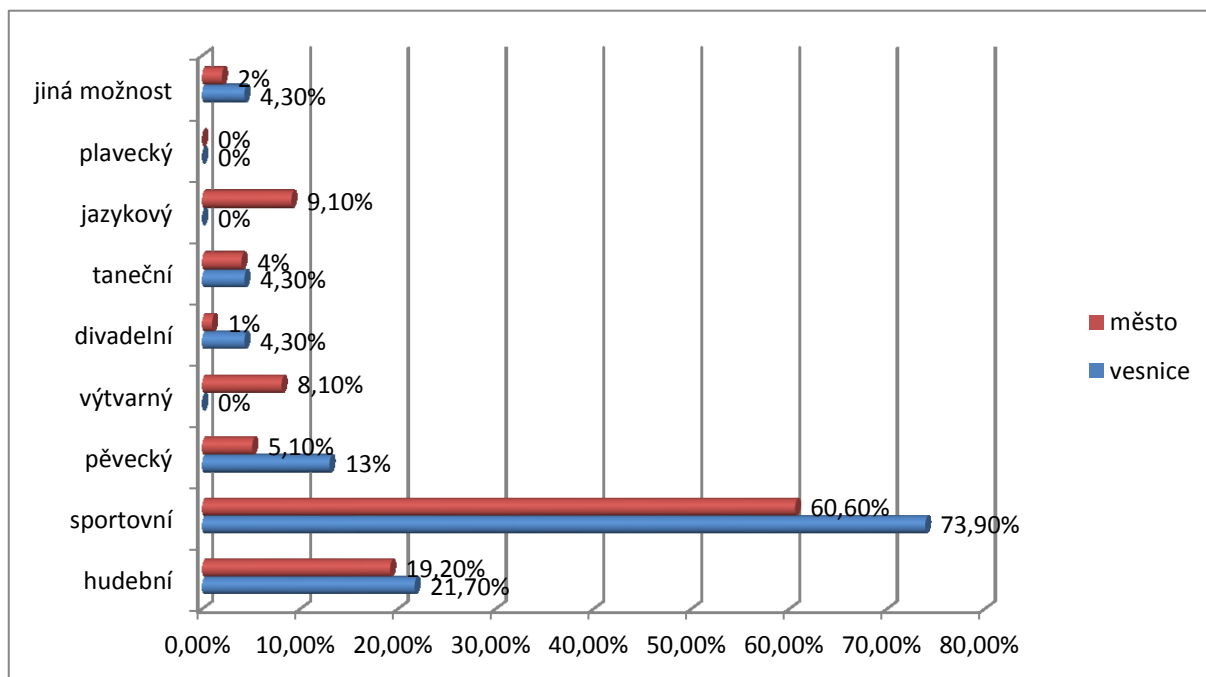
Jak vidíme v grafu, nejčastější zájmovými aktivitami jsou aktivity sportovního typu. Tuto možnost vyplnilo celých 77%. Další respondenty nejnavštěvovanější kroužky jsou hudební 24%. Pěvecké a jazykové kroužky navštěvuje jen 9% respondentů a výtvarné kroužky jen 8%. 5% respondentů navštěvuje taneční kroužky a 2% kroužky divadelní. 3% respondentů zvolilo variantu „jiná možnost“, přičemž za jinou možnost doplnili kroužek výpočetní techniky. Žádný z dotazovaných respondentů nenavštěvuje plavecký kroužek.

Graf č. 20 – znázornění otázky č. 7 (srovnání chlapců a dívek)

Chlapci více navštěvují sportovní kroužky (82,70%) než dívky (70,80%). Dalším kroužkem navštěvovanější částí chlapců než dívkami se stal kroužek výpočetní techniky, který chlapci doplnili do varianty „jiná možnost“ v 5,80%. Posledním častěji voleným kroužkem je divadelní kroužek, který navštěvuje 3,80% chlapců a 0% dívek. Ostatní zájmové kroužky navštěvují více dívky než chlapci. Hudební kroužky navštěvuje 29,20% dívek a chlapců jen 19,20%, pěvecký kroužek navštěvuje 16,70% dívek a chlapců pouze 1,90%, výtvarný kroužek navštěvuje 14,60% dívek a chlapců pouze 1,90%, taneční kroužky navštěvuje 8,30% dívek a jen 1,90% chlapců. Plavecký kroužek nezvolila ani jedna sledovaná skupina.

Graf č. 21 – znázornění otázky č. 7 (srovnání respondentů z vesnic a měst)

Respondenti žijící na vesnici navštěvují více sportovní kroužky (73,90%) než respondenti z měst (60,60%), taktéž kroužky hudební, které navštěvuje 21,70% respondentů z vesnic a 19,20% respondentů z měst. Pěvecké kroužky jsou také častěji navštěvovány respondenty z vesnic (13%), než respondenty žijícími ve městech (5,10%). Dalšími preferovanějšími kroužky respondenty z vesnic jsou kroužky divadelní (4,30%), kroužky taneční (4,30%) a také kroužky výpočetní techniky, které byly vyplněny k variantě „jiná možnost“ (4,30%). Jen 1% respondentů z měst navštěvuje divadelní kroužky, taneční kroužky navštěvují pouze 4% respondentů žijících ve městech a kroužek výpočetní techniky vyplněný k variantě „jiná možnost“ vyplnila 2% městských respondentů. Respondenti žijící ve městech navštěvují jako jediní výtvarné (8,10%) a jazykové kroužky (9,10%). Plavecké kroužky nenavštěvuje žádná ze zkoumaných skupin.

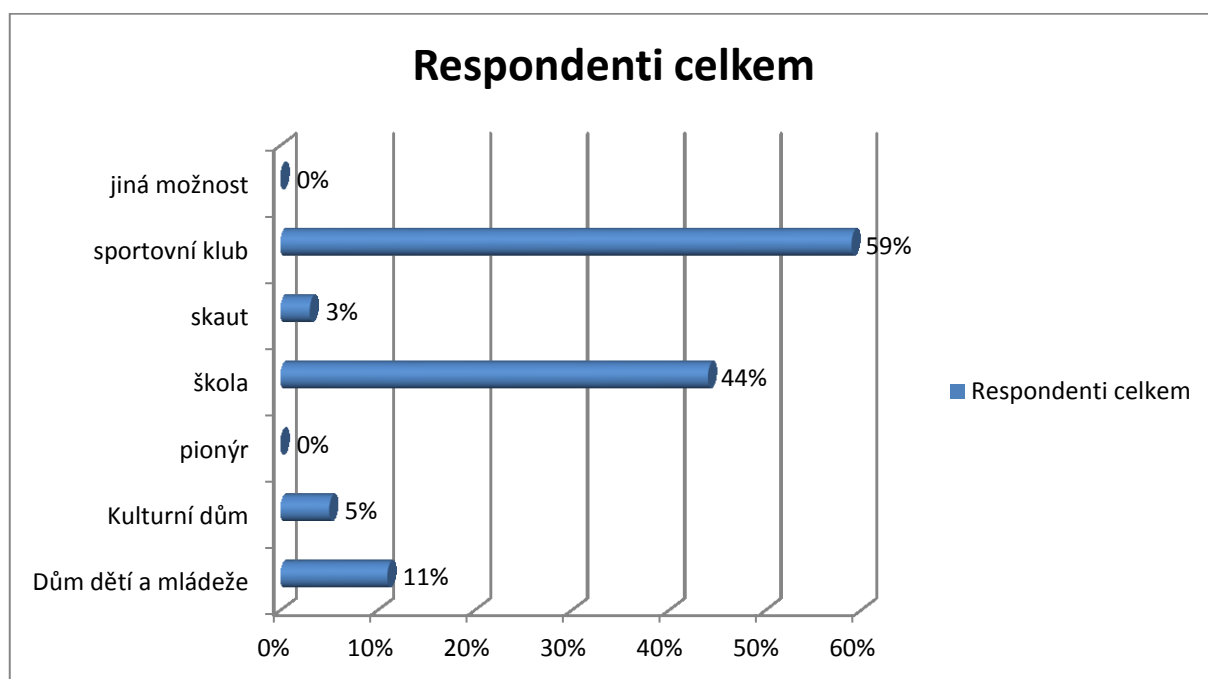
Otázka č. 8 – Kde se konají kroužky, které navštěvuješ? (zde můžeš vybrat více možností)

Z odpovědí na tuto otázku jsem se chtěla dozvědět, kam respondenti nejčastěji dochází za zájmovými kroužky.

I v této otázce jsem respondentům dala možnost výběru více variant odpovědí.

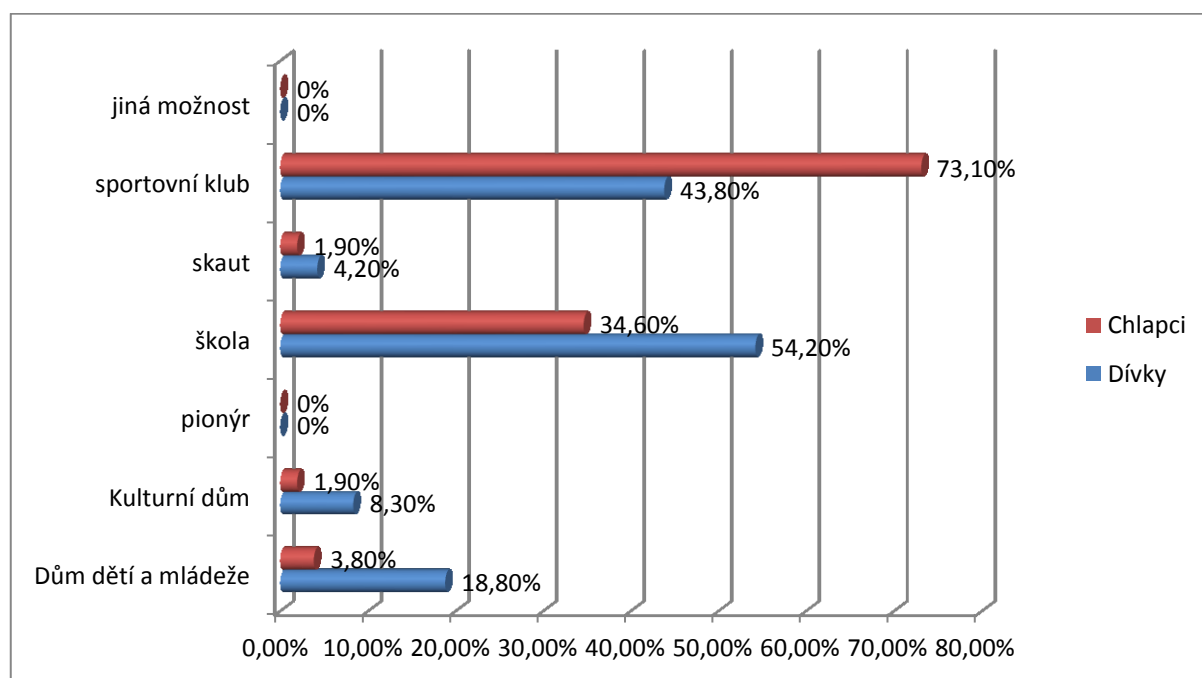
Na tuto otázku rovněž odpovídalo z celkového počtu 130ti jen 100 respondentů. Ze 100 respondentů odpovídalo 48 dívek a 52 chlapců. Respondenti z vesnic jsou zastoupeni 23x a respondenti žijící ve městech 77x.

Graf č. 22 – znázornění otázky č. 8 (respondenti celkem)

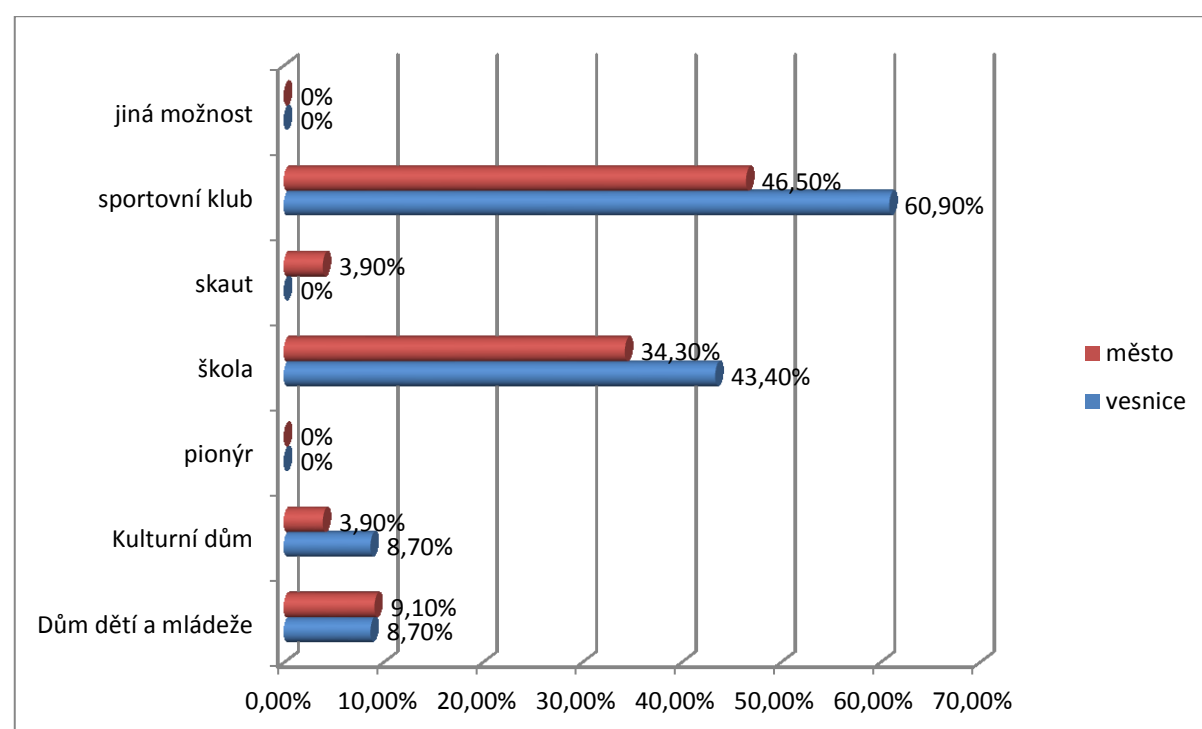
Respondenti za svými kroužky nejvíce docházejí do sportovních klubů, tuto možnost zvolilo celých 59%. Další místo, které respondenti za svými zájmovými kroužky navštěvují nejvíce je prostředí školy, 44% zvolilo tuto možnost. Třetím nejnavštěvovanějším prostředím, kam respondenti kvůli svým kroužkům dochází, je Dům dětí a mládeže, tuto možnost zvolilo 11% respondentů. 5% respondentů, své kroužky navštěvuje v Kulturních domech a 3% za tímto účelem docházejí do skauta. Žádný z respondentů nenavštěvuje pionýra.

Graf č. 23 – znázornění otázky č. 8 (srovnání chlapců a dívek)

Pro respondenty chlapce je nejčastějším místem sportovní klub a to ve 73,1%. Pro respondenty dívky je to škola a to ve 54,2%. Dívky ještě podstatně navštěvují dům dětí a mládeže a to v 18,8%.

Graf č. 24 – znázornění otázky č. 8 (srovnání respondentů z vesnic a měst)

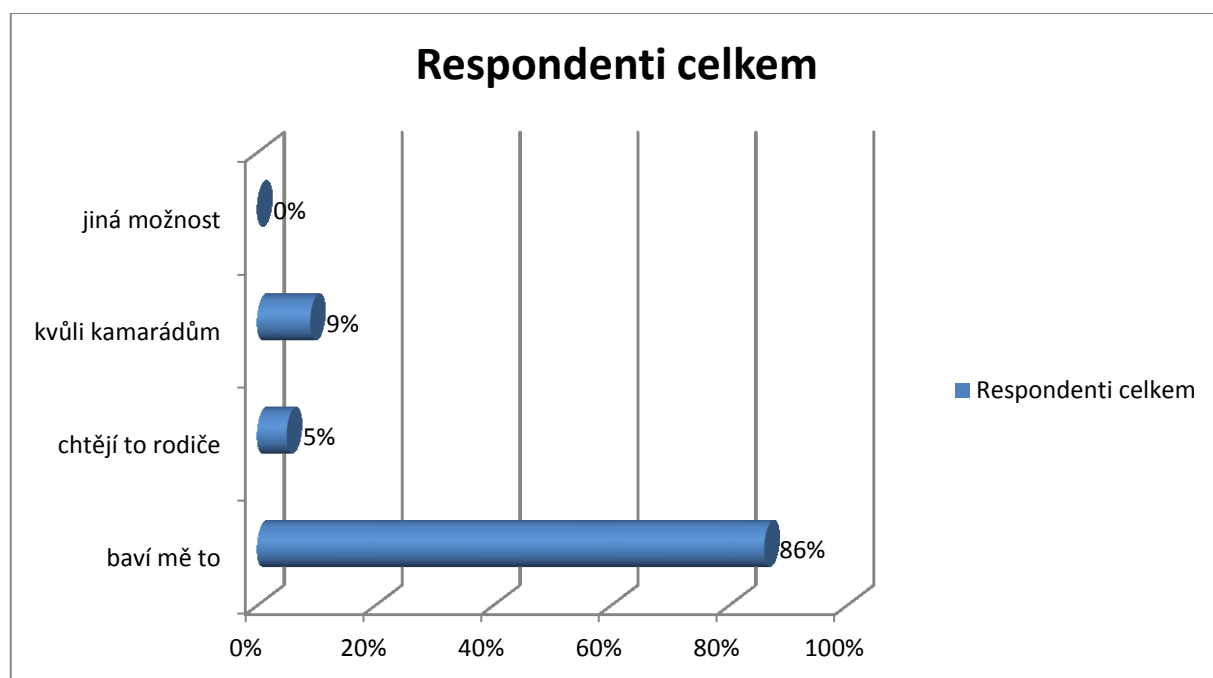
Z výsledků vyplynulo, že za účelem účasti na zájmovém kroužku navštěvuje sportovní klub, kulturní dům a školu více dětí z vesnice než z města. Respondenti z města zase navštěvují skaut (3,90%), který respondenti z vesnice neuvedli vůbec.

Otázka č. 9 – Proč navštěvuješ zájmové kroužky?

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, co respondenty nejvíce motivuje k návštěvě zájmových kroužků.

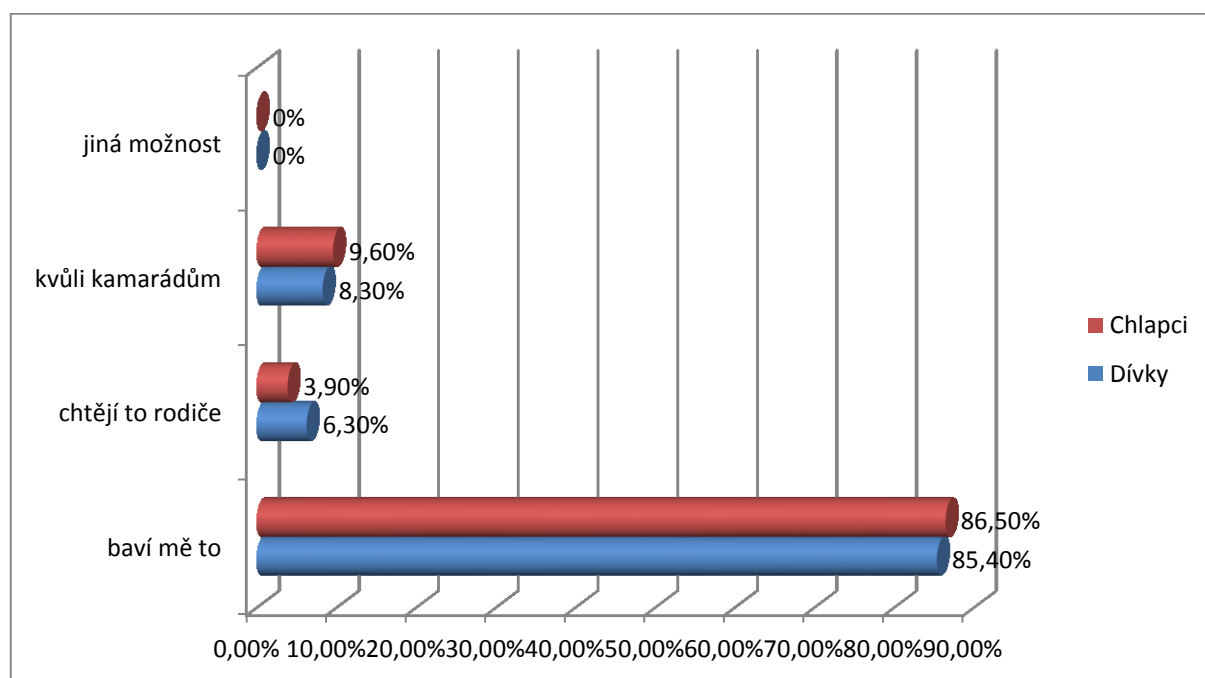
Na tuto otázku také odpovídalo z celkového počtu 130ti pouze 100 respondentů. Ze 100 respondentů odpovídalo 48 dívek a 52 chlapců. Respondenti z vesnic jsou zastoupeni 23x a respondenti žijící ve městech 77x.

Graf č. 25 – znázornění otázky č. 9 (respondenti celkem)

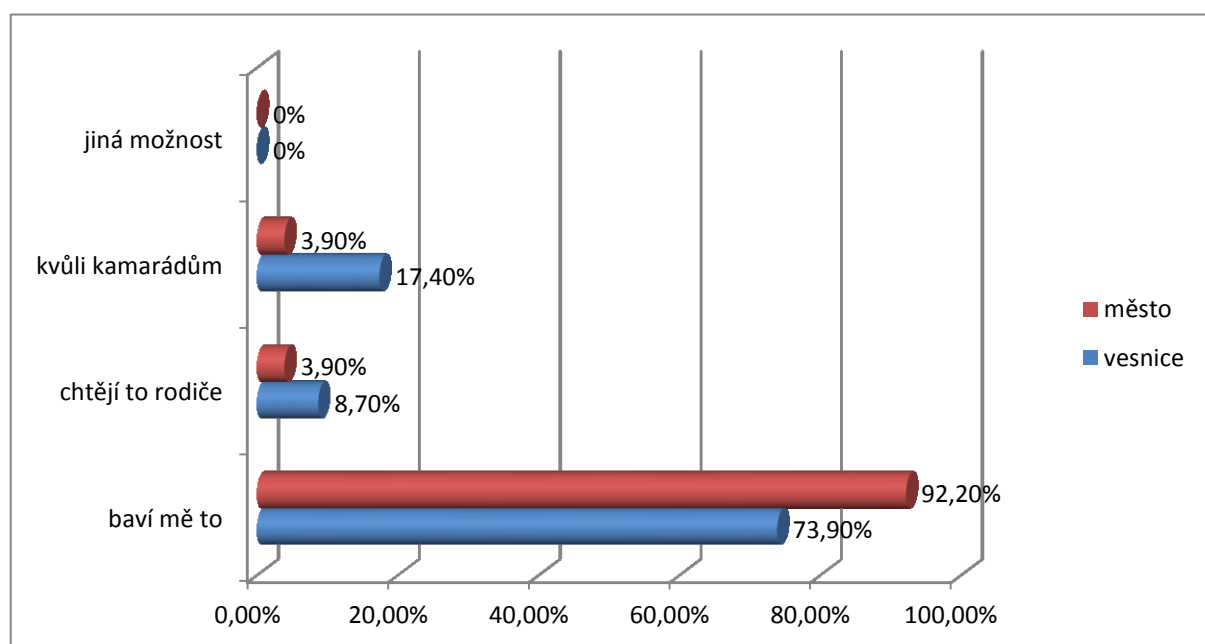
V odpovědi na tuto otázku se shodlo až 86% respondentů, kteří jako odpověď na to, proč navštěvují zájmové kroužky, uvedli, že je to baví. 9% z respondentů zájmové kroužky navštěvuje kvůli kamarádům a 5% kroužky navštěvuje, protože to chtějí jejich rodiče.

Graf č. 26 – znázornění otázky č. 9 (srovnání chlapců a dívek)

V motivaci navštěvování zájmových kroužků se chlapci a dívky liší jen minimálně. 86,50% chlapců a 85,40% dívek zájmové kroužky navštěvuje, protože je to baví. 9,60% chlapců a 8,30% dívek navštěvuje zájmové kroužky kvůli tomu, že je navštěvují i jejich kamarádi. Na popud rodičů navštěvuje zájmové kroužky více dívek (6,30%) než chlapců (3,90%).

Graf č. 27 – znázornění otázky č. 9 (srovnání respondentů z vesnic a měst)

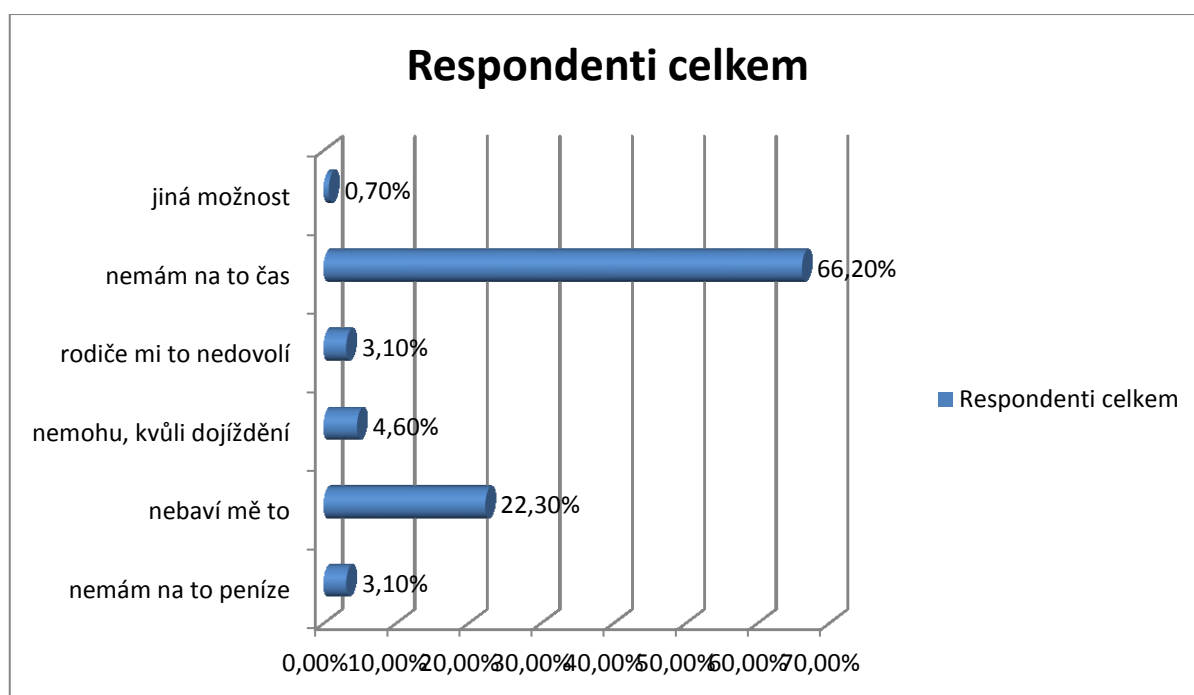

Respondenti z měst navštěvují kroužky v 92,20%, protože je to baví, pouze ve 3,90% kvůli kamarádům. Respondenti z vesnice navštěvují kroužky kvůli sobě v 73,90% a kvůli kamarádům v 17,40%.

Otázka č. 10 – Proč nenavštěvuješ (další) zájmové kroužky?

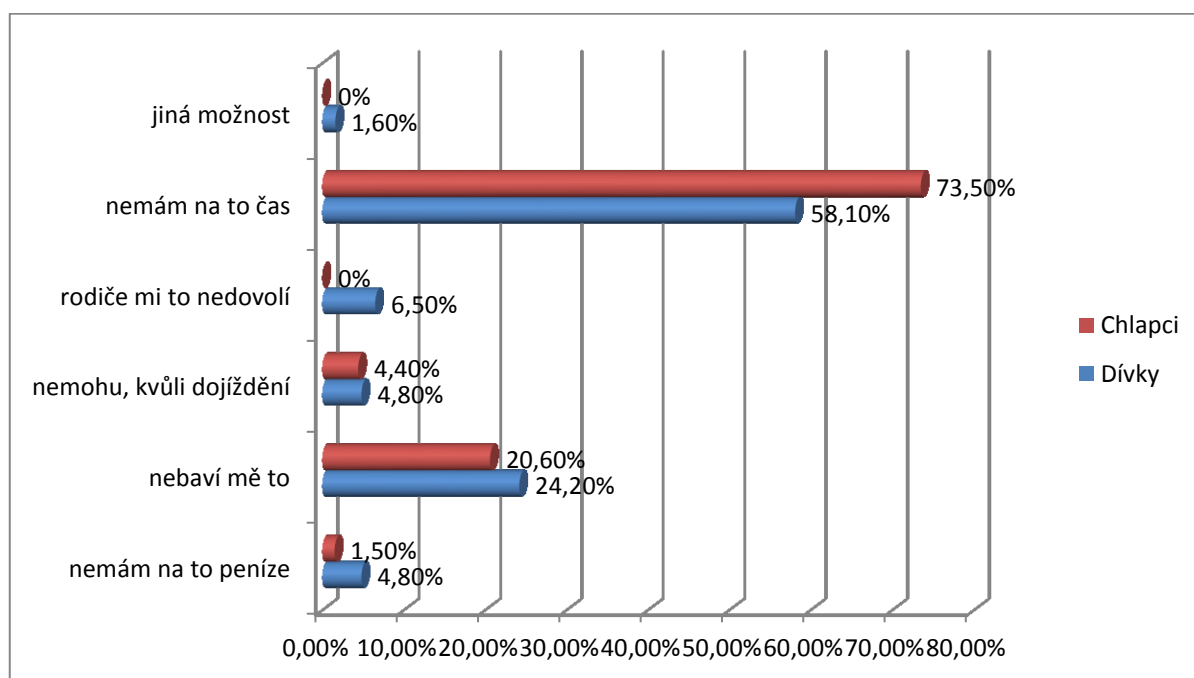
Touto otázkou jsem chtěla zjistit, z jakých důvodu respondenti nenavštěvují žádné nebo další zájmové kroužky.

Graf č. 28 – znázornění otázky č. 10 (respondenti celkem)

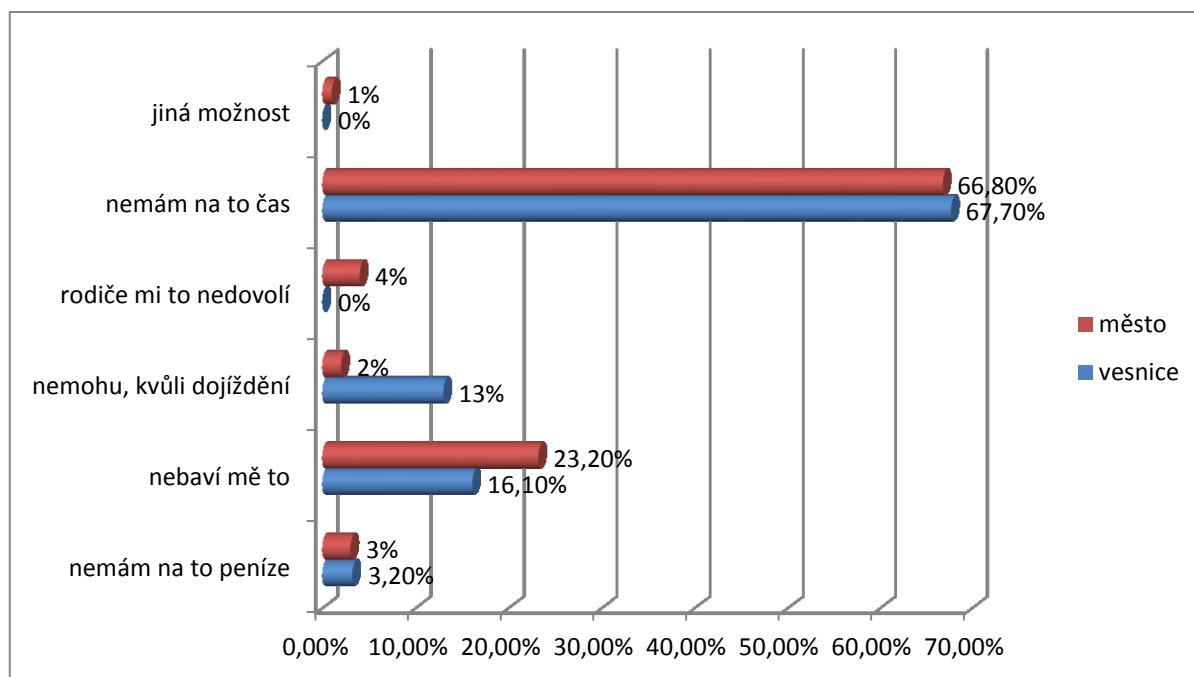
Nejčastějším důvodem, proč respondenti nechodí na žádné nebo další zájmové kroužky je to, že na ně nemají dostatek času. Tato možnost je zastoupena 66,20ti% respondentů. Dalším nejčastějším důvodem je ten důvod, že respondenty nebaví navštěvovat zájmové kroužky, tuto možnost vyplnilo 22,30% respondentů. 4,60% respondentů nemůže zájmové kroužky navštěvovat, kvůli dojíždění. Dalších 3,10% respondentů zájmové kroužky nenavštěvuje kvůli tomu, že mu to nedovolí jeho rodiče a 3,10% respondentů na navštěvování těchto kroužků nemá dostatek peněz. 0,70% respondentů uvádí, že zájmové kroužky nenavštěvují z jiných důvodů.

Graf č. 29 – znázornění otázky č. 10 (srovnání chlapců a dívek)

Respondenti chlapci uvádějí v 73,50% důvod, že nemají čas, dívky tento důvod uvádějí v 58,10%. Jako důvod „nebaví mě to“ uvádí 24,20% dívek a 20,60% chlapců.

Graf č. 30 – znázornění otázky č. 10 (srovnání respondentů z vesnic a měst)

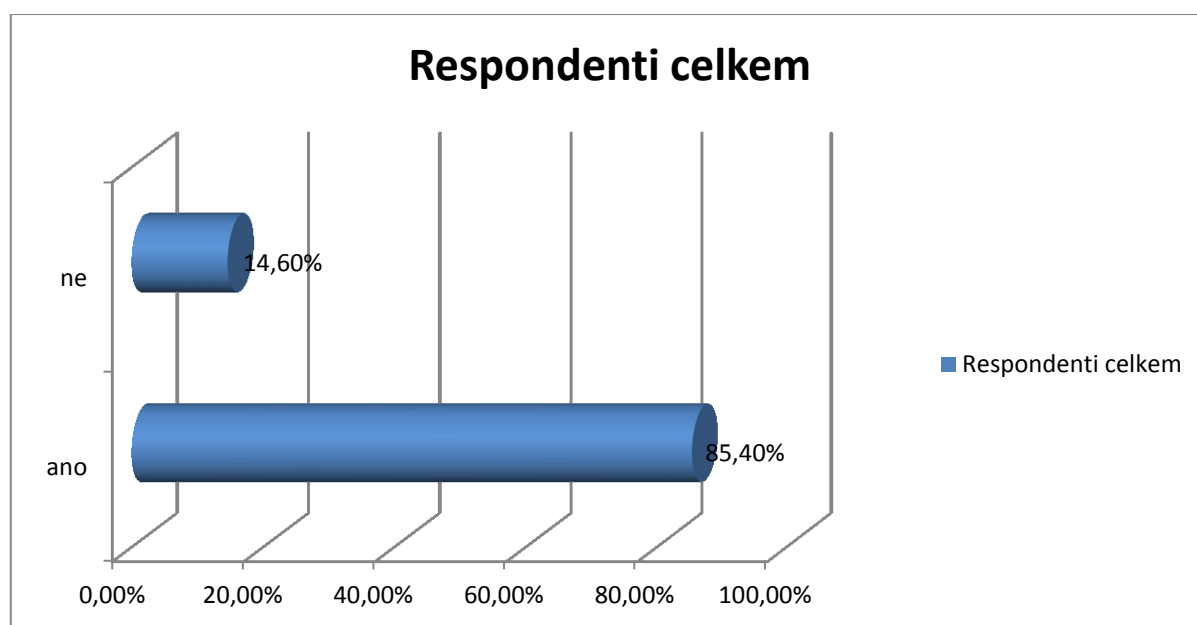

Zde z pochopitelných důvodů uvádí 13% respondentů z vesnic, že nenavštěvují kroužky kvůli dojíždění. Naopak více respondentů z měst uvádí jako důvod, že je to nebaví (23,20%) oproti respondentům z vesnic – (16,10%).

Otázka č. 11 – Můžeš ve svém volnu dělat to, co chceš?

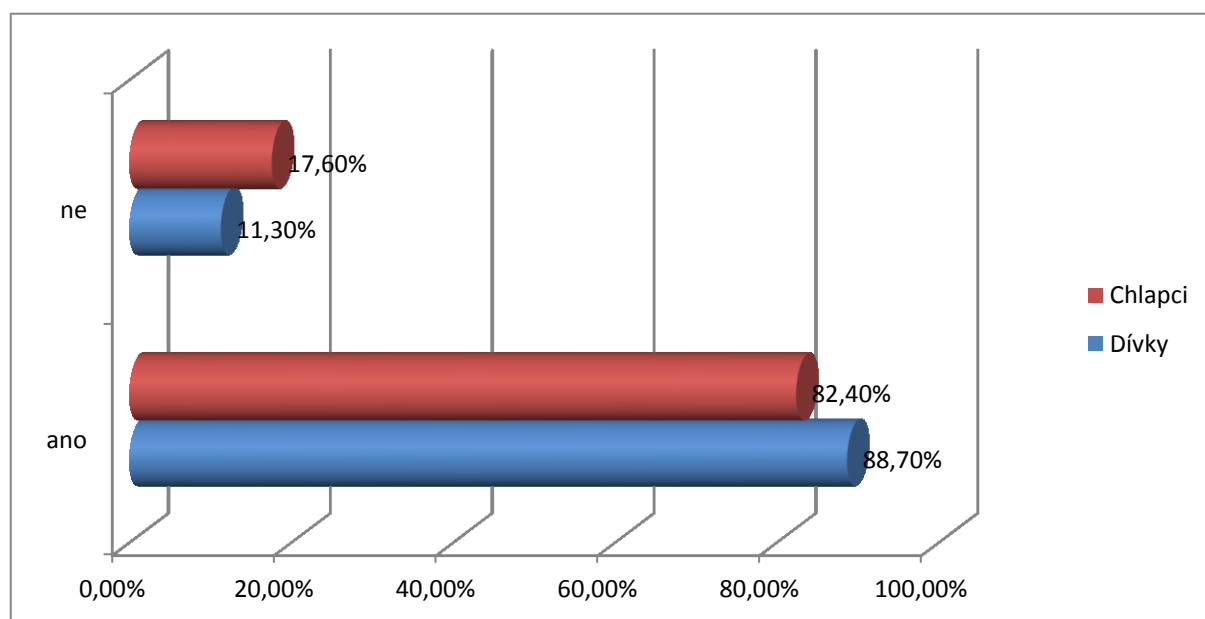
Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda si respondenti mohou sami svým svobodným rozhodnutím zvolit své volnočasové aktivity.

Graf č. 31 – znázornění otázky č. 11 (respondenti celkem)

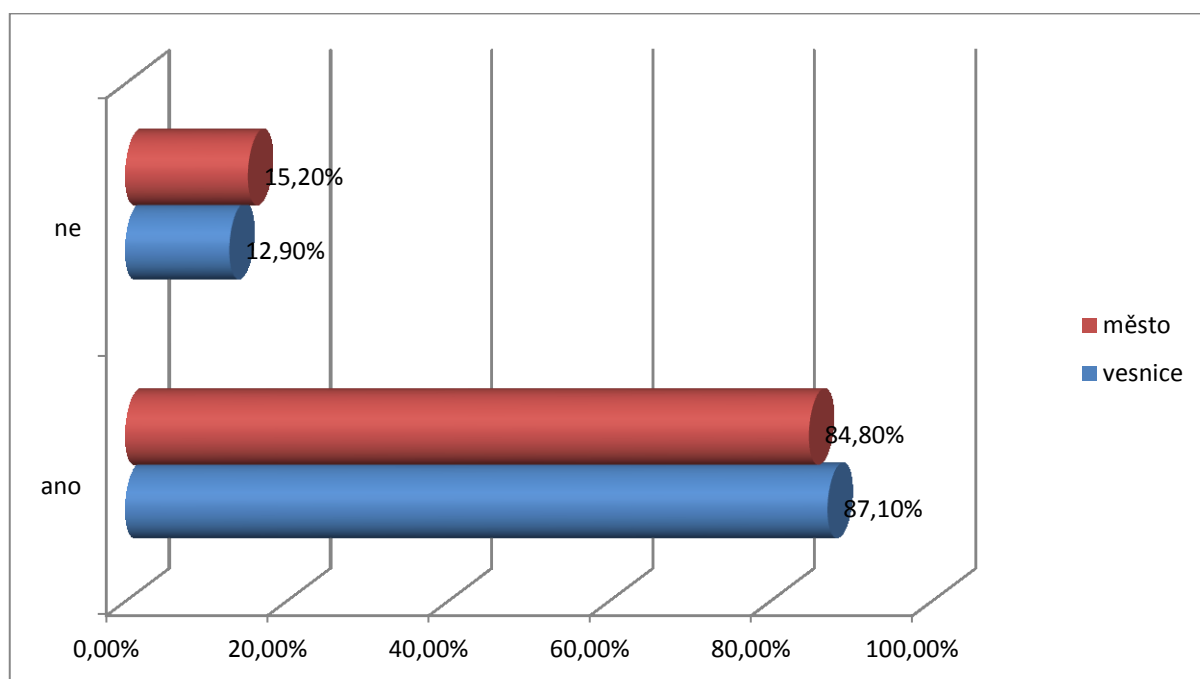
Převážná většina respondentů 85,40% na tuto otázku odpověděla, že si může svobodně zvolit volnočasové aktivity a naproti tomu 14,60% respondentů si ve svém volném čase nemůže dělat to, co sám chce.

Graf č. 32 – znázornění otázky č. 11 (srovnání chlapců a dívek)

V porovnání výsledků u chlapců a dívek se jejich odpovědi na tuto otázku příliš neliší. Celých 88,70% dívek a 82,40% chlapců si může ve svém volném čase vybírat volnočasové aktivity dle svého uvážení. 17,60% chlapců a 11,30% dívek v tomto ohledu svobodnou volbu nemá.

Graf č. 33 – znázornění otázky č. 11 (srovnání respondentů z vesnic a měst)

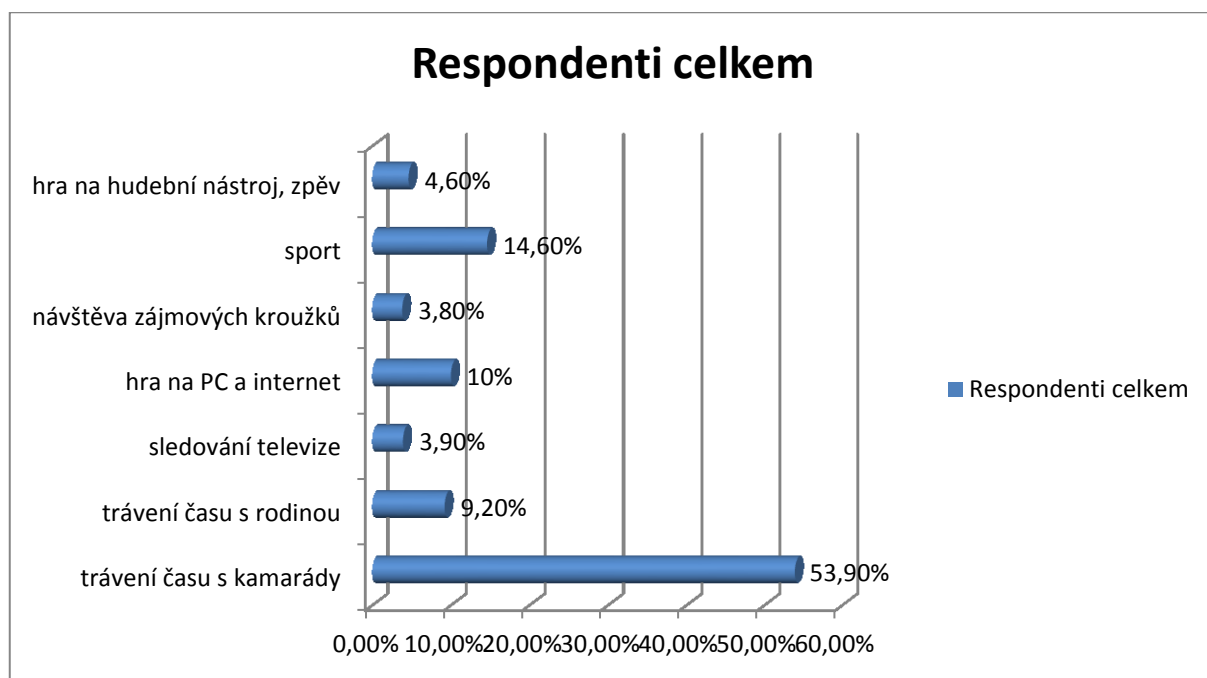

Respondenti z vesnic mají nepatrně větší procentuální zastoupení 87,10% v odpovědi, že si ve svém volném čase mohou dělat to, co sami chtějí než respondenti z měst 84,80%. 15,20% respondentů žijících ve městech a 12,90% respondentů žijících na vesnicích odpovědělo, že ve výběru volnočasových aktivit nemají svobodnou volbu.

Otázka č. 12 – Kdyby sis mohl/a vybrat, co bys ve svém volném čase nejraději dělal/a?

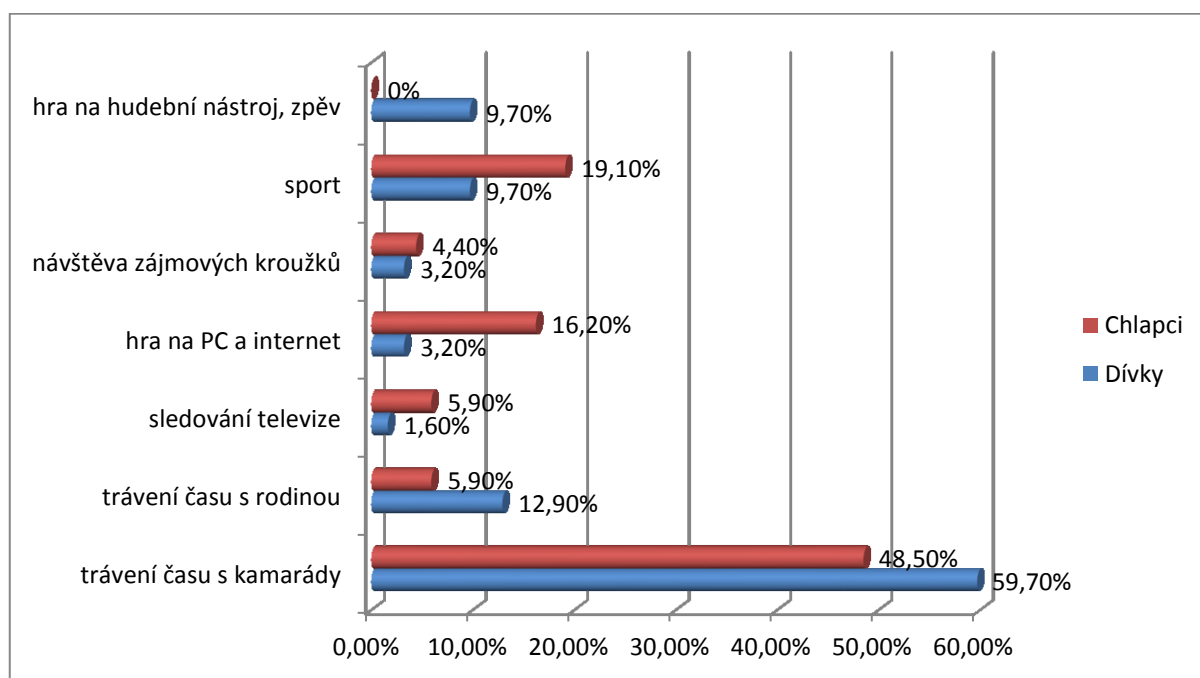
Tato otázka mi měla poskytnout odpověď v otázce, jaké jsou nejoblíbenější volnočasové aktivity dotazovaných respondentů.

Graf č. 34 – znázornění otázky č. 12 (respondenti celkem)

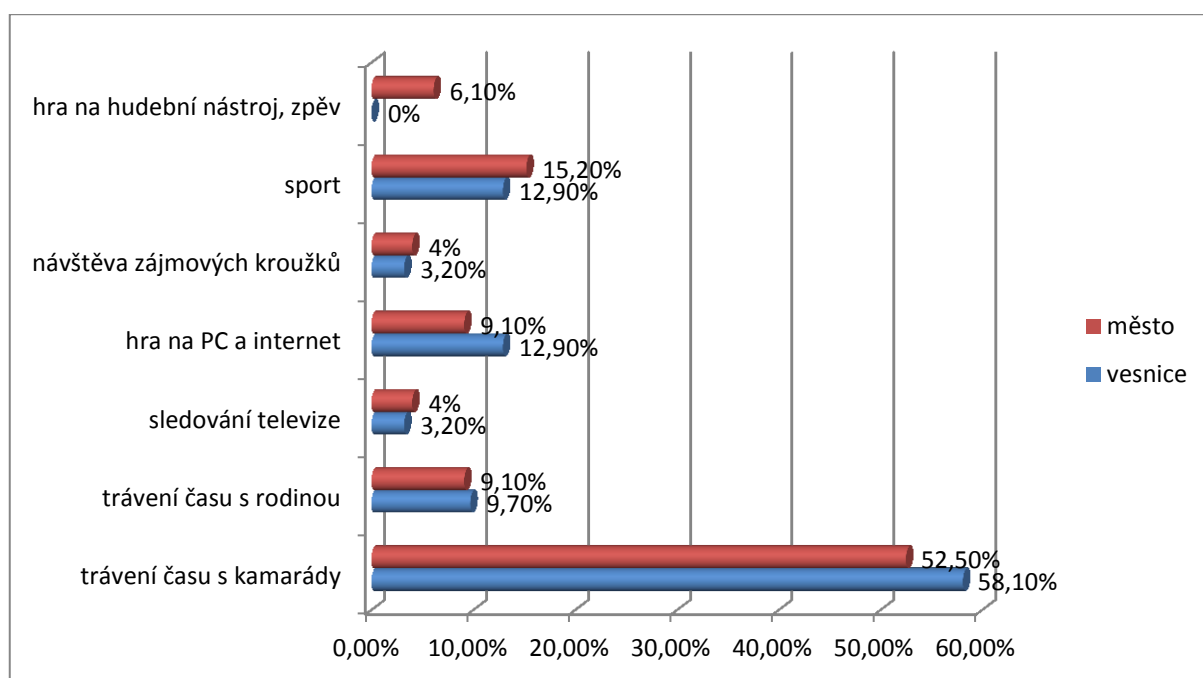
Prvé místo zaujímají kamarádi 53,90%, dále sport s 14,60%, hry na PC a internet pouze 10%, trávení s rodinou 9,20%.

Graf č. 35 – znázornění otázky č. 12 (srovnání chlapců a dívek)

Respondenti chlapci upřednostňují čas s kamarády ve 48,50%, dívky v 59,70%. Dále chlapci sportují v 19,10% a hry na PC zaujímají 16,20%. Dívky upřednostňují kamarády v 59,70%, čas s rodinou v 12,90% a sport v 9,70%.

Graf č. 36 – znázornění otázky č. 12 (srovnání respondentů z vesnic a měst)

Rozdíly mezi respondenty z měst a vesnic nejsou tak zřetelné jako mezi chlapci a dívkami. Respondenti z vesnic chtějí s kamarády trávit 58,10% respondenti 52,50% času. Sportem chtějí respondenti z města trávit 15,20% a respondenti z vesnic 12,90% času.

b) Polostrukturovaný rozhovor s učiteli

Cíl polostrukturovaného rozhovoru

Cílem rozhovoru bylo zjistit, jaké možnosti trávit volný čas organizuje či spoluorganizuje škola pro své žáky a jaký náhled mají oslovení učitelé na význam výběru volnočasové aktivity žáků na rozvoj jejich osobnosti.

Výzkumný nástroj

Pro svá další šetření jsem si zvolila kvalitativní metodu polostrukturovaného rozhovoru (viz. příloha č. 2).

Výzkumný vzorek

Polostrukturovaný rozhovor jsem vedla se třemi učiteli ze dvou základních škol a gymnázia, na kterých jsem aplikovala svůj výzkum pomocí dotazníku (viz. výše). Na základní škole v Bělé pod Bezdězem mi rozhovor poskytla Mgr. Zdena Poláková, na základní škole v Kunraticích to byla MgA. Olga Králová a na gymnáziu Mladá Boleslav jsem rozhovor vedla s Mgr. Martinem Herrmannem.

S učiteli jsem vedla rozhovor pomocí předem připravených otevřených otázek. Jejich odpovědi jsem si zapisovala během rozhovoru do záznamového archu.

Tímto bych chtěla těmto pedagogům poděkovat za jejich ochotu a pomoc.

Analýza výsledků polostrukturovaného rozhovoru

Otázka č. 1 - Vyjmenujte možnosti, jak trávit volný čas, které organizuje či spoluorganizuje Vaše škola pro Vaše žáky.

a) Možnosti trávení volného času na ZŠ v pražských Kunraticích

Základní škola Kunratice se volným časem svých žáků aktivně zabývá prostřednictvím rozmanitých aktivit a kroužků, které organizuje.

Zájmové aktivity:

- Chovák (chovatelský kroužek, kde se děti učí základní péči o živé tvory)
- Pěveckých sbor Větrník
- Basketbal (v rámci tohoto zájmového kroužku jsou pořádány soutěže, soustředění a kempy)
- Zahradní slavnost
- Klub cestovatelů a pobytové akce.

Dále Středisko volného času (SVC) při ZŠ Kunratice ve spolupráci s DDM-DŮM UM pořádá bohatou nabídku příměstských i výjezdových táborů a rozmanitých kroužků.

Prostřednictvím této základní školy mohou žáci navštěvovat cca 60 kroužků, kde je přes 500 míst pro zájemce.

Pro rok 2013/2014 se jedná se o kroužky v těchto oblastech:

- Sport (aerobic, míčovky/sportovky, basket, atletika, florbal tým START 98, dáma)
- Hudba a divadlo (kytara pro začáteční, pro pokročilé, bicí nástroje, divadelníci, dramatický soubor)
- Výtvarná činnost a keramika (keramika pro prvňáky, 1. stupeň A, 1. stupeň B, šikovné ručičky, výtvarné projekty)
- Technika a přírodověda (vaření, chovák I.,II.)
- Hudba (flétna, klavír, klasická kytara)
- Tanec (taneční skupina A.D.A., hýbeme dětmi, taneční kurzy pro devátáky, dospělé, irský tanec a step, taneční aerobic)
- Jazyky a technika (angličtina s rodilým mluvčím, věda nás baví)
- Sport (pilates, šachy, stolní tenis, Taekwon-Do, jóga).
-

b) Možnosti trávení volného času na gymnáziu v MB

Gymnázium Mladá Boleslav se také aktivně podílí na způsobu, jakým tráví jeho žáci svůj volný čas a pořádá pro ně nepovinné předměty (pro rok 2013/2014 jsou to tyto nepovinné předměty: německý a anglický jazyk, německá konverzace, anglická konverzace, francouzský jazyk, ruský jazyk, výtvarná výchova, sborový zpěv, historický regionální seminář, psychologie, filosofie) a různé kroužky, které každý rok obměňuje v závislosti na zájmu žáků.

Pořádané kroužky jsou v těchto oborech:

- matematický pro 1. a 2. ročníky
- internetový
- divadelní
- míčové hry
- hudební
- sborový moderní zpěv
- turistika
- keramika
- chemie.

Dále gymnázium pro své studenty pořádá pravidelné návštěvy divadelních představení, výstav a koncertů, poznávací zájezdy u nás i v zahraničí.

Byl zde zároveň založen spolek, který pomáhá při zajišťování dalších aktivit školy, mimo jiné i různých soutěží.

V rámci prevence toto gymnázium spolupracuje s pedagogicko-psychologickou poradnou a centrem protidrogové prevence.

c) Možnosti trávení volného času na ZŠ v Bělé pod Bezdězem

Základní škola Bělá pod Bezdězem nabízí dětem dle mého názoru dostatečné množství možností, jak aktivně a smysluplně trávit svůj volný čas prostřednictvím široké nabídky rozmanitých zájmových kroužků, kde jsou děti kultivovány, odborně vedeny a rovněž vychovávány.

V této skutečně široké nabídce zájmových činností mohou být prohlubovány a upevňovány zájmy a záliby docházejících dětí.

- Školní družina (1. – 3. ročník)
- Školní klub, který zabezpečuje zájmovou činnost žáků, kteří se mohou zapojit do práce v těchto kroužcích:
 - Anglický jazyk (1. – 3. ročník)
 - Cvičení z ČJ (9. ročník)
 - Cvičení z M (9. ročník)
 - Dopravní kroužek (4. – 9. ročník)
 - Dramatický kroužek (1. – 3. a 4. – 9. ročník)
 - Florbal (6. – 9. ročník)
 - Házená (1. – 9. ročník)
 - Irské tance (1. – 9. ročník)
 - Keramické kroužky (1. – 9. ročník)
 - Klub mladého diváka (1. – 4. a 5. – 9. ročník)
 - Korfbal (1. – 9. ročník)
 - Loutkoherectví (4. – 9. ročník)
 - Práce na PC (2. – 5. ročník)
 - Ruční práce (4. – 9. ročník)
 - Sborový zpěv Zvonky (1. – 6. ročník)
 - Sportovní gymnastika (1. – 9. ročník)
 - Sportovní hry (1. – 3. a 4. – 5. ročník)
 - Stolní hry (4. – 9. ročník)
 - Stolní tenis (1. – 9. ročník)
 - Šerm (1. – 9. ročník)
 - Tvořivá dílna – šperky (6. – 9. ročník)
 - Turistický kroužek (1. – 4. a 4. – 5. ročník)
 - Taekwon-Do I.T.F. (1. – 9. ročník)
 - Vybíjená (1. – 3. ročník)

Dále tato základní škola pro své žáky pořádá další zájmové a volno-časové aktivity, do kterých se mohou aktivně zapojovat, jako například: letní tábory, zeměpisné vycházky, cvičení v přírodě, sportovní dny, exkurze, zájezdy na divadelní představení do Městského divadla Mladá Boleslav a pražských divadel, školní výlety, sportovní, zeměpisné, dopravní,

výtvarné a pěvecké soutěže a různá kulturní vystoupení žáků školy (pěvecká, literárně dramatická, loutková a taneční).

Také zde úspěšně probíhá spolupráce s místními sportovními kluby a spolky – FK (kopaná), 1. FC (šerm), SAC (cyklistika), Sokol (házená), O. s. GE-Baek, Taekwon-Do 1. T.F.(bojové umění), klub gymnastiky, TTC (stolní tenis), MO ČRS (rybáři) a Junák – svaz skautů a skautek ČR středisko Svornost Bělá pod Bezdězem.

Rovněž se tato škola zabývá prevencí sociálně patologických jevů ve spolupráci s o. s. Slánka, občanské sdružení pro preventivní pomoc mládeži a je zapojena do mnoha dalších projektů.

Otázka č. 2 – Jak velký vliv na správné formování osobnosti žáků 8. ročníku má jejich působení ve vhodných volnočasových aktivitách?

Všichni tři učitelé hodnotí působení vhodného využití volného času na žáky velmi zásadně a velmi kladně.

Otázka č. 3 – Myslíte si, že způsob, jakým Vaši žáci tráví volný čas, ovlivňuje jejich prospěch ve škole?

Opět všichni tři učitelé vidí kladný vliv smysluplného trávení volného času na školní prospěch žáků. Důvod spatřují v tom, že žáci se při trávení volného času aktivním způsobem naučí zodpovědnosti, pílí a rozšiřují si znalosti a dovednosti v oborech často souvisejících s učební látkou.

II. 7 Diskuse

Pro zhodnocení výzkumu jsem stanovila 5 hypotéz, které jsem poté postupně zhodnotila.

II. 7. 1 Hypotéza č. 1 - hodnocení

Tato hypotéza, která tvrdí, že žáci 8. ročníku základních škol tráví svůj volný čas nejčastěji pasivním způsobem a to surfváním na internetu, či sledováním televize a hraním videoher se nepotvrdila.

Z výsledků je patrné, že pasivním způsobem, tedy sledováním televize, hraním videoher, nebo surfováním na internetu a nudou tráví svůj volný čas 40,8% žáků, tedy méně než polovina zkoumaných respondentů. Ostatní respondenti k mému milému zjištění svůj volný čas tráví aktivně a smysluplně čtením knih, sportem, docházením do zájmových kroužků, hraním na hudební nástroj a zpěvem, nebo aktivitami se svými kamarády, což je v období pubescence důležité socializační prostředí vlivné na zdravý rozvoj osobnosti.

II. 7. 2 Hypotéza č. 2 - hodnocení

Druhá hypotéza, která předpokládá větší návštěvnost zájmových kroužků ze strany respondentů žijících ve městech, než respondentů žijících na vesnicích se potvrdila.

Tuto hypotézu jsem stanovila z toho důvodu, že městští respondenti, mají dle mého názoru lepší podmínky pro navštěvování zájmových kroužků, které se uskutečňují v převážné většině právě ve městech.

Z výsledků jsem zjistila, že respondenti žijící právě ve městech, i když jen s nepatrným procentuálním předstihem 3,6%, navštěvuje zájmové kroužky, než respondenti z vesnic.

II. 7. 3 Hypotéza č. 3 - hodnocení

Tato hypotéza, kterou předpokládám, že chlapci preferují jiné zájmové kroužky, než dívky se potvrdila jen z části.

Při porovnání výsledků chlapců a dívek u 7. otázky výzkumného nástroje (dotazníku), která zní „Jaké kroužky navštěvuješ?“ se ukázalo, že obě zkoumané skupiny mají stejné nejpreferovanější zájmové kroužky, kterými jsou sportovní kroužky a kroužky hudební.

Možné rozdíly mezi pohlavními lze sledovat u pěveckého zájmového kroužku, který jako třetí nejpreferovanější zájmový kroužek uvedlo 16,7% dívek oproti 1,9% chlapců. Dalším dívkami preferovanějším zájmovým kroužkem, je kroužek výtvarný, taneční a jazykový. Také lze shledat rozdílnost těchto dvou skupin u zájmových kroužků divadelních, kdy tuto možnost zvolilo 3,8% chlapců, ale vůbec žádná dívka. A stejně tak tomu bylo i u kroužku informatiky, který jako jinou možnost uvedlo 5,8% chlapců oproti 0% dívek.

II. 7. 4 Hypotéza č. 4 - hodnocení

Tato hypotéza, kterou odhaduji, že respondenti navštěvují zájmové kroužky podle svých vlastních preferencí a zájmů a nikoli pouze na pokyn rodičů, se zcela potvrdila.

Převážná většina respondentů (86%) v 9. otázce výzkumného nástroje (dotazníku), která zní „Proč navštěvuješ zájmové kroužky?“ odpověděla, že důvodem je, že je tyto aktivity baví. Pouze 5% respondentů zájmové kroužky navštěvuje na popud rodičů.

II. 7. 5. Hypotéza č. 5 - hodnocení

Tato hypotéza, která předpokládá, že vybrané školy poskytují dostatečný prostor pro výběr smysluplného využívání volného času pro své žáky, se potvrdila.

Vyhodnocením polostrukturovaného rozhovoru s učiteli těchto škol se ukázalo, jaké až neočekávané množství zájmových aktivit školy pro své žáky organizují. Současně se potvrdilo, že učitelé plně chápou význam volnočasových aktivit pro utváření osobnosti žáků.

Závěr

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila problematiku trávení volného času žáků druhého stupně základní školy, resp. jejího osmého ročníku. Hlavním důvodem byla snaha posoudit, jaké objektivní podmínky pro vhodné trávení volného času mají žáci konkrétních škol, chlapci v porovnání s dívkami a žáci z města v porovnání s žáky z vesnic a dále jak tuto problematiku řeší školy a učitelé.

Teoretické poznatky z odborné literatury ukazují na dostatečnou obeznámenost odborné veřejnosti s nesporným vlivem působení aktivního a smysluplného využívání volného času na utváření osobnosti dětí druhého stupně základní školy. Po seznámení se závěry s teoretických pramenů jsem si ve své práci stanovila několik hypotéz k danému tématu. Pomocí praktického zjišťování formou dotazníků žákům osmých ročníků tří škol a pomocí polostrukturovaných rozhovorů s jejich učiteli jsem dospěla ke konkrétním odpovědím na otázky výše uvedené problematiky.

V diskusi diplomové práce jsem pomocí zjištěných výsledků vyhodnotila stanovené hypotézy a dospěla ke konkrétním závěrům.

Závěrem si dovoluji uvést, že konstatované závěry mě potěšily, neboť trávení volného času je u hodnocené věkové skupiny žáků většinově smysluplné a jejich školy a učitelé věnují jejich mimoškolním aktivitám dostatek prostoru a času.

Seznam použité literatury:

1. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času současné trendy, Vyd. 1.* Praha: Portál, 2008
2. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času, 2., přeprac. vyd.* Praha: Univerzita Karlova, 2010. ISBN 978-80-7290-471-6.
3. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas, 1. vyd.* Praha: Portál, 2004
4. JANÍKOVÁ, B., DANĚČKOVÁ, T. *Učební texty ke specializačnímu studiu pro školní metodiky prevence, centrum aditologie psychiatrická klinika 1. Lékařské fakulty a VFN Univerzita Karlova v Praze, 2007.* ISBN: 978-80-254-0525-3
5. OPASCHOWSKI, H. *Pädagogik der Freizeit.* Grundlegung für Wissenschaft und Praxis. Bad Heilbrunn : Klinkhardt 1976,125
6. PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLÍČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času, Vyd. 4.* Praha: Portál, 2008
7. ŘÍČAN, P. *Psychologie (příručka pro studenty 2. doplňkové vydání,* Praha: Portál, 2008
8. VÁGNEROVÁ, M. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy, 1. vyd. Dotisk 1. vyd. v r. 2002 V3,V4,V5,* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2001
9. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie,* Praha: Portál, 2004
10. VÁŽANSKÝ, M. *Volný čas a pedagogika zážitku, Dot. 1. vyd.,* Brno: Masarykova univerzita 1993
11. VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času, 2. vyd. dopl.* Brno: Print-Typia, 2001

Hypertextové odkazy:

12. <http://www.brontosaurus.cz/>
13. <http://crdm.cz/>
14. <http://www.dobrodruzstvi.info/>
15. <http://www.duha.cz/>
16. <http://www.g8mb.cz/>
17. <http://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>
18. <http://www.skaut.cz/>
19. <http://www.tabornici.cz/>
20. <http://www.ymca.cz/>
21. <http://www.zsbela.cz/>
22. <http://www.zskunratice.cz/>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník pro žáky 8. tříd základní školy

Příloha č. 2 – Výzkumné otázky pro učitele na ZŠ

Příloha č. 1

Dotazník pro žáky 8. tříd základní školy

Milí žáci,

jsem studentkou Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a tento dotazník jsem vytvořila, abych zjistila, jak obvykle trávíte svůj volný čas. Vaše odpovědi mi poslouží jako podklad pro mou diplomovou práci. Tento dotazník je zcela anonymní, proto se nemusíte podepisovat. Dotazník rovněž nebude nijak hodnocen a klasifikován, tak prosím pracujte samostatně. Děkuji vám za vyplnění co nejpravdivějších odpovědí. Doba na vyplnění dotazníku činí 20 minut.

pohlaví: dívka chlapec

bydliště: vesnice město

(odpověď zakroužkuj)

1. Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas?

- a) sleduji TV
- b) jsem na internetu (PC)
- c) venku s kamarády
- d) nudím se
- e) čtu knihu
- f) navštěvuji zájmové kroužky
- g) sportuji

h) hraji na hudební nástroj, zpívám

ch) jiná možnost

2. Kolik máš denně volného času?

a) 0 hod

b) 1 – 2 hod

c) 3 – 4 hod

d) 5 a více hod

3. Jak často se ti stává, že se ve volném čase nudíš?

a) vůbec se nenudím

b) několikrát za měsíc

c) několikrát za týden

d) 1x v týdnu

e) každý den

4. S kým nejčastěji trávíš svůj volný čas?

a) sám/a

b) s rodinou

c) s kamarády

d) jiná možnost

5. Navštěvuješ nějaké zájmové kroužky?

a) ano

b) ne

6. Kolik zájmových kroužků navštěvuješ?

a) žádný

b) 1 – 2

c) 3 a více

7. Jaké kroužky navštěvuješ? (zde můžeš vybrat více možností)

a) hudební

b) sportovní

c) pěvecký

d) výtvarný

e) divadelní

f) taneční

g) jazykový

h) plavecký

ch) jiná možnost

8. Kde se konají kroužky, které navštěvuješ? (zde můžeš vybrat více možností)

- a) Dům dětí a mládeže
- b) Kulturní dům
- c) Pionýr
- d) škola
- e) Skaut
- f) sportovní klub
- g) jiná možnost

9. Proč navštěvuješ zájmové kroužky?

- a) baví mě to
- b) chtějí to rodiče
- c) kvůli kamarádům
- d) jiná možnost

10. Proč nenavštěvuješ (další) zájmové kroužky?

- a) nemám na to peníze
- b) nebaví mě to
- c) nemohu, kvůli dojíždění
- d) rodiče mi to nedovolí
- e) nemám na to čas

f) jiná možnost

11. Můžeš ve svém volnu dělat to, co chceš?

a) ano

b) ne

12. Kdyby sis mohl/a vybrat, co bys ve svém volném čase nejraději dělal/a?

a) trávení času s kamarády

b) trávení času s rodinou

c) sledování televize

d) hra na PC a internet

e) návštěva zájmových kroužků

f) sport

g) hra na hudební nástroj, zpěv

Příloha č. 2

Výzkumné otázky pro učitele na ZŠ

1. Vyjmenujte možnosti, jak trávit volný čas, které organizuje či spoluorganizuje Vaše škola pro Vaše žáky

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Jak velký vliv na správné formování osobnosti žáků 8. ročníku má jejich působení ve vhodných volnočasových aktivitách?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Myslíte si, že způsob, jakým Vaši žáci tráví volný čas, ovlivňuje jejich prospěch ve škole?

.....

.....

.....

.....

.....

.....